<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત

[૨૦૧૮] ૧૦ એસ. સી. આર. ૫૧૩

બીર સિંહ

વિ.

દિલ્હી જલ બોર્ડ અને ઓઆરએસ.

(૨૦૧૩ ની સિવિલ અપીલ નં.૧૦૮૫)

ઓગસ્ટ ૩૦, ૨૦૧૮

[રંજન ગોઈ, એન. વી. રમના, આર. ભાનુમતી, મોહન એમ. શાંતનગૌદર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, જે. જે.]

ભારતનું બંધારણ–અનુચ્છેદ.૧૬(૪), ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧)–અનુચ્છેદ ૩૪૧(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ રાષ્ટ્રપતિના આદેશ અથવા અનુચ્છેદ ૧(૧) હેઠળ જાહેર કરાયેલ રાષ્ટ્રપતિના આદેશની વ્યાપકતા અને પ્રકૃતિ વચ્ચે પરસ્પર ક્રિયાપ્રતિક્રિયા અને પરસ્પર ક્રિયાપ્રતિક્રિયા નાગરિકોના કોઈપણ પછાત વર્ગની તરફેણમાં નિમણૂકો અથવા હોદ્દાઓ માટે અનામતની

જોગવાઈ કરવામાં રાજ્યની કાર્યવાહી પર કોઈ અસર કરે છે કે કેમ, જે રાજ્યના મતે, રાજ્ય હેઠળની સેવાઓમાં પર્યાપ્ત પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતો નથી. [રંજન ગોગોઈ, જે. (પોતાના માટે, એન. વી. રમન્ના, મોહન એમ. શાંતનગૌદર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, જે. જે.) અનુ.૧૬(૪) એ એક સક્ષમ જોગવાઈ છે જે રાજ્યને જાહેર સેવાઓમાં નિમણૂકોમાં SC અને ST સહિત પછાત વર્ગોને અનામત પૂરી પાડવા માટે સક્ષમ બનાવે છે–અનુ.૧૬(૪) માત્ર તે રાજ્યના ભૌગોલિક વિસ્તારની અંદર કોઈ ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં સૂચિબદ્ધ SC/ST ના વર્ગો અથવા વર્ગોને અનામત પૂરી પાડે છે અને તેનાથી આગળ નહીં–કોઈ ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે રાષ્ટ્રપતિના આદેશ હેઠળ સૂચિબદ્ધ વર્ગો અથવા વર્ગોની બહાર SC અને ST ની યાદીઓનું સંચાલન અનુ.૧૬(૪) દ્વારા નિહિત સક્ષમ શક્તિનો ઉપયોગ કરીને થશે. કળામાં ચોક્કસ બંધારણીય જોગવાઈઓને અવરોધે છે. ૩૪૧/૩૪૨–આમ, એક રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ સાથે સંકળાયેલી વ્યક્તિને તે રોજગાર અથવા શિક્ષણના હેતુથી સ્થળાંતર કરે છે તે અન્ય કોઈ પણ રાજ્યના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ વ્યક્તિ ગણી શકાય નહીં–જ્યાં સુધી રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હીની વાત છે, ત્યાં સુધી અખિલ ભારતીય આરક્ષણ નિયમ લાગુ છે, જે કેન્દ્ર અને રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓને લગતી બંધારણીય યોજના સાથે સુસંગત છે–[પ્રતિ ભાનુમતી, જે. (આંશિક રીતે અસંમત)] આપેલ જાતિ અથવા આદિજાતિ તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં એસસી

અથવા એસટી હોઈ શકે છે, જેના માટે તે નિર્દિષ્ટ છે–રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત વ્યક્તિ ' એ 'બીજા રાજ્યમાં સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકતો નથી–અનુચ્છેદ.૧૬(૪) એ આર્ટ્સના આદેશને સ્વીકારવો પડશે ૩૪૧ અને ૩૪૨–જો કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ કેન્દ્ર સરકારની સેવાઓ છે, પરંતુ તે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ છે અને ભારત સંઘ/વિવિધ મંત્રાલયોના સીધા નિયંત્રણ હેઠળ નથી–આવી સેવાઓને ભારત સંઘ હેઠળની કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ ન કહી શકાય જેથી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓમાં ભરતી માટે અખિલ ભારતીય અનામતનો લાભ વિસ્તારી શકાય.

ભારતનું બંધારણ–અનુચ્છેદ.૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧)–રાષ્ટ્રપતિના આદેશો–પડકાર–માન્યતાને–હેઠળ જારી કરવામાં આવ્યા:[રંજન ગોગોઈ, જે. (પોતાના માટે, એન. વી. રમન્ના, મોહન એમ. શાંતનગૌદર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, જે. જે.) અનુસુચિત જાતિના સંબંધમાં અનુ/અનુચ્છેદ ૩૪૧ હેઠળ અને અનુસુચિત જનજાતિના સંબંધમાં અનુ/અનુચ્છેદ 342 હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં અદાલત સહિત કોઈ પણ સત્તા દ્વારા ફેરફાર અથવા ફેરફાર કરી શકાતો નથી–આ માત્ર સંસદ છે જેને આ રીતે કાર્ય કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, તે પણ કાયદા દ્વારા–(પ્રતિ ભાનુમતી, જે.) જ્યાં સુધી રાષ્ટ્રપતિનું જાહેરનામું યુ/આર્ટ્સ જારી ન કરે ત્યાં સુધી.૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) માં યુ/આર્ટ્સની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને સંસદ દ્વારા યોગ્ય સુધારા

દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.૩૪૧(૨) અથવા ૩૪૨(૨), રાષ્ટ્રપતિની સૂચના અંતિમ અને નિર્ણાયક છે–કોઈ પણ જાતિ અથવા જૂથને તેમાં ઉમેરી શકાતું નથી અથવા રાજ્ય દ્વારા કોઈ પણ કાર્યવાહી દ્વારા બાદ કરી શકાતું નથી સરકાર દ્વારા અથવા કોર્ટ દ્વારા.

કાયદાનું અર્થઘટન–સુમેળભર્યું નિર્માણ–યોજાયું:આંતર–સંબંધિત વૈધાનિક તેમજ બંધારણીય જોગવાઈઓને સુમેળપૂર્વક સમજવી અને સમજવી પડશે જેથી કોઈ પણ જોગવાઈને નિરર્થક અને બિનજરૂરી બનાવવાનું ટાળી શકાય.**[રંજન ગોગોઈ, જે. (પોતાના માટે, એન. વી. રમન્ના, મોહન એમ. શાંતનગૌદર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, ન્યાયમૂર્તિ)**.

શબ્દો અને વાક્યો–"તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં" અને "આ બંધારણના હેતુ માટે"–જેનો અર્થ થાય છે:કલામાં વપરાતી કહેવાતી અભિવ્યક્તિ.341 અને 342 નો અર્થ એ થશે કે બંધારણ દ્વારા અપાતા અનામતના લાભો રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના ભૌગોલિક પ્રદેશો સુધી મર્યાદિત રહેશે, જેના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની યાદીઓને સમયાંતરે બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશો દ્વારા સૂચિત કરવામાં આવી છે. અનુ.૩૪૧ અને ૩૪૨. **[રંજન ગોગોઈ, ન્યા. (પોતાના માટે, એન. વી. રમન્ના, મોહન એમ. શાંતનગૌદર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, ન્યાયમૂર્તિ)]**

કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, 1965 [સી. સી. એસ. નિયમો, 1965]–કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ–ચર્ચા હેઠળ.

રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલી (નાગરિક સેવા) નિયમો, 2003–કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ–ચર્ચા હેઠળ–રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલી (પોલીસ સેવા) નિયમો, 2003–દિલ્હી વહીવટીતંત્ર ગૌણ સેવા નિયમો, ૧૯૬૭.

ઉલ્લેખિત પ્રશ્નનો જવાબ આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યું કે **<u>રંજન ગોગોઈ, જે. (પોતાના માટે, એન. વી. રમન્ના, મોહન એમ. શાંતનગૌદર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, ન્યાયમૂર્તિ)</u>** અનુસાર બંધારણની

૧.૧ અનુચ્છેદ ૩૪૧(૧) રાષ્ટ્રપતિને કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંદર્ભમાં અને જ્યાં તે રાજ્ય હોય, ત્યાં તેના રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, જાહેર સૂચના દ્વારા, જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓના ભાગો અથવા જૂથોને સ્પષ્ટ કરવાની સત્તા આપે છે, જે બંધારણના હેતુઓ માટે તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિઓ હોવાનું માનવામાં આવશે.અનુસૂચિત જનજાતિના કિસ્સામાં રાષ્ટ્રપતિને બંધારણની કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ સમાન સત્તા આપવામાં

આવી છે. કલમ ૩૪૧ અને કલમ ૩૪૨ ની પેટા કલમ (૨) સંસદને કાયદા દ્વારા કલમ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની યાદીમાં કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ/આદિજાતિ સમુદાય અથવા કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ/આદિજાતિ સમુદાયનો ભાગ અથવા જૂથનો સમાવેશ કરવા અથવા તેમાંથી બાકાત રાખવાની સત્તા આપે છે.વધુમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સંસદ દ્વારા કાયદા (ઓ) દ્વારા કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ સિવાય, કલમ ૩૪૧ (૧) અથવા કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ જાહેરનામામાં અનુગામી કોઈપણ જાહેરનામા દ્વારા ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં.તેથી બંધારણીય આદેશ એવું જણાય છે કે કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ/આદિજાતિ સમુદાય અથવા કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ/આદિજાતિ સમુદાયનો ભાગ અથવા જૂથ, જે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં અનુચ્છેદ ૩૪૧ ની કલમ (૧) અથવા અનુચ્છેદ 342 હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે, તેમાં સંસદ દ્વારા જ કાયદા (ઓ) દ્વારા ફેરફાર કરી શકાય છે.કલમ ૩૪૧ અને કલમ ૩૪૨ એ પણ સ્પષ્ટ કરે છે કે કલમ ૩૪૧(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં નિર્દિષ્ટ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ અથવા કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિનો ભાગ અથવા જૂથ અથવા કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં નિર્દિષ્ટ કરી શકાય તેવી આદિજાતિ અથવા આદિજાતિ સમુદાયને તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં

બંધારણના હેતુઓ માટે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ માનવામાં આવશે. [પેરા ૧૫–૧૭] [૫૪૨–સી–જી]

૧.૨ એવા વિવિધ પરિમાણો છે જેના દ્વારા રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ અથવા તેના ચોક્કસ ભાગમાં જાતિ/જાતિને 'અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કલમ ૩૪૧(૧) હેઠળ અથવા કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશો જારી કરવામાં આવ્યા તે પહેલાં, વિસ્તૃત પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી અને આવી પૂછપરછ પછી જ રાષ્ટ્રપતિના આદેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા.આમ કરતી વખતે, રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં માત્ર એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હતી કે જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ/આદિવાસી સમુદાયના ચોક્કસ ભાગો અથવા જૂથો પણ ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં અનુસૂચિત જાતિઓ/જનજાતિઓ હોઈ શકે છે, પરંતુ એ પણ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે ચોક્કસ જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ અથવા તેના ભાગો/જૂથો માત્ર રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના ચોક્કસ/ચોક્કસ વિસ્તારો/જિલ્લાઓમાં જ અનુસૂચિત જાતિઓ/જનજાતિઓ હોઈ શકે છે.રાજ્યના ચોક્કસ ક્ષેત્રોના સંદર્ભમાં આવી કવાયત કરવાનું કારણ એ છે કે શૈક્ષણિક, સામાજિક પછાતપણું વગેરેના ધોરણો દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તો જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ સમગ્ર રાજ્યમાં સમાન સ્તરે ન રહી શકે.કોઈ પણ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ અથવા પછાત વર્ગોની યાદીમાં સમાવેશ કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા

વર્ગને નિર્દિષ્ટ કરવા માટેની વિચારણા તે રાજ્યમાં વર્ગના સંબંધિત સભ્યો દ્વારા ભોગવવામાં આવતા ગેરફાયદા અને સામાજિક મુશ્કેલીઓની પ્રકૃતિ અને હદ પર આધારિત છે.આ અન્ય રાજ્યમાં ગેરહાજર હોઈ શકે છે જ્યાં અન્ય કોઈ રાજ્યની વ્યક્તિઓ સ્થળાંતર કરી શકે છે.રાષ્ટ્રપતિના આદેશો કે જે 'અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત જાતિઓ/જાતિઓ, જનજાતિઓની યાદી આપે છે, તેને કદાચ મર્યાદિત આધાર સિવાય કાયદાકીય અદાલતમાં પડકારવામાં અથવા ઉશ્કેરવામાં નહીં આવે. ભૂતકાળમાં જ્યારે પણ રાજ્યોનું પુનર્ગઠન થયું હતું, ત્યારે સંસદે કલમ ૩૪૧(૨) અને કલમ ૩૪૨(૨) હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને પુનર્ગઠન થયેલા રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ તરીકે માન્યતા મેળવવા માટે હકદાર ચોક્કસ જાતિઓ/જનજાતિઓ માટે જોગવાઈ કરી હતી.બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિઓ) અને (અનુસૂચિત જનજાતિઓ) આદેશોની યોજના સ્પષ્ટ કરે છે કે સંસદનો ઈરાદો રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં અનામતનો લાભ રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં ઉલ્લેખિત જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને જ આપવાનો હતો.[પેરા ૧૮–૨૦] [૫૪૩–ઈ–જી; ૫૪૪–એ; ૫૪૫–સી–ડી]

૧.૩ જો કોઈ ચોક્કસ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓને આપવામાં આવેલા વિશેષ વિશેષાધિકારો અથવા અધિકારો તમામ રાજ્યોમાં ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે અને જો આવા લાભો સ્થળાંતર પર

રાજ્ય 'એ' થી રાજ્ય 'બી' સુધી લઈ જવામાં આવે, તો કલમ ૩૪૧/૩૪૨ ના આદેશ સાથે ચેડા થશે.આવા પરિણામને ટાળવું જોઈએ કારણ કે તે અર્થઘટનનો મૂળભૂત નિયમ છે, પછી ભલે તે વૈધાનિક કાયદો હોય કે બંધારણનો, કે જ્યાં પણ અને જ્યારે પણ બે જોગવાઈઓ વચ્ચે વિરોધાભાસ હોય, ત્યારે તેનું એવું અર્થઘટન થવું જોઈએ કે જેથી બંનેને અસર મળે. આ મુદ્દાને અલગ દ્રષ્ટિકોણથી જોવો જોઈએ.જો આંધ્રપ્રદેશની અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય કે જેમણે મહારાષ્ટ્રમાં સ્થળાંતર કર્યું હોય તેમને અનામતનો લાભ આપવામાં આવે તો તે મહારાષ્ટ્રના અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યને તેમના માટે નિર્ધારિત અનામતમાં ઘટાડો કરીને વંચિત કરવા સમાન હશે.તેથી, એવું કહી શકાય કે એક રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિના વ્યક્તિને અન્ય કોઈ પણ રાજ્યના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિના વ્યક્તિ તરીકે ગણી શકાય નહીં જેમાં તે રોજગાર અથવા શિક્ષણના હેતુથી સ્થળાંતર કરે છે.ભારતના બંધારણની કલમ 341 અને 342 માં "તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં" અને "આ બંધારણના હેતુ માટે" શબ્દપ્રયોગોનો અર્થ એ થશે કે બંધારણ દ્વારા આપવામાં આવેલા અનામતના લાભો તે રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના ભૌગોલિક પ્રદેશો સુધી મર્યાદિત રહેશે, જેના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની યાદીઓને સમયાંતરે રાષ્ટ્રપતિના આદેશો દ્વારા સૂચિત કરવામાં આવી છે.રાજ્ય 'એ' માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત વ્યક્તિ રાજ્ય 'એ' માં તેને અનુસૂચિત જાતિ તરીકે જાહેર કરવામાં આવે તેના આધારે અન્ય રાજ્યમાં

સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકે નહીં.[પારસ ૨૮–૩૦] [૫૫૦–બી–ડી; ૫૫૧–બી–ડી]

૧.૪ અનુસૂચિત જાતિના સંબંધમાં અનુચ્છેદ ૩૪૧ હેઠળ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સંબંધમાં અનુચ્છેદ 342 હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં અદાલત સહિત કોઈ પણ અધિકારી દ્વારા ફેરફાર અથવા ફેરફાર કરી શકાતો નથી.તે એકલી સંસદ છે જેને આવું કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, તે પણ કાયદા દ્વારા.રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં આ રીતે નિર્દિષ્ટ અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ અન્ય રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સમાન દરજ્જો ધરાવતી નથી.સંસદ સિવાય કોઈપણ સત્તા દ્વારા અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની સૂચિનું વિસ્તરણ/કાઢી નાખવું ભારતના બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ હેઠળ બંધારણીય આદેશની વિરુદ્ધ હશે.કલમ ૧૬(૪) એક સક્ષમ કરવાની જોગવાઈ છે.તે રાજ્યને જાહેર સેવાઓમાં નિમણૂકોમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ સહિત પછાત વર્ગોને અનામત આપવા સક્ષમ બનાવે છે.આ પ્રકારનું આરક્ષણ સરકારી સેવામાં આવા વર્ગોના પ્રતિનિધિત્વની પર્યાપ્તતા અથવા અપર્યાપ્તતા સૂચવતી માત્રાત્મક માહિતીના આધારે પ્રદાન કરવામાં આવશે.જે માહિતી રાજ્યના સંતોષને ચકાસી શકાય તેવી હોવાનો આધાર છે, તે જે સંજોગો પર સંતોષને ઢાળવામાં આવે છે તેની સુસંગતતાના મર્યાદિત આધાર પર ન્યાયિક તપાસ માટે ખુલ્લી છે.અનામત આપવાનો નીતિગત

નિર્ણય, અલબત્ત, ન્યાયિક સમીક્ષાના દાયરાની બહાર છે.તે અર્થઘટનનો નિર્વિવાદ સિદ્ધાંત છે કે આંતરસંબંધિત વૈધાનિક તેમજ બંધારણીય જોગવાઈઓને સુમેળપૂર્વક સમજવી અને સમજવી પડશે જેથી કોઈ પણ જોગવાઈને નિરર્થક અને બિનજરૂરી બનાવવાનું ટાળી શકાય.જો અનુચ્છેદ ૩૪૧/૩૪૨ હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની સૂચિ માત્ર સંસદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કાયદા દ્વારા ફેરફારને આધિન હોય, તો અનુચ્છેદ ૧૬(૪) દ્વારા નિહિત સક્ષમ શક્તિનો ઉપયોગ કરીને કોઈ ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે રાષ્ટ્રપતિના આદેશ હેઠળ ગણાયેલા વર્ગો અથવા વર્ગોની બહાર અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓની સૂચિનું સંચાલન અનુચ્છેદ ૩૪૧/૩૪૨ માં ચોક્કસ બંધારણીય જોગવાઈઓને અવરોધિત કરવાની સ્પષ્ટ અસર કરશે.આ સંબંધમાં એ પણ નોંધવું આવશ્યક છે કે કલમ ૧૬(૪) હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ માત્ર કાયદાકીય જોગવાઈ/કાયદા દ્વારા જ નહીં પરંતુ બંધારણની કલમ ૧૬૬ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા કાર્યકારી આદેશ દ્વારા પણ કરવામાં આવે છે.તેથી, તે રાજ્યના ભૌગોલિક વિસ્તારની અંદર અને તેનાથી આગળ કોઈ ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ માટે રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓના વર્ગો અથવા વર્ગોને જ અનામત આપવા માટે ઉપલબ્ધ કલમ ૧૬(૪) હેઠળની સક્ષમ જોગવાઈને સમજવા માટે બંધારણીય યોજના સાથે સુસંગત રહેશે. જો કોઈ રાજ્યના મતે અનુસૂચિત

જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓના વર્ગ/વર્ગને અનામતનો લાભ તે ચોક્કસ રાજ્યની સૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કરતાં વધુ વિસ્તારવો જરૂરી છે, તો બંધારણીય શિસ્ત માટે રાજ્યને આ બાબતે તેના મંતવ્યો કેન્દ્રીય સત્તામંડળ સમક્ષ રજૂ કરવાની જરૂર પડશે જેથી તે ચોક્કસ રાજ્ય માટે અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની સૂચિમાં સુધારો કરીને યોગ્ય સંસદીય કવાયત હાથ ધરવામાં આવે.બંધારણની કલમ ૧૬(૪) ના આધારસ્તંભ પર રાજ્યો દ્વારા એકતરફી કાર્યવાહી બંધારણીય અરાજકતાનું સંભવિત કારણ બની શકે છે અને તેથી બંધારણ હેઠળ તેને અસ્વીકાર્ય ગણવું જોઈએ. [પારસ ૩૨–૩૪] [૫૫૩–એ–એચ; ૫૫૪–એ–સી]

૧.૫ રાજ્ય નાગરિક સેવાઓ વહીવટી સેવાઓ, વન સેવાઓ વગેરે હોઈ શકે છે. [ઉદાહરણ તરીકે, હિમાચલ પ્રદેશના કિસ્સામાં, હિમાચલ પ્રદેશ વહીવટી સેવા (એચપીએએસ) એ એક પ્રકારની સેવા છે, તેવી જ રીતે હિમાચલ પ્રદેશ વન સેવા (એચપીએફએસ) પણ છે. આ સેવાઓમાં ભરતી રાજ્ય–વિશિષ્ટ જાહેર સેવા આયોગ દ્વારા આયોજિત નાગરિક સેવા પરીક્ષાઓ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે. કોઈ ચોક્કસ રાજ્યની રાજ્ય સેવામાં સામેલ વ્યક્તિઓની અન્ય કોઈ રાજ્યમાં બદલી કરી શકાતી નથી.આ અધિકારીઓ માત્ર તે રાજ્યની બાબતો સાથે સંબંધિત છે જેમાં તેમની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.આ સેવાઓ (જેમ કે એચ. પી. એ. એસ., એચ. પી. એફ. એસ.), સુવિધા માટે, રાજ્યના સંદર્ભમાં શ્રેષ્ઠ સેવાઓ/ઉચ્ચ સેવાઓ તરીકે ઓળખાવી શકાય છે.પરંતુ આ

ઉચ્ચ સેવાઓ ઉપરાંત, એવી સેવાઓ પણ છે જેને ફરીથી સુવિધા માટે ગૌણ સેવાઓ/નીચલા સ્તરની નોકરીઓ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.આ સેવાઓમાં પાદરીઓ, શાળાના શિક્ષકો, ડ્રાઇવરો, એટેન્ડન્ટ્સ, સફાઈ કામદારો વગેરે જેવી જગ્યાઓ છે. ગૌણ કર્મચારીઓની ભરતીના હેતુ માટે, રાજ્યોએ રાજ્ય-વિશિષ્ટ પસંદગી આયોગો સ્થાપ્યા છે. [પેરા ૪૨] [૫૫૭-બી-ડી]

ડૉ. ડી. ડી. બાસુએ "કોમેન્ટરી ઓન ધ કોન્સ્ટીટ્યુશન ઓફ ઇન્ડિયા" ની ૮ મી આવૃત્તિ, ૨૦૧૧, ખંડ ૯, પૃષ્ઠો ૯૮૫૮ અને ૯૮૬૦-નો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૧.૬ સંઘીય સ્તરે, નાગરિક વહીવટ સભ્યો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે-(૧) અખિલ ભારતીય સેવાઓ (ખાસ કરીને કલમ ૩૧૨ માં પૂરી પાડવામાં આવેલ); (૨) કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (જોકે, બંધારણમાં ખાસ પૂરી પાડવામાં આવેલ નથી પરંતુ કલમ ૩૦૯ ની જોગવાઈ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા વૈધાનિક નિયમોની રચના દ્વારા તેનું નિયમન કરવામાં આવે છે).આ ફરીથી સુપિરિયર સેવાઓ છે અને પસંદગી/ભરતી યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન દ્વારા થાય છે.ત્રણ અખિલ ભારતીય સેવાઓ (એઆઇએસ) છે-(એ) ભારતીય વહીવટી સેવા (આઇએસ); (બી) ભારતીય વન સેવા (આઇએફઓએસ); (સી) ભારતીય પોલીસ સેવા (આઇપીએસ). તેથી, અખિલ ભારતીય સેવાઓના સભ્યો કેન્દ્ર અને રાજ્યો માટે સામાન્ય છે અને તેઓ વારાફરતી કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો બંનેને સેવા આપે છે.આ સેવાઓના સભ્યો કેન્દ્ર દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે, તેમ છતાં તેમની સેવાઓ વિવિધ રાજ્ય કેડર હેઠળ મૂકવામાં આવે છે.

[અનુચ્છેદ ૪૩,૪૪] [૫૫૭–ઈ–જી; ૫૫૯–બી]

૨.૧ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (સી. સી. એસ.) ના સભ્યો માત્ર કેન્દ્ર/કેન્દ્રની બાબતો સાથે સંબંધિત હોવા છતાં તેઓ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સ્થિત કેન્દ્ર સરકારની કચેરીઓ અને સંસ્થાઓમાં આવી ફરજો બજાવે છે.કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૬૫ [સી. સી. એસ. નિયમો, ૧૯૬૫] (કલમ ૩૦૯ ની જોગવાઈ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા) આ સેવાઓના સંદર્ભમાં સંચાલિત વૈધાનિક નિયમો છે. [પેરા ૪૭] [૫૬૦–એફ; ૫૬૧–એ]

૨.૨ જ્યાં સુધી સંઘની બાબતો (કેન્દ્રીય સેવાઓ) સાથે સંબંધિત સેવાઓનો સંબંધ છે, જ્યાં પણ સંસ્થા સ્થિત હોઈ શકે છે, એટલે કે રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હીમાં અથવા રાજ્યમાં અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના ભૌગોલિક વિસ્તારોમાં, તમામ હોદ્દાઓ પર ભરતી અખિલ ભારતીય ધોરણે થાય છે અને તેના માટે આપવામાં આવેલ આરક્ષણ ફરીથી અખિલ ભારતીય આરક્ષણ છે.આ પોતે, એક દ્રષ્ટિકોણથી, ભારતના બંધારણના ભાગ XVI (કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨) માં નિર્ધારિત નિયમથી અલગ હોવાનું જણાય છે. જો કે, આવી સ્થિતિ સંપૂર્ણપણે સંઘીય રાજકારણના બંધારણીય માળખાને અનુરૂપ છે. [પેરા ૫૬] [૫૬૫–ડી–ઈ]

૨.૩ રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હીમાં ગૌણ સેવાઓ સ્પષ્ટ રીતે કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ છે.દિલ્હી વહીવટીતંત્રના ગૌણ સેવા નિયમો, ૧૯૬૭ (ડી. એ.

એસ. એસ. નિયમો) અને કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૬૫ (સી. સી. એસ. નિયમો, ૧૯૬૫) ની જોગવાઈઓનું સંયુક્ત વાંચન દિલ્હી રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશમાં ગૌણ સેવાઓની પ્રકૃતિને પર્યાપ્ત રીતે સમજાવે છે.આ સ્પષ્ટ રીતે સામાન્ય કેન્દ્રીય સેવાઓ છે. [પેરા ૫૭,૫૮] [૫૬૬–ડી, એફ]

૩. તદનુસાર, ઉલ્લેખિત પ્રશ્નનો જવાબ આ અભિપ્રાયના પેરા ૩૪ માં વ્યક્ત કરેલા મંતવ્યોના સંદર્ભમાં આપવામાં આવ્યો છે.વધુમાં એવું માનવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હીની વાત છે ત્યાં સુધી સમગ્ર ભારતમાં લાગુ કરાયેલો આરક્ષણ નિયમ કેન્દ્ર અને રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ સંબંધિત બંધારણીય યોજના સાથે સુસંગત છે. [પેરા ૬૧] [૫૬૮–બી]

ભૈયાલાલ વિ. હરિકિશન સિંહ એર ૧૯૬૫ એસસી ૧૫૫૭:

[૧૯૬૫] ૨ એસસીઆર ૮૭૭–અનુસરવામાં આવ્યું.

ઉત્તરાંચલ રાજ્ય વિ. સંદીપ કુમાર સિંહ અને અન્યો (૨૦૧૦) ૧૨ એસસીસી ૭૯૪; મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ વિ. ડીન, શેઠ જી. એસ. મેડિકલ કોલેજ અને અન્યો (૧૯૯૦) ૩ એસસીસી ૧૩૦:

[૧૯૯૦] ૨ એસ. સી. આર. ૮૪૩; મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને જાતિ પ્રમાણપત્ર જારી કરવા માટેની કાર્યવાહી

સમિતિ અને અન્ય વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય (૧૯૯૪) ૫ એસ. સી. સી. ૨૪૪:

[૧૯૯૪] ૧ પૂરક. એસ. સી. આર. 714; એસ. પુષ્પ અને અન્યો વિરુદ્ધ શિવચનમુગાવેલુ અને અન્યો (2005) 3 એસ. સી. સી. 1:

[૨૦૦૫] ૧ એસસીઆર ૧૧૫૮; સુભાષ ચંદ્ર અને અન્ય વિરુદ્ધ દિલ્હી ગૌણ સેવાઓ પસંદગી બોર્ડ અને અન્ય (૨૦૦૯) ૧૫ એસસીસી ૪૫૮:

[૨૦૦૯] ૧૨ એસ. સી. આર. ૯૭૮; દાઉદી બોહરા સમુદાયનું કેન્દ્રીય બોર્ડ અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૫) ૨ એસ. સી. સી. ૬૭૩:

[૨૦૦૪] ૬ પૂરક. એસસીઆર ૧૦૫૪; એમ. નાગરાજ અને અન્યો વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો (૨૦૦૬) ૮ એસસીસી ૨૧૨:

[૨૦૦૬] ૭ પૂરક.એસસીઆર 336; એમ.સી.ડી વિ.વીણા અને

ઓઆરએસ. (૨૦૦૧) ૬ એસસીસી ૫૭૧:[૨૦૦૧] ૧ પૂરક.એસસીઆર ૪૯૩;

ડૉ. જગદીશ સરન અને અન્યો વિ. ભારત સંઘ

(૧૯૮૦) ૨ એસસીસી ૭૬૮:[૧૯૮૦] ૨ એસસીઆર ૮૩૧–નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

પર: આર.ભાનુમતી જે. (આંશિક રીતે અસંમત):

ઠરાવ્યું કે : ૧.૧ રાજ્ય 'એ' માં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની વ્યક્તિ અન્ય રાજ્ય 'બી' માં સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકતી નથી કારણ કે તેને રાજ્ય 'એ' માં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે જાહેર કરવામાં આવે છે.ભારતના બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ માં "તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં" અને "આ બંધારણના હેતુ માટે" વપરાયેલી અભિવ્યક્તિઓનું અર્થપૂર્ણ અર્થઘટન કરવું જોઈએ. આપેલ જાતિ અથવા આદિજાતિ તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ હોઈ શકે છે, જેના માટે તે નિર્દિષ્ટ છે.આમ, રાજ્ય 'એ' માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત વ્યક્તિ અન્ય રાજ્યમાં સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકે નહીં કારણ કે તેને રાજ્ય 'એ' માં અનુસૂચિત જાતિ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.કલમ ૧૬(૪) એ કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના બંધારણીય આદેશને સ્વીકારવો પડશે. [પરિચ્છેદ ૨૯] [૫૮૩–ડી–એફ]

૧.૨ કલમ ૩૪૧ રાષ્ટ્રપતિને "કોઈ પણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંદર્ભમાં અને જ્યાં તે એક રાજ્ય છે, તેના રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, જાહેર સૂચના દ્વારા, જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ અથવા જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓના ભાગો અથવા જૂથોને સ્પષ્ટ કરે છે, જે આ બંધારણના હેતુઓ માટે, તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ માનવામાં આવશે." સમાન રીતે કલમ ૩૪૨(૧) રાષ્ટ્રપતિને

"કોઈ પણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંદર્ભમાં, અને જ્યાં તે એક રાજ્ય છે, તેના રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, જાહેર સૂચના દ્વારા, આદિજાતિઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયો અથવા આદિજાતિઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયોમાંના ભાગો અથવા જૂથોને સ્પષ્ટ કરે છે, જે બંધારણના હેતુઓ માટે તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જનજાતિઓ હોવાનું માનવામાં આવશે.બંધારણની કલમ ૩૪૧(૨) અને ૩૪૨(૨) કાયદા દ્વારા એકલા સંસદને ભારતના બંધારણની કલમ ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચના દ્વારા નિર્દિષ્ટ અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની સૂચિમાંથી સમાવેશ કરવા અથવા બાકાત રાખવાની સત્તા આપે છે.રાષ્ટ્રપતિની સૂચના ન આવે ત્યાં સુધી બંધારણની કલમ ૩૪૧(૨) અથવા ૩૪૨(૨) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને સંસદ દ્વારા યોગ્ય સુધારા દ્વારા સુધારેલ, બંધારણની કલમ ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ રાષ્ટ્રપતિનું જાહેરનામું અંતિમ અને નિર્ણાયક છે.રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા પુરાવા રજૂ કરવા પર કોર્ટ દ્વારા કોઈ પણ કાર્યવાહી દ્વારા કોઈ જાતિ અથવા જૂથને તેમાં ઉમેરી શકાતું નથી અથવા બાદ કરી શકાતું નથી.બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ 'રાજ્ય' અથવા 'કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ' વચ્ચે કોઈ તફાવત કરતી નથી. [પેરા ૩૨] [૫૮૪–ડી–એચ]

૧.૩ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનો કેન્દ્રિય વહીવટ રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે વહીવટકર્તા દ્વારા કામ કરે છે.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અનુચ્છેદ ૨૩૯ ની

જોગવાઈઓ હેઠળ કેન્દ્રિય રીતે સંચાલિત હોવા છતાં, તેઓ કેન્દ્ર સરકાર સાથે ભળી જતા નથી.તેઓ કેન્દ્રિય રીતે સંચાલિત થાય છે; પરંતુ તેઓ જાળવી રાખે છે. તેમની સ્વતંત્ર ઓળખ.ભારત સંઘ દ્વારા મોટા નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, તેમ છતાં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ એક અસ્તિત્વ તરીકે તેનું અસ્તિત્વ સંપૂર્ણપણે ગુમાવતું નથી. [પેરા ૩૬] [૫૮૬–બી, ડી–ઈ]

૧.૪ પુષ્પાના કિસ્સામાં, "જ્યારે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો બીજા રાજ્યમાં સ્થળાંતર કરે છે, ત્યારે તેઓ તેમની સાથે વિશેષ વિશેષાધિકારો અને લાભો લઈ જતા નથી" તે સિદ્ધાંત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કિસ્સામાં લાગુ પડતો નથી.પુષ્પાના કેસમાં અવલોકન સાચું નથી. બંધારણની કલમ ૩૪૧ ની કલમ (૨) કાયદા દ્વારા એકલા સંસદને કલમ ૩૪૧ ની કલમ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ અનુસૂચિત જાતિઓની સૂચિમાંથી સમાવેશ કરવા અથવા બાકાત રાખવાની સત્તા આપે છે.કોઈ કાર્યકારી કાર્યવાહી અથવા આદેશ અથવા તેમાં ફેરફાર અથવા ભિન્નતા શક્ય નથી અને આવી કોઈ પણ ભિન્નતા બંધારણીય યોજનાની વિરુદ્ધ હશે.પુષ્પાના કિસ્સામાં જાહેર કરાયેલી જગ્યાઓ કેન્દ્ર સરકારની નોકરીઓ માટે નહીં પણ પોંડિચેરી સેવાઓ હેઠળ પસંદગી ગ્રેડ શિક્ષકોની હતી.એવું હોઈ શકે કે પોંડિચેરી એક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ છે; પરંતુ ખાસ કરીને પોંડિચેરી વહીવટીતંત્ર હેઠળ આવતી જગ્યાઓ/સેવાઓ માત્ર અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત

જનજાતિઓ માટે જ છે, જે પોંડિચેરી માટે રાષ્ટ્રપતિના આદેશ હેઠળ સૂચિત કરવામાં આવી છે. [પેરા ૩૭–૩૯] [૫૮૭–સી; ૫૮૮–ડી–એફ]

શું ભારતના વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ માટે અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે આખા ભારતમાં અનામત હોઈ શકે છે?

૨.૧ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૬૫ [સી. સી. એસ. (સી.સી.એ.) નિયમો, ૧૯૬૫] હેઠળ, સેવાઓની ચાર શ્રેણીઓ છેઃ– (i) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ, ગ્રુપ એ; (ii) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ, ગ્રુપ બી; (iii) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ, ગ્રુપ સી; અને (iv) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ, ગ્રુપ ડી. [પેરા ૪૫] [૫૯૨–બી–સી]

૨.૨ યુપીએસસી દ્વારા કેન્દ્રીય સિવિલ સેવાઓ માટે જૂથ 'એ' અને જૂથ 'બી' માં કેન્દ્રિય ભરતી હાથ ધરવામાં આવે છે.આ કેન્દ્રીકૃત ભરતી માટે દેશભરના ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવામાં આવે છે અને તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ અનામત જગ્યાઓ માટે અરજી કરવા માટે હકદાર છે.રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સેવાઓ માટે જૂથ 'એ' અને જૂથ 'બી' (રાજપત્રિત) શ્રેણીઓમાં વિવિધ જગ્યાઓ પર ભરતી હાલમાં માત્ર કેન્દ્રીયકૃત ભરતી દ્વારા યુપીએસસી દ્વારા ભરવામાં આવે છે.ભરતી પછી, જ્યાં પણ કેન્દ્ર સરકારની કચેરીઓ હોય ત્યાં ગ્રુપ

'એ' અને ગ્રુપ 'બી' ના અધિકારીઓને દેશભરમાં નિયુક્ત કરવામાં આવે છે. [પેરા ૫૨] [૫૯૯–એફ]

૨.૩ યુ. પી. એસ. સી. દ્વારા ગ્રુપ 'બી' (રાજપત્રિત) માટે કેન્દ્રિય ભરતી હાથ ધરવામાં આવતી હોવાથી, સ્વાભાવિક રીતે જ તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિ જનજાતિઓના અનામત ઉમેદવારો સહિત દેશભરના ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવામાં આવે છે.કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓના જૂથ 'બી' (રાજપત્રિત) ના સ્તર સુધી, કેન્દ્રીકૃત ભરતી હોવાથી, જેના માટે અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓનું અખિલ ભારતીય અનામત છે, કોઈપણ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાંથી અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ યુપીએસસી દ્વારા લેવામાં આવતી જૂથ 'બી' પરીક્ષાઓ માટે અનામત જગ્યાઓ માટે અરજી કરવા માટે હકદાર છે. જ્યારે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓની વાત આવે છે, ત્યારે શિક્ષણ, કારકુની કેડર, પોલીસ સેવાઓ, તબીબી અધિકારીઓ, આરોગ્ય સેવાઓ, આશુલિપિ લેખકો, ટંકલેખનકારો જેવી અન્ય ઘણી સેવાઓ છે. મહેસૂલ વિભાગ હેઠળની સેવાઓ, જાહેર ક્ષેત્રના સાહસો હેઠળની સેવાઓ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં નગરપાલિકાઓ અને નિગમો હેઠળની સેવાઓ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટ સાથે સંબંધિત અન્ય વિવિધ સેવાઓ.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની આ સેવાઓ જૂથ 'બી', જૂથ 'સી' અને જૂથ 'ડી' હેઠળ આવશે અને તેમની ભરતી છે

સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વિશિષ્ટ ક્ષેત્રની અંદર.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળના સરકારી કર્મચારીઓનું સંચાલન કેન્દ્રીય નાગરિક સેવા નિયમો દ્વારા કરવામાં આવે છે, તેમ છતાં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ અખિલ ભારતીય સેવાઓ કરતાં અનિવાર્યપણે અલગ છે.સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓમાં ભરતી માટે, વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે ભરતીની વિવિધ રીતો છે. [પેરા ૫૫,૫૬] [૬૦૧–ડી–જી]

૨.૪ જ્યારે ચંદીગઢ, દાદરા અને નગર હવેલીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓને સૂચિત કરતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશો હોય, ત્યારે વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓની અનામત જગ્યાઓ માટે સમગ્ર ભારતમાંથી અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવી, પછી તે જૂથ 'બી' અથવા જૂથ 'સી' હોય, તે બંધારણીય યોજના અનુસાર નથી.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓમાં આવતી ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' જગ્યાઓ માટે, સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે.કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ દમણ અને દીવ દ્વારા સંચાલિત જૂથ 'બી' ની ભરતી માટે આખા ભારતમાં આ પ્રકારનું આરક્ષણ છે એમ ધારીને પણ, જ્યારે રાષ્ટ્રપતિના આદેશ (એસસી/એસટીના સંદર્ભમાં પુનર્ગઠન અધિનિયમ, ૧૯૮૭) માં સૂચિત અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ છે, ત્યારે આખા ભારતમાં આરક્ષણ ન હોઈ શકે

કારણ કે તે બંધારણીય યોજના અનુસાર નથી. [પેરા ૫૭–૫૯] [૬૦૨–જી; ૬૦૩–એ, એફ]

૨.૫ રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હીમાં ગૌણ સેવાઓ "કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ" હોવા છતાં, તેઓ ન તો અખિલ ભારતીય સેવાઓ છે અને ન તો ભારત સંઘ હેઠળની સેવાઓ છે જેથી અખિલ ભારતીય આરક્ષણને આકર્ષિત કરી શકાય.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હીમાં અન્ય કર્મચારીઓની ભરતી માટે દિલ્હી છે. એડમિનિસ્ટ્રેટિવ સબોર્ડિનેટ સર્વિસીસ (ડીએએએસ) અને ભરતી એજન્સી દિલ્હી સબોર્ડિનેટ સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ (ડીએસએસએસબી) છે.દિલ્હી વહીવટી ગૌણ સેવાઓના સભ્યો કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ–જૂથ 'બી' (DANICS) માટે ફીડર કેડર હોવાનું કહેવાય છે.માત્ર દિલ્હી વહીવટી ગૌણ સેવાઓના સભ્યો DANICS માટે ફીડર શ્રેણી છે, તેથી સમગ્ર ભારતમાં અનામત દિલ્હી ગૌણ સેવાઓ અથવા વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ સુધી વિસ્તૃત કરી શકાતી નથી.તેવી જ રીતે, માત્ર એટલા માટે કે, DANICS અને DANIPS એ IAS અને IPS માટે ફીડર શ્રેણી છે, એવું ન કહી શકાય કે અખિલ ભારતીય આરક્ષણ રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હી હેઠળની સેવાઓ માટે લાગુ પડે છે.જ્યાં સુધી કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતી જૂથ 'બી' અને જૂથ 'સી' ની જગ્યાઓ છે, ત્યાં સુધી ભરતી સંબંધિત કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના સંબંધિત કર્મચારી પસંદગી બોર્ડ દ્વારા કરવામાં આવે છે.માત્ર એટલા માટે કે કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોમાં પદો અને નિમણૂક અધિકારીની જગ્યાઓ સીસીએસ

(સીસીએ) નિયમોમાં ગ્રુપ 'સી' માં દર્શાવવામાં આવી છે, તેનો અર્થ એ નથી કે તે ગ્રુપ 'સી' અને ગ્રુપ 'ડી' જગ્યાઓ તમામ રાજ્યો/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોની અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે ઉપલબ્ધ છે.સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળ સેવાઓની ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' જગ્યાઓની ભરતી માટે, પરીક્ષા સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો જેમ કે દિલ્હી ગૌણ કર્મચારી પસંદગી બોર્ડ અને સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કર્મચારી પસંદગી બોર્ડ દ્વારા લેવામાં આવે છે, તેથી અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓની જગ્યાઓનું આરક્ષણ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ સુધી મર્યાદિત હોવું જોઈએ.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળ જૂથ 'બી' અને જૂથ 'સી' ની જગ્યાઓની ભરતી માટે, અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓનું અખિલ ભારતીય આરક્ષણ ન હોઈ શકે, નહીં તો તે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓને નિર્દિષ્ટ કરીને બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશોના ઉદ્દેશ્યને જ હરાવી દેશે.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ કેન્દ્ર સરકારની સેવાઓ હોવા છતાં, તે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ છે અને ભારત સરકાર/વિવિધ મંત્રાલયોના સીધા નિયંત્રણ હેઠળ નથી. [પેરા ૬૧–૬૪] [૬૦૪–જી, એચ; ૬૦૫–એ–એચ]

૨.૬ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ માટેની વિવિધ જગ્યાઓ પર ભરતી માટેની પ્રક્રિયા સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા અનુસરવામાં આવે છે તે પ્રમાણે અલગ છે.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ માટે નિયુક્ત વ્યક્તિઓ સી. સી. એસ. (સી. સી. એ.) નિયમો દ્વારા સંચાલિત થઈ શકે છે; પરંતુ તેઓ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કર્મચારીઓ છે. નિમણૂક કરનારા સત્તાવાળાઓ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટ હેઠળના સત્તાવાળાઓ છે, ભારત સંઘના મંત્રાલયો હેઠળ નહીં.કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ એ સીધી ભારત સંઘ હેઠળની સેવાઓ છે.તેનાથી વિપરીત, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની વિવિધ સેવાઓ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ છે.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની આવી સેવાઓને કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ ન કહી શકાય, જે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓમાં ભરતી માટે અખિલ ભારતીય અનામતનો લાભ વધારવા માટે ભારત સરકાર હેઠળની સેવાઓ છે. [પેરા ૬૪] [૬૦૫–એચ; ૬૦૬–એ–સી]

૨.૭ કલમ ૩૪૧ ની કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, રાષ્ટ્રપતિએ દિલ્હીના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિઓને નિર્દિષ્ટ કરતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિઓ) કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનો આદેશ, ૧૯૫૧ જારી કર્યો હતો અને છત્રીસ જાતિઓ/જૂથોને સૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા.દિલ્હીના સંબંધમાં, ત્યાં છે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં છત્રીસ જાતિઓને અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત કરવામાં આવી હતી.દિલ્હીમાં

અનુસૂચિત જાતિના સભ્યો જાતિઓ, જાતિઓમાંથી આવે છે અને દિલ્હી સંબંધિત રાષ્ટ્રપતિના આદેશના આધારે તેઓ અનુસૂચિત જાતિનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરે છે.દિલ્હીમાં અનુસૂચિત જાતિઓ માટે બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, ફક્ત તે જ અનુસૂચિત જાતિઓ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ દિલ્હી હેઠળ નોકરીમાં અનામતનો લાભ મેળવી શકે છે જેને રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત કરવામાં આવે છે.ન તો દિલ્હી સરકાર કે ન તો કોર્ટ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત અનુસૂચિત જાતિઓની યાદીમાં કોઈ જાતિ કે જૂથને ઉમેરી શકે છે.એકવાર બંધારણની કલમ ૩૪૧(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિનો આદેશ જારી થઈ જાય પછી, રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં કોઈપણ ઉમેરો અથવા કાઢી નાખવામાં આવે છે. કલમ ૩૪૧(૨) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ કાયદા દ્વારા જ સંસદ દ્વારા કરી શકાય છે અને અન્ય કોઈ રીતે નહીં.માત્ર એટલા માટે કે દિલ્હી ગૌણ સેવાઓ એ DANICS માટે ફીડર શ્રેણી છે, તેથી જૂથ 'સી' અને 'ડી' શ્રેણીઓ હેઠળની સેવાઓ માટે SC અને ST નું અખિલ ભારતીય આરક્ષણ ન હોઈ શકે, જેના માટે ભરતી દિલ્હી ગૌણ કર્મચારી પસંદગી બોર્ડ (DSSSB) દ્વારા કરવામાં આવે છે.તેવી જ રીતે, રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ ચંદીગઢ, દમણ અને દીવ, પુડુચેરી અને દાદરા અને નગર હવેલી માટે અનુસૂચિત જાતિઓને સૂચિત કરવામાં આવી છે. [પેરા ૬૫,૬૬] [૬૦૬–સી; ૬૦૭–એ–ઈ]

૨.૮ બંધારણ (આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ) અનુસૂચિત જનજાતિ આદેશ, ૧૯૫૯ એ આદિવાસીઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયોને

સૂચિત કર્યા છે જેમને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓની અનુસૂચિમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે.જ્યારે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ ગ્રુપ 'બી', 'સી' અને 'ડી' ની સેવાઓ માટે વ્યક્તિઓની ભરતી કરી રહ્યા છે. તેના વહીવટ હેઠળ, તેણે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ માટે રાષ્ટ્રપતિની સૂચનામાં અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે સૂચિત અનુસૂચિત જનજાતિઓમાંથી સભ્યોની ભરતી કરવાની નીતિનું પાલન કરવું જરૂરી છે.અન્ય રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને અનામતનો લાભ આપવો યોગ્ય રહેશે નહીં, નહીં તો તે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓની સૂચિત અનુસૂચિત જનજાતિઓને વંચિત કરી દેશે.એવું બની શકે છે કે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' માટે ભરતી કરાયેલા ઉમેદવારો કેન્દ્રીય સિવિલ સેવાઓમાં અખિલ ભારતીય સેવાઓના ગ્રુપ 'એ' અને ગ્રુપ 'બી' માં અનુક્રમે વધુ પ્રમોશન માટે ફીડર કેટેગરી બની શકે છે.જે ઉમેદવારોની સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે તેઓ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓમાં વધુ બઢતી માટે પોષક વર્ગો બની જાય છે તે હકીકત સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં અનામત જગ્યાઓ માટે અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓને અખિલ ભારતીય અનામતનો લાભ આપવા માટેનો આધાર નથી.એ નોંધવું જોઈએ કે સંબંધિત રાજ્ય સેવાઓના જૂથ 'એ' હેઠળ વિવિધ રાજ્ય સરકારો દ્વારા ભરતી કરાયેલા ઉમેદવારો આઈએએસ અને આઈપીએસ માટે ફીડર શ્રેણી બની જાય છે. સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' માટે ભરતી કરાયેલ

વ્યક્તિઓ વિવિધ રાજ્યો દ્વારા ભરતી કરાયેલા ઉમેદવારોની જેમ જ છે, જ્યાં સંબંધિત રાજ્યોની માત્ર અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ જ અરજી કરી શકે છે.દિલ્હી અથવા અન્ય કોઈપણ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના એન. સી. ટી. દ્વારા ભરતી કરાયેલી અનામત જગ્યાઓ માટે સમગ્ર ભારતમાં અનામતનું વિસ્તરણ કરવું એ ભારતના બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશોની વિરુદ્ધ છે અને બંધારણીય યોજનાની વિરુદ્ધ છે.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કિસ્સામાં, ભારત સંઘ દ્વારા અમુક હદ સુધી વહીવટી નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, તેમ છતાં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો એક અસ્તિત્વ તરીકે તેમની ઓળખ ગુમાવતા નથી.દિલ્હી અને ચંદીગઢમાં અખિલ ભારતીય અનામતની હાલની પ્રથા બંધારણીય યોજનાની વિરુદ્ધ છે અને ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી કાર્યકારી સૂચનાઓ ૦૬.૦૮.૧૯૮૪ અને ૨૨.૦૨.૧૯૮૫ ની વિરુદ્ધ પણ છે. [પેરા ૬૭,૬૮,૭૦ અને ૭૧] [૬૦૯–એ, ડી–જી; ૬૧૧–જી–એચ; ૬૧૨–એ]

૨.૯ જો સમગ્ર ભારતમાં દિલ્હી, ચંદીગઢ, પુડુચેરી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ અથવા દમણ અને દીવ જેવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ગ્રુપ 'સી' અને 'ડી' સેવાઓ માટે અનામતનો વિસ્તાર કરવામાં આવે, જેના માટે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે, તો બંધારણીય યોજનાનો હેતુ આ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓના ઉત્થાનને નિષ્ફળ બનાવવામાં આવશે.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત

કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ માટે અખિલ ભારતીય અનામત બંધારણની કલમ 341 અને 342 ના આદેશની વિરુદ્ધ અને બંધારણીય યોજનાની વિરુદ્ધ હશે.મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટી રાજ્યોને લાગુ પડે છે અને તે લાગુ પડે છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને સમાન બળ સાથે.રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ તફાવત ન હોઈ શકે.તેવી જ રીતે, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ તફાવત ન હોઈ શકે.જ્યારે કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત વિવિધ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો માટે અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓના રાષ્ટ્રપતિના આદેશો જાહેર કરવામાં આવશે, જેમાં કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતી નોકરીઓમાં અખિલ ભારતીય અનામતનો વિસ્તાર કરવામાં આવશે, ત્યારે તે બંધારણીય યોજના અને મરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટીમાં નિર્ધારિત કાયદાની વિરુદ્ધ હશે.બંધારણની કલમ ૧૬(૪) બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના બંધારણીય આદેશને સ્વીકારે છે.અનુસૂચિત જાતિના સંબંધમાં અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સંબંધમાં અનુચ્છેદ ૩૪૨ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા અદાલત દ્વારા ફેરફાર કરી શકાતો નથી.માત્ર સંસદ કાયદા દ્વારા અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓની સૂચિમાંથી સમાવેશ કરે છે અથવા બાકાત રાખે છે. કલમ ૩૪૧(૧) અને કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ અનુક્રમે કોઈપણ જાતિ, જાતિ

અથવા આદિજાતિ અથવા કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિના ભાગો અથવા જૂથ હેઠળ જાહેર કરાયેલ જાહેરનામું. આ રીતે એક રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓ અન્ય રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં આ દરજ્જો ધરાવતી નથી.જ્યારે એક રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં દરેક રાજ્ય માટે અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે, ત્યારે ન તો રાજ્ય વિધાનસભા, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનો વહીવટ અને ન તો અદાલતો રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત અન્ય અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓનો સમાવેશ કરી શકે છે અથવા તેમને બાકાત રાખી શકે છે.કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓમાં અખિલ ભારતીય અનામત પૂરી પાડવી એ કલમ 341 અને 342 અને તેના પર જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશોની વિરુદ્ધ હશે.જો તેને મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે રાષ્ટ્રપતિના આદેશને ઉમેરવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરવા સમાન હશે જે અસ્વીકાર્ય છે અને બંધારણીય યોજનાનું ઉલ્લંઘન કરે છે. [પેરા ૭૨–૭૪] [૬૧૨–સી–જી; ૬૧૩–એ–સી]

૩. સામાજિક–આર્થિક સશક્તિકરણ પ્રદાન કરવા માટે સંબંધિત રાજ્યો/વિસ્તારોમાં પછાત વર્ગો/અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને લાવવા માટે સકારાત્મક વિવેકબુદ્ધિથી આવા આરક્ષણ/હકારાત્મક પગલાં લેવાની જવાબદારી દરેક રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત

પ્રદેશની છે.જો અનુસૂચિત માટે આરક્ષણ જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓનો વિસ્તાર સમગ્ર ભારતમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓના તમામ વર્ગ સુધી અથવા સ્થળાંતર કરનારાઓ સુધી કરવામાં આવે તો અન્ય વિકસિત રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ દ્વારા અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓના અનામતનો દુરુપયોગ થવાની સંભાવના છે, જેઓ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત સંબંધિત રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં વંચિત છે.જો આની મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે કોઈ ચોક્કસ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં વંચિત અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને અનામત આપવાના ઉદ્દેશ્યને નિષ્ફળ બનાવશે.બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) ની સક્ષમ જોગવાઈ બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને અનુચ્છેદ ૩૪૨ ની બંધારણીય યોજનાને અનુરૂપ હોવી જોઈએ. [પેરા ૭૫] [૬૧૩–ડી–એફ]

૪. નિષ્કર્ષમાં, તે નીચે મુજબ માનવામાં આવે છે–

(i) જ્યાં સુધી રાજ્યોની વાત છે, બહુમતીનો મત એ બાબત સાથે સંમત છે કે જે વ્યક્તિને તેના મૂળ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે, તે વ્યક્તિ બંધારણ હેઠળ અનામતના તમામ લાભો માત્ર તે જ રાજ્યમાં મેળવવાનો હકદાર હશે, અન્ય રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં નહીં અને સ્થળાંતર કરીને આવેલા રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં અનામતના લાભો મેળવવા માટે હકદાર નહીં હોય.

(ii) મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટી રાજ્યોને લાગુ પડે છે અને તેઓ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને સમાન બળ સાથે લાગુ પડે છે. ત્યાં રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ તફાવત ન હોઈ શકે.તેવી જ રીતે, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ તફાવત ન હોઈ શકે.જ્યારે અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓના રાષ્ટ્રપતિના આદેશો કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે સૂચિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે સમગ્ર ભારતમાં રોજગાર માટે અનામતનો વિસ્તાર કરવામાં આવે છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતા, બંધારણીય યોજના અને મરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટીમાં નિર્ધારિત કાયદાની વિરુદ્ધ હશે.

(iii) ભારતના રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં કેન્દ્રીય સિવિલ સેવાઓની જગ્યાઓ માટે યુપીએસસી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી ગ્રુપ 'બી' (ગેઝેટેડ) સેવાઓ સુધી કેન્દ્રિય ભરતી હોવાથી, યુપીએસસી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી ભરતીઓ માટે અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે આખા ભારતમાં આરક્ષણ હોવું જરૂરી છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતી સોફરાસ ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' જગ્યાઓ, જેના માટે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ભરતી હાથ ધરવામાં આવે છે, રોજગારમાં અનામતનો લાભ (કલમ ૧૬(૪) સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં નિર્દિષ્ટ અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓને

જ આપવામાં આવશે. જ્યાં સુધી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ દ્વારા ભરતી કરાયેલી જગ્યાઓની વાત છે, ત્યાં સુધી વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતી ગ્રુપ 'બી', ગ્રુપ 'સી' અને ગ્રુપ 'ડી' જગ્યાઓ માટે અખિલ ભારતીય આરક્ષણ ન હોઈ શકે અને આવા અખિલ ભારતીય આરક્ષણ બંધારણીય યોજના અને મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટીની વિરુદ્ધ હશે. [પેરા ૭૬] [૬૧૩–જી:૬૧૪–એ–સી, ડી–એફ]

એસ. પુષ્પા અને બીજા વિ.શિવચનમુગાવેલુ અને ઓઆરએસ.

(૨૦૦૫) ૩ એસસીસી ૧ :

[૨૦૦૫] ૧ એસસીઆર ૧૧૫૮; ચંદીગઢ વહીવટ અને અન્ય વિ. સુરિન્દર કુમાર અને અન્યો (૨૦૦૪) ૧ એસસીસી ૫૩૦: [૨૦૦૩] ૬ પૂરક.એસસીઆર ૨૮૩ – સાચો દૃષ્ટિકોણ રાખ્યો નથી.

મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ વિ. ડીન, શેઠ જી. એસ. મેડિકલ

કોલેજ અને ઓઆરએસ. (૧૯૯૦) ૩ એસસીસી ૧૩૦:[૧૯૯૦] ૨ એસસીઆર

843 ; જાતિ પ્રમાણપત્ર જારી કરવા માટે કાર્યવાહી સમિતિ

રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ

મહારાષ્ટ્ર અને એન. આર. વી.યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને એન. આર. (૧૯૯૪)

૫ એસસીસી ૨૪૪:[૧૯૯૪] ૧ પૂરક.એસ. સી.આર. ૭૧૪–અનુસરવામાં આવ્યું.

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. મિલિંદ અને અન્ય. (૨૦૦૧) ૧

એસસીસી ૪:[૨૦૦૦] ૫ પૂરક.એસસીઆર ૬૫; નવી દિલ્હી મ્યુનિસિપલ

કાઉન્સિલ વિ. પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય. (૧૯૯૭) ૭ એસસીસી ૩૩૯:

[૧૯૯૬] ૧૦ પૂરક.એસ. સી. આર. ૪૭૨; સત્યદેવ બુશહરી વિ. પદમ દેવ

અને ઓઆરએસ. AIR ૧૯૫૪ SC ૫૮૭ :[૧૯૫૫] એસસીઆર

૫૪૯; ચંદીગઢ વહીવટીતંત્ર અને એન. આર. વિ.સુરિંદર

કુમાર અને ઓઆરએસ. (૨૦૦૪) ૧ એસસીસી ૫૩૦:[૨૦૦૩] ૬ પૂરક.

એસસીઆર ૨૮૩; એનસીટી દિલ્હી સરકાર વિરુદ્ધ અખિલ ભારતીય કેન્દ્રીય

સિવિલ એકાઉન્ટ્સ, જાઓઝ એસોસિએશન અને ઓઆરએસ. (૨૦૦૨) ૧

એસસીસી

૩૪૪ :[૨૦૦૧] ૩ પૂરક.એસસીઆર ૪૯૪; સુભાષ ચંદ્ર અને અન્ય વિ. દિલ્હી

ગૌણ સેવા પસંદગી બોર્ડ અને અન્યો (૨૦૦૯) ૧૫ એસસીસી ૪૫૮:

[૨૦૦૯] ૧૨ એસસીઆર

૯૭૮– પર આધાર રાખે છે.

ઉત્તરાંચલ રાજ્ય વિ. સંદીપ કુમાર સિંહ અને અન્ય.

(૨૦૧૦) ૧૨ એસસીસી ૭૯૪; ભૈયાલાલ વિ. હરિકિશન સિંહ

AIR ૧૯૬૫ એસસી ૧૫૫૭:[૧૯૬૫] ૨ એસસીઆર ૮૭૭; ઇ. પી. રોયપ્પા

વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ન. (૧૯૭૪) ૪ એસસીસી ૩:

[૧૯૭૪] ૨ એસસીઆર–૩૪૮; ઈન્દ્ર સાહની અને ઓઆરએસ. વી.યુનિયન ભારત અને ઓઆરએસ. (૧૯૯૨) ૩ પૂરક.એસસીસી ૨૧૭:[૧૯૯૨] ૨ પૂરક.એસસીઆર ૪૫૪; ચત્તર સિંહ અને ઓઆરએસ. વિ.રાજ્યની સ્થિતિ રાજસ્થાન અને ઓઆરએસ. (૧૯૯૬) ૧૧ એસસીસી ૭૪૨:[૧૯૯૬] ૬ પૂરક.એસસીઆર 696; કેરળ રાજ્ય અને એન. આર. વી.

એન. એમ. થોમસ અને ઓઆરએસ. (૧૯૭૬) ૨ એસીસી ૩૧૦:[૧૯૭૬] ૧ એસસીઆર ૯૦૬; શ્રી સુરત વલસાડ જિલ્લા કે. એમ. જી. પરિષદ વિ. ભારત સંઘ અને અન્ય. (૨૦૦૭) ૫ એસસીસી ૩૬૦:[૨૦૦૭]

૬ એસસીઆર ૨૫૭; પુડુચેરી અનુસૂચિત જાતિના લોક કલ્યાણ સંગઠન વિ. સરકારના મુખ્ય સચિવ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરી અને ઓઆરએસ. (૨૦૧૪) ૯ એસસીસી

૨૩૬– ઉલ્લેખ કર્યો છે.

દ્વારા ભારતના બંધારણની ૮મી આવૃત્તિ પર ટિપ્પણી

દુર્ગા દાસ બાસુ, પૃ.૪૪ & ૫૩– ઉલ્લેખ કર્યો છે.

સંદર્ભિત ચુકાદા

રંજન ગોગોઈના ચુકાદામાં, જે. (પોતાના માટે, એન. વી. રમન્ના,

મોહન એમ. શાંતનગૌદર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, ન્યાયમૂર્તિ]

(૨૦૧૦) ૧૨ એસસીસ ૭૯૪ નો સંદર્ભ પેરા ૨ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૯૦] ૨ એસ. સી. આર. ૮૪૩ નો સંદર્ભ પેરા ૩ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૯૪] ૧ પૂરક.એસ. સી. આર. ૭૧૪ નો સંદર્ભ પેરા ૩ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૫] ૧ એસ. સી. આર. ૧૧૫૮ નો સંદર્ભ પેરા ૩ માં આપવામાં આવ્યો છે

[૨૦૦૯] ૧૨ એસ. સી. આર. ૯૭૮ નો સંદર્ભ પેરા ૩ માં આપવામાં આવ્યો છે

[૨૦૦૪] ૬ પૂરક.એસ. સી. આર. ૧૦૫૪ નો સંદર્ભ પેરા ૩ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૬] ૭ પૂરક.એસ. સી. આર. ૩૩૬ નો સંદર્ભ પેરા ૧૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૬૫] ૨ એસ. સી. આર. ૮૭૭ એ પેરા ૧૯ ને અનુસર્યું

[૨૦૦૧] ૧ પૂરક.એસ. સી. આર. ૪૯૩ નો સંદર્ભ પેરા ૨૨ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૮૦] ૨ એસ. સી. આર. ૮૩૧ નો સંદર્ભ પેરા ૫૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

આર. ભાનુમતીના ચુકાદામાં, જે.

(૨૦૧૦) ૧૨ SCC ૭૯૪ નો સંદર્ભ પેરા ૨ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૬૫] ૨ એસ. સી. આર. ૮૭૭ નો સંદર્ભ પેરા ૧૧ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૭૪] ૨ એસ. સી. આર. ૩૪૮ નો સંદર્ભ પેરા ૧૬ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૯૨] ૨ પૂરક.એસ. સી. આર. ૪૫૪ નો સંદર્ભ પેરા ૧૭ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૯૬] ૬ પૂરક.એસ. સી. આર. ૬૯૬ નો સંદર્ભ પેરા ૧૮ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૭૬] ૧ એસ. સી. આર. ૯૦૬ નો સંદર્ભ પેરા ૧૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૯૦] ૨ એસ. સી. આર. ૮૪૩ એ પેરા ૨૦ ને અનુસર્યું

[૧૯૯૪] ૧ પૂરક.એસ. સી. આર. ૭૧૪ પછી પેરા ૨૨ આવ્યું.

[૨૦૦૦] ૫ પૂરક.SCR ૬૫/એ પેરા ૨૫ પર આધાર રાખ્યો હતો.

[૨૦૦૭] ૬ એસ. સી. આર. ૨૫૭ નો સંદર્ભ પેરા ૨૬ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૯૬] ૧૦ પૂરક.એસ. સી. આર. ૪૭૨ પેરા ૩૬ પર આધાર રાખે છે

[૧૯૫૫] એસ. સી. આર. ૫૪૯ પેરા ૩૬ પર આધાર રાખે છે

[૨૦૦૩] ૬ પૂરક.એસ. સી. આર. ૨૮૩ પેરા ૩૬ પર આધાર રાખે છે.

[૨૦૦૧] ૩ પૂરક.એસ. સી. આર. ૪૯૪ પેરા ૩૬ પર આધાર રાખે છે

[૨૦૦૫] ૧ એસ. સી. આર. ૧૧૫૮ નો મત સાચો ન હતો પેરા ૩૭

(૨૦૧૪) ૯ એસ. સી. સી. ૨૩૬ નો સંદર્ભ પેરા ૩૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૩] ૬ પૂરક.એસ. સી. આર. ૨૮૩ નો મત સાચો ન હતો પેરા ૪૧

[૨૦૦૯] ૧૨ SCR ૯૭૮ એ પેરા ૬૦ પર આધાર રાખ્યો હતો.

સિવિલ અપીલીય હકૂમત:સિવિલ અપીલ નંબર ૧૦૮૫ એ ૨૦૧૩ ની વાત છે.

હાઈકોર્ટના ૧૨.૦૯.૨૦૧૨ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી

૨૦૧૧ ની રિટ પિટિશન (સિવિલ) નંબર ૧૫૧૩ માં નવી દિલ્હી ખાતે

સાથે

૨૦૧૪ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૯૯૩૫–૯૯૩૭, ૧૦૦૮૧ અને ૮૧૪૧,

સિવિલ અપીલ

૨૦૧૨ નો નંબર ૮૮૦૨, ૨૦૧૩ નો સિવિલ અપીલ નંબર ૧૦૮૬ અને સિવિલ

અપીલ

૨૦૧૮ નો નંબર ૯૦૪૮.

પી. એસ. નરસિમ્હા, એએસજી, સુશ્રી વી. મોહના, કૃષ્ણન વેણુગોપાલ,

કે. રાધાકૃષ્ણ, કોલિન ગોન્ઝાલ્વિસ, સુશ્રી ગીતા લુથરા, સિનિયર એડવોક્સ.,

સુશ્રી રેખા પાંડે, સુશ્રી રશ્મિ મલ્હોત્રા, રવિન્દ્ર કુમાર વર્મા,

બી. વી. બલરામ દાસ, વી. સી. શુક્લા, એમ. કે. મારોરિયા, એસ. ચેટર્જી,

સુશ્રી આશા ગોપાલન નાયર, સુશ્રી નિવેદિતા નાયર, સુશ્રી ડિમ્પલ નાગપાલ,

શિવેન્દ્ર સિંહ, સુશ્રી દીપંશી ઈશર, રવિન્દ્ર કુમાર વર્મા, રાજ

બહાદુર, સુશ્રી અદિતિ ગુપ્તા, સુશ્રી જ્યોતિ મેન્દિરત્તા, ઉજ્જ્વલ જૈન, પ્રતીક

યાદવ, ડી. એન. ગોવર્ધન, પ્રણવ વશિષ્ઠ, પ્રણવ મલ્હોત્રા,

સુશ્રી સુપ્રિયા જુનેજા, સુશ્રી પલ્લવી ચોપરા, સુધાંશુ એસ. ચૌધરી,

સુશ્રી જયક્રિતી એસ. જાડેજા, શકુલ આર. ઘાટોલે, સુશ્રી સુરભી ગુલેરિયા, સુશીલ

કરંજકર, નિશાંત રમાકાંતરાવ કટનેશ્વરકર, ડૉ. કૃષ્ણ સિંહ

ચૌહાણ, અજીત કુમાર એક્કા, રવિ પ્રકાશ, આર. એસ. એમ. કલ્કી, ચાંદ કિરણ,

અર્નેશ્વર ગુપ્તા, વરુણ દીવાન, બિજન કુમાર ઘોષ, નરેશ કૌશિક,

વર્ધમાન કૌશિક, નિશાંત ગૌતમ, મનોજ જોશી, ઓમંગ રાજ ગુપ્તા,

દેવિક.સિંહ, કે. દેવ બઘેલ, સુશ્રી લલિતા કૌશિક, અભિનવ મુખર્જી,

પ્રણીત રંજન, બાંકે બિહારી શર્મા, ભુપેશ નરુલા,

કે. વી. જગદીશવરન, સુશ્રી જી. ઇન્દિરા, ગૌરવ અગ્રવાલ, પી. પરમેસ્વરન,

શ્રીમતી અનિલ કટિયાર, અજય બંસલ, પ્રવીણ સ્વરૂપ, ગૌરવ યાદવ,

સુશ્રી વીણા બંસલ, સુશ્રી સુષમા સૂરી, બી. કૃષ્ણ પ્રસાદ, અન્નમ ડી. એન.

રાવ, અન્નમ વેંકટેશ, સુદિપ્તો સરકાર, રાહુલ મિશ્રા, સુશ્રી તુલિકા ચિક્કર,

સુશ્રી બીનુ ટમ્ટા, જતિન્દર કુમાર ભાટિયા, મનીષ કુમાર, એડ.માટે

પક્ષો હાજર છે.

(દિલ્હી હાઇકોર્ટ)

માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ : રંજન ગોગોઈ, એન.વી.રામણા, મોહન એમ.શાન્તનાગૌદર, એસ.અબ્દુલ નઝીર, આર.ભાનુમતી

બીર સિંહ વિરુદ્ધ દિલ્હી જલ બોર્ડ

૨૦૧૩ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૧૦૮૫; ૨૦૧૪ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૯૯૩૫ ; ૨૦૧૪ ના. ૯૯૩૭; ૨૦૧૪ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૧૦૦૮૧;

૩૦–૦૮–૨૦૧૮ ના રોજ નિર્ણય કર્યો

જજમેન્ટ :–

રંજન ગોગોઈ, જે.

૧. ૨૦૧૭ ની સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) નંબર ૩૬૩૨૪ માં મંજૂરી આપવામા આવી.

૨. ઉત્તરાંચલ રાજ્યમાં વિ. સંદીપ કુમાર સિંઘ અને અન્ય, ૨૦૧૦ ૧૨ એસસીસી ૭૯૪ [૨૦૦૬ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૪૪૯૪) આ કોર્ટની વિચારણા માટે નીચેનો પ્રશ્ન ઊભો થયો:

"કોઈ ચોક્કસ રાજ્યના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિની વ્યક્તિ અન્ય કોઈપણ રાજ્યમાં નોકરીના મામલે અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારને આપવામાં આવતા લાભો અથવા છૂટછાટો માટે હકદાર હશે કે નહીં–"

૩. જે વિચાર–વિમર્શ થયો હતો તે દરમિયાન આ કોર્ટે આ કોર્ટના

બંધારણીય બેંચના ચુકાદાઓ પર ધ્યાન આપ્યું હતું. મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, ૧૯૯૪ ૫ એસસીસી ૨૪૪. એસ. પુષ્પા અને અન્ય વિ. શિવચનમુગવેલુ અને અન્ય, ૨૦૦૫ ૩ એસસીસીમાં આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચનો દૃષ્ટિકોણ ૧ ની પણ નોંધ લેવામાં આવી હતી અને તે ઉપરોક્ત બે કેસોમાં બંધારણીય બેંચ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયથી કંઈક અંશે વિપરીત હોવાનું માનવામાં આવતું હતું. આ કોર્ટે એ હકીકતની પણ નોંધ લીધી હતી કે સુભાષ ચંદ્ર અને અન્ય વિરુદ્ધ દિલ્હી સબઓર્ડિનેટ સર્વિસિસ સિલેક્શન બોર્ડ અને અન્ય, ૨૦૦૯ ૧૫ એસસીસી ૪૫૮ માં આ કોર્ટની બે જજની બેંચ, ૨૦૦૯ ૧૫ એસસીસી ૪૫૮ એ નોંધ્યું હતું કે એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) માં ડિક્ટ એક ઓબિટર છે અને કોઈપણ બંધનકર્તા ગુણોત્તર મૂકતું નથી. કેસની સુનાવણી કરતી બેન્ચે એટલે કે ઉત્તરાંચલ રાજ્ય વિ. સંદીપ કુમાર સિંહ અને અન્યો (સુપ્રા)એ એવો મત લીધો હતો કે "બે જજની બેન્ચ માટે કહી શકે તેમ હતું કે બંધારણીય બેંચના ચુકાદાઓને અનુસરીને ત્રણ જજની બેન્ચનો નિર્ણય ઇન્ક્યુરિયમ દીઠ રહો". આ સંદર્ભમાં, દાઉદી બોહરા સમુદાયના સેન્ટ્રલ બોર્ડ અને અન્ય વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય, ૨૦૦૫ ૨ SCC ૬૭૩ માં આ અદાલત દ્વારા અલગ તારવેલ ન્યાયિક શિસ્તના નિયમોને ફરીથી વિચારણા માટે ધ્યાનમા લીધલે અને આખરે ઉત્તરાંચલ રાજ્યમાં રજૂ કરાયેલ અભિપ્રાયના ફકરા ૧૩ માં વિ. સંદીપ કુમાર સિંઘ અને અન્યો (સુપ્રા) નીચે દર્શાવેલ પ્રશ્નનો રેફરન્સ

લાર્જર બેંચને આપવામાં આવ્યો હતો:

"૧૩. કલમ ૧૬(૪), ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના અર્થઘટન માટે કાયદાનો એક ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન આ અપીલમાં વિચારણા માટે ઊભો થાય છે. શું આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અથવા બંધારણની કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ જારી કરાયેલ રાષ્ટ્રપતિ આદેશ કોઈપણ પછાત વર્ગના નાગરિકોની તરફેણમાં નિમણૂકો અથવા હોદ્દાઓના આરક્ષણ માટેની જોગવાઈ કરવા માટે રાજ્યની કાર્યવાહી પર કોઈ અસર, જે રાજ્યના મતે, રાજ્ય હેઠળની સેવાઓમાં પર્યાપ્ત રીતે પ્રતિનિધિત્વ કરતું નથી– આંતરપ્રક્રિયાની હદ અને પ્રકૃતિ અને બંધારણની કલમ ૧૬(૪), ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાને ઉકેલવાની જરૂર છે."

૪. ૨૦૦૬ ની ઉક્ત સિવિલ અપીલ નં.૪૪૯૪ (ઉત્તરાંચલ રાજ્ય વિ. સંદીપ કુમાર સિંઘ અને અન્યો)નો નિકાલ આ કોર્ટની લાર્જર બેંચ દ્વારા 6ઠ્ઠી ઓગસ્ટ, ૨૦૧૪ ના રોજના આદેશ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો, જે હાઈકોર્ટના તારણો મુજબ આદેશના ફકરા ૪ માં નોંધ્યું છે કે અરજદારની નિમણૂકની સત્તા યુનિવર્સિટી છે અને યુનિવર્સિટીએ રાજ્ય સરકારના મુજબ કામ કર્યું હતું, જેની પાસે કોઈ સત્તા નથી. જાહેરાત અનુસાર કરવામાં આવેલી એપોઇન્ટમેન્ટ રદ કરવા માટે પૂછવું. ૬ઠ્ઠી ઑગસ્ટ, ૨૦૧૪ ના ઉપરોક્ત આદેશમાં આ કોર્ટે એવો મત લીધો હતો કે હાઈકોર્ટના આદેશના ફકરા ૪ માં નોંધાયેલા તારણો કાયદેસર

રીતે ખામીયુક્ત ન કહી શકાય અને તે મુજબ ઉપરોક્ત ઉપરની સિવિલ અપીલ (નં. ૪૯૯૪/૨૦૦૬)ને બંધ કરી દીધી. આધાર સંદર્ભિત પ્રશ્નનો જવાબ આપવામાં આવ્યો ન હતો.

૫. જો કે, ઉત્તરાંચલ રાજ્ય વિ. સંદીપ કુમાર સિંઘ અને અન્યો (સુપ્રા) માં ઉદ્ભવતા અને સંદર્ભિત પ્રશ્ન હાલની અપીલમાં પણ ટકી રહ્યો છે અને ટકી રહ્યો છે. તદનુસાર, ૭ મી ઓગસ્ટ, ૨૦૧૪ ના રોજ કોર્ટના આદેશ દ્વારા, ઉત્તરાંચલ રાજ્ય વિ. સંદીપ કુમાર સિંઘ અને અન્યો (સુપ્રા) માં ચુકાદાના ફકરા ૧૩ માં ઘડવામાં આવેલો જ પ્રશ્ન, તારવેલ છે તે સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો છે. આ કોર્ટની પાંચ જજની બેંચ દ્વારા જવાબ. આ રીતે આપણે બાબતો ધ્યાનમા લઈએ છીએ.

૬. કેસની હકીકતો અમને રોકી શકતી નથી અને સંક્ષિપ્ત સાર પૂરતું હશે.

ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) માં સમાયેલ સક્ષમ જોગવાઈને આગળ વધારવાની નીતિ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઘડવામાં આવેલ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિની બહારના લાભો આપવા સુધી વિસ્તારી શકે છે કે કેમ તે અંગેનો પ્રશ્ન /ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને ૩૪૨ હેઠળ જારી કરાયેલ, સેન્ટ્રલ

એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલના આદેશ/આદેશો સામે દિલ્હીની હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી રિટ પિટિશનના સમૂહમાં ઉદ્ભવ્યો હતો. એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) (ત્રણ ન્યાયાધીશ બેંચ) માં વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયને પ્રાધાન્ય આપતા, લગ્ન ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા) અને એક્શન કમિટી (સુપ્રા) ને અનુસરતા વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે એવું ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનો સંબંધ છે, તે સ્થળાંતરિત છે. અનુસૂચિત જાતિની વ્યક્તિ રાષ્ટ્રપતિના આદેશ (એટલે કે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિની યાદીઓ (સુધારા) ઓર્ડર, ૧૯૫૬) દ્વારા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હીની સૂચિમાં સૂચિત અનુસૂચિત જાતિના સભ્યોને આપવામાં આવતા લાભો માટે હકદાર રહેશે નહીં. દિલ્હી હાઈકોર્ટે કુલ બેન્ચમાં બેઠેલી (કદાચ પ્રશ્નના મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને) એસ. પુષ્પા (સુપ્રા)માં આપેલા નિર્ણયને હાથમાં રહેલા મુદ્દા સાથે વધુ સીધો સંબંધિત હોવાનું જણાયું હતું એટલે કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની સેવાઓમાંની એક અને , તેથી, એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) માં આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશ બેન્ચના નિર્ણયથી બંધાયેલા હોવાનું લાગ્યું. આમ કરતી વખતે, દિલ્હી હાઈકોર્ટે ચુકાદાના ફકરા ૬૬ માં ઉદ્ભવતા મુદ્દા(ઓ) પર અધિકૃત ઘોષણા કરવાની આવશ્યકતા પર ભાર મૂક્યો હતો. તદનુસાર, હાઈકોર્ટ દ્વારા બંધારણની કલમ ૧૩૪–એ હેઠળ અપીલ કરવા માટેનું પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. દિલ્હી હાઈકોર્ટની લાર્જર બેંચના ચુકાદાના ફકરા ૬૬ માટે ચોક્કસ સૂચનાની જરૂર પડશે અને તેથી, નીચે ફરીથી જણાવવામા આવી છે:

"૬૬. આ અદાલત તેના નિષ્કર્ષનો સારાંશ આપે છે, નીચે પ્રમાણે:

(૧) લગ્ન, એક્શન કમિટી, મિલિંદ અને ચન્નૈયાના તમામ નિર્ણયોએ એવો ચુકાદો આપ્યો છે કે એક રાજ્યમાંથી બીજા રાજ્યમાં જતા અનુસૂચિત જાતિ અને જનજાતિના નાગરિકો અનામતના લાભોનો દાવો કરી શકતા નથી, પછી ભલે તેઓ જે રાજ્યમાં સ્થળાંતર કરે ત્યાં તેમની જાતિ સૂચિત હોય કે ન હોય. અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને સૂચિત કરવાની કવાયત એ પ્રદેશ (રાજ્ય) વિશિષ્ટ છે, એટલે કે તેમના મૂળ રાજ્યના "સંબંધમાં". આ ચુકાદાઓમાં રાષ્ટ્રપતિની સૂચનાઓની પણ નોંધ લેવામાં આવી હતી, જેમાં આવા નાગરિકોને રાજ્યના સંબંધમાં "નિવાસી" તરીકે ગણવામા આવેલ કે જેણે આવા અનામતની જોગવાઈ કરી હતી.

(૨) અનુસૂચિત જાતિ અને જનજાતિના નાગરિકો કે જેઓ રાજ્યમાંથી રાજ્યમાં સ્થળાંતર કરે છે તેમને લાગુ પડતી વિચારણાઓ, કલમ ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨ ના લખાણને ધ્યાનમાં રાખીને, રાજ્યમાંથી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સ્થળાંતર કરનારાઓ માટે સમાન રીતે લાગુ પડે છે. ૧), એટલે કે માત્ર તે જાતિઓ અને જનજાતિઓ કે જેઓ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં સૂચિત છે, તેઓ આવા લાભો માટે હકદાર છે. ૧૯૫૧ ના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં રાષ્ટ્રપતિ ના જાહેરનામા દ્વારા ભારપુર્વક જણાવવામા આવ્યું છે. કલમ ૩૪૧

(૨), કલમ ૩૪૨(૨) ને ધ્યાનમાં રાખીને ફક્ત સંસદ જ આવા જાહેરનામા મા ઉમેરો કરી શકે છે, અને અન્ય જાતિઓ અથવા જનજાતિઓનો સમાવેશ કરી શકે છે. કલમ ૧૬(૩) દ્વારા. રાજ્યો આ પાસા પર કાયદો ઘડી શકતા નથી; તેમ જ એક્ઝિક્યુટિવ – સંઘ અથવા રાજ્ય, રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં કોઈપણ જાહેરનામા મા, રાજ્યના કાયદા દ્વારા અથવા નીતિઓ અથવા પરિપત્રો દ્વારા જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને ઉમેરી અથવા બદલી શકશે નહીં. રાજ્યોના રહેવાસીઓ, જેઓ રાજ્યોમાં સ્થળાંતર કરે છે, અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સ્થળાંતર કરનારા રાજ્યોના રહેવાસીઓ વચ્ચેના ભેદભાવના પરિણામે અસ્પષ્ટ ભેદભાવ અને અતિ–વર્ગીકરણમાં પરિણમશે આ રીતે જેઓ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના રહેવાસીઓ છે, અને જેમની જાતિઓ અથવા તેઓને અનામતના લાભોની સમાન પહોંચનો ઇનકાર કરશે. આવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં જાતિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. પુષ્પાના અર્થઘટનથી વિલક્ષણ પરિણામો આવ્યા છે, જેના દ્વારા:

(i) રાજ્યના રહેવાસી, અનુસૂચિત જાતિના, તે રાજ્યમાં સૂચિત, અનામતના લાભનો દાવો કરી શકતા નથી, જો તે અન્ય રાજ્યમાં રહેઠાણ લે છે, પછીની રાજ્યની અનુસૂચિત જાતિની સૂચિમાં તેની જાતિનો સમાવેશ થાય છે કે નહીં;

(ii) જો કે, એક રાજ્યનો રહેવાસી કે જે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં જાય છે તે તેના

અનામત લાભો અને અનુસૂચિત જાતિના સભ્ય તરીકેનો દરજ્જો ધરાવવા માટે હકદાર હશે, પછી ભલે તેની જાતિ અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સામેલ ન હોય, તે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે;

(iii) કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનો રહેવાસી, જો કે, જો તે કોઈ રાજ્યમાં જાય છે, તો તેને અનામતનો લાભ નકારવામાં આવશે, કારણ કે તે તે રાજ્યનો રહેવાસી અનુસૂચિત જાતિ નથી.

(iv) કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનો રહેવાસી જે પાછળથી રાજ્ય બને છે, જો કે, આગ્રહ કરી શકે છે કે આવી ઘટના પછી, અન્ય રાજ્યોના રહેવાસીઓ, જેમની જાતિઓ અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત થઈ શકે છે અથવા ન પણ હોઈ શકે છે, તેઓને આવા સભ્યો તરીકે ગણી શકાય નહીં.

(v) તેનાથી વિપરિત, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં રૂપાંતરિત થયેલા રાજ્યના અનુસૂચિત જાતિના રહેવાસી, અન્ય રાજ્યોના અનુસૂચિત જાતિના રહેવાસીઓ સાથે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના અનુસૂચિત જાતિના સભ્યો તરીકેના વર્તન સામે વિરોધ કરી શકતા નથી, તેમ છતાં તેમની જાતિનો સમાવેશ ન થાય. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે આવી જાતિઓની યાદી.

(૩) પુષ્પામાં ચુકાદો સ્પષ્ટ છે કે જો કોઈ રાજ્યનો રહેવાસી, જેની જાતિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે સૂચિત છે, તે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં જાય છે, તો તે તેની સાથે સંઘના સંબંધમાં તે લાભનો દાવો કરવાનો અધિકાર ધરાવે છે. પ્રદેશ, ભલે તે બીજા રાજ્યમાં જાય, તો પણ તેને આવા લાભ નકારવામાં આવે છે (મેરી અને એક્શન કમિટીના ચુકાદાઓના પરિણામે). પુષ્પામાં ચુકાદો, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સરખામણીમાં આ પાસા વિશે ચોક્કસ હોવાને કારણે, બંધનકર્તા છે; તે ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ દ્વારા આપવામા આવેલ.

(૪) સુભાષ ચંદ્રમાં પાછળથી આવેલા ચુકાદાએ પુષ્પાના ચુકાદા પર શંકા વ્યક્ત કરી હતી, એવું માનીને કે તે અગાઉની લાર્જર બેંચના ચુકાદાઓને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમા લેતુ નથી. તેમ છતાં, સુભાષ ચંદ્રાએ પુષ્પાને રદિયો આપ્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં, કારણ કે તે બે ન્યાયાધીશોની સ્મોલર બેન્ચ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી હતી. સુભાષ ચંદ્રના આ અભિગમ પર શંકા કરવામાં આવી છે, અને સાચા મંતવ્યનો પ્રશ્ન ઉત્તરાંચલ રાજ્યમાં બંધારણીય બેંચને મોકલવામાં આવ્યો છે.

(૫) કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કિસ્સામાં લાગુ પડતા ચોક્કસ ચુકાદાના આધારે, પુષ્પામાં, તેના તર્કની સાચીતા અંગે ગમે તેટલી શંકાઓ હોય, ઉચ્ચ અદાલતોએ

તેનો ગુણોત્તર લાગુ કરવો પડશે, કારણ કે તે રચના દ્વારા છે. ત્રણ ન્યાયાધીશો; આ નિર્ણયમાં મેરી અને એક્શન કમિટીના અગાઉના ચુકાદાઓની નોંધ લેવામાં આવી હતી. અનુચ્છેદ ૧૪૧ અને પૂર્વવર્તી સિદ્ધાંત દ્વારા લાગુ કરાયેલ શિસ્ત આ કોર્ટને પુષ્પાના ચુકાદાને અનુસરવા દબાણ કરે છે.

(૬) બંધારણની કલમ ૧૬(૪એ) અને (૪બી) ની બહાર વહેતી વરિષ્ઠતા, બઢતી અને ઝડપી વરિષ્ઠતા અથવા પ્રમોશનલ લાભો જેવી રોજગારની ઘટનાઓને લગતી બાબતોમાં, સ્પષ્ટતાની જરૂર હોઈ શકે છે, જે પણ નિયમ આખરે હોય. પ્રિફર્ડ – એટલે કે પુષ્પા દૃશ્ય અથવા લગ્ન અને ક્રિયા સમિતિનો દૃષ્ટિકોણ. આવી ઘટનામાં, નિર્ણય નિર્માતાઓ અને ઉચ્ચ અદાલતોના માર્ગદર્શન માટે, યોગ્ય દૃષ્ટિકોણ સંભવિત રીતે લાગુ થવો જોઈએ કે કેમ તે સ્પષ્ટ કરવા માટે જરૂરી હોઈ શકે છે. વધુમાં, તે સ્પષ્ટ કરવું પણ જરૂરી છે કે સાચા નિયમની સંભવિત અરજીનો અર્થ શું છે, અને જો લગ્નના દૃષ્ટિકોણને પ્રાધાન્ય આપવાનું હોય તો ભરતી પછી આવા રોજગાર લાભો બદલાશે કે કેમ."

૭. કલકત્તા હાઈકોર્ટના નિર્ણયથી ૨૦૧૪ ની સિવિલ અપીલ નંબર.૯૯૩૫–૯૯૩૭ અનુસૂચિત જનજાતિ સમુદાયના ઉરાઓ અને મુંડા સભ્યો દ્વારા કરવામાં આવેલા દાવાઓથી સંબંધિત છે જેઓ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુ પર સ્થળાંતર કરી ચૂક્યા છે. હાઈકોર્ટે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશને લગતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં દેખાતા

સૂચિમાં સૂચિત અનુસૂચિત જાતિ સમુદાયોને આવા લાભોને મર્યાદિત કરતા ઉપરોક્ત સ્થળાંતરિત અનુસૂચિત જનજાતિ સમુદાયો દ્વારા કરવામાં આવેલા અનામતના દાવાને નકારી કાઢ્યો હતો.

૮. રેફરન્સનો જવાબ આપવા માટે જે બંધારણીય જોગવાઈઓ ધ્યાનમા લેવી જરૂરી છે તેની તપાસ કરતા પહેલા આ મુદ્દા પર પૂર્વ–બંધારણીય સ્થિતિ પર એક સંક્ષિપ્ત દૃષ્ટિકોણ નોંધપાત્ર પ્રકાશ ફેંકશે અને રેફરન્સમા આપેલા બહુપક્ષીય પ્રશ્નોની યોગ્ય સમજ આપશે.

૯. ભારતમાં જાતિ પ્રણાલી, જે ન્યાયી સામાજિક વ્યવસ્થાનું પરિણામ છે, તેનો લાંબો ઈતિહાસ છે જે શરૂઆતના સમયથી જોઈ શકાય છે. પ્રાચીન હિન્દુ ધાર્મિક ગ્રંથો આ પ્રથાનો ઉલ્લેખ કરે છે. જન્મ અને વ્યક્તિના કૉલિંગ/વ્યવસાયના આધારે સમાજનું વિભાજન હિંદુ વિચારસરણી અને જીવનશૈલી પર પ્રભુત્વ જાળવી રાખ્યું છે અને કદાચ બ્રિટિશ વહીવટીતંત્ર દ્વારા વારસામાં મળેલી કાંટાળી સમસ્યાઓ પૈકીની એક છે જેણે તેને કાયદાકીય માન્યતા આપીને ઉકેલવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. "ડિપ્રેસ્ડ વર્ગો" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આવી માન્યતા એક રક્ષણાત્મક શાસનના સ્વરૂપમાં હતી જે વિધાનસભામાં અને રાજ્ય હેઠળની સેવાઓમાં પ્રતિનિધિત્વ સુધી વિસ્તરેલી હતી. ૨૦ મી સદીની શરૂઆતમાં (સાઉથબરો કમિટી દ્વારા) હતાશ વર્ગની

સંખ્યાત્મક તાકાત શોધવાની કવાયતમાં એક ભયંકર ચિત્ર બહાર આવ્યું છે જે આઠ (૦૮) ભારતીય પ્રાંતોમાં બહુમતી વસ્તી (હિંદુ)ના ૨૦ ટકા જેટલી ઊંચી હોવાનું દર્શાવે છે. મદ્રાસ, બોમ્બે, બંગાળ, સંયુક્ત પ્રાંત, પંજાબ, બિહાર અને ઓરિસ્સા, મધ્ય પ્રાંત અને આસામ. ઉપરોક્ત આંકડામા આદિમ અથવા આદિવાસી જનજાતિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો જેઓ પાછળથી અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે ઓળખાયા અને સમયાંતરે જારી કરાયેલા વિવિધ રાષ્ટ્રપતિના આદેશો હેઠળ અનુસૂચિત જનજાતિની યાદીમાં સામેલ થયા.

૧૦. ભારત સરકારનો અધિનિયમ, ૧૯૩૫ (ત્યારબાદ "૧૯૩૫ અધિનિયમ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) (જેને "બંધારણ અધિનિયમ" તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે) ભારતીય બંધારણીય ઇતિહાસમાં પ્રથમ વખત "અનુસૂચિત જાતિ" અભિવ્યક્તિને અમલમાં લાવ્યા. એન્ટ્રી ૨૬/૧૯૩૫ ના અધિનિયમની પ્રથમ સૂચિનો ભાગ I નિયત કરે છે કે "અનુસૂચિત જાતિનો અર્થ એવી જ્ઞાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ અથવા જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓમાંના ભાગો અથવા જૂથો, જાતિઓ, જાતિઓ, જાતિઓ, ભાગો અથવા જૂથો છે, જે કાઉન્સિલમાં હિઝ મેજેસ્ટીને અગાઉ 'ડિપ્રેસ્ડ ક્લાસ' તરીકે ઓળખાતા વ્યક્તિઓના વર્ગને અનુરૂપ દેખાય છે, જેમ કે કાઉન્સિલમાં મહામહિમ સ્પષ્ટ કરી શકે છે".

૧૧. ત્યારપછી 6ઠ્ઠી જૂન, ૧૯૩૬ ના રોજ એક ગેઝેટ નોટિફિકેશન પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ભારત સરકાર (અનુસૂચિત જાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૩૬ જાહેર કરવામાં આવી હતી, જે સમગ્ર ભારતના પ્રદેશમાં "અનુસૂચિત જાતિ" તરીકે ગણવામાં આવે તેવી જાતિઓની સૂચિને સૂચિત કરે છે. સૂચિ પર એક નજર કે જેમાં નવ (૦૯) ભાગોનો સમાવેશ થાય છે એટલે કે મદ્રાસ, બોમ્બે, બંગાળ, સંયુક્ત પ્રાંત, પંજાબ, બિહાર, મધ્ય પ્રાંત, આસામ, ઓરિસ્સા સૂચિમાં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સમાવેશ કરવા માટે વિવિધ જાતિઓની ઓળખ સૂચવે છે. ૧૯૩૫ નો કાયદો દરેક પ્રાંત માટે હાથ ધરવામાં આવેલી વિસ્તૃત કવાયત પર આધારિત હતો જેથી કરીને જ્યારે કેટલીક જાતિઓને સમગ્ર પ્રાંતમાં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે ઓળખવામાં આવી હોય, તો અન્યને પ્રાંતમાં મર્યાદિત વિસ્તારો સુધી ઓળખવામાં આવે. બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૫૦ અને બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૫૦ દ્વારા બંધારણની પોસ્ટની કવાયત, જે મૂળરૂપે બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ હેઠળ ઘડવામાં આવી હતી, તે મૂળભૂત રીતે અનુસૂચિને ફરીથી કાસ્ટ કરવાની કવાયત હતી. એક્ટ. ઉપરોક્ત બે આદેશોમાં અનુગામી સુધારાઓ, સમયાંતરે, નવા રાજ્યોની રચના અને આ ક્ષેત્રમાં ફેરફાર દ્વારા બંધારણની પ્રથમ અનુસૂચિમાં કરવામાં આવેલા સુધારાઓ સાથે સુસંગત સ્થિતિ લાવવા માટે જરૂરી છે.

૧૨. બંધારણની કલમ ૩૬૬ જે બંધારણમાં દેખાતા અભિવ્યક્તિઓને

વ્યાખ્યાયિત કરે છે તે ખાસ કરીને 'અનુસૂચિત જાતિ' [ક્લોઝ (૨૪)] નો અર્થ "આવી જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓના ભાગો અથવા જૂથો જે માનવામાં આવે છે તે માટે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. અનુચ્છેદ ૩૪૧ હેઠળ આ બંધારણના હેતુઓ માટે અનુસૂચિત જાતિ" તેવી જ રીતે, કલમ ૩૬૬ ની કલમ (૨૫) "અનુસૂચિત જનજાતિ" નો અર્થ "આ બંધારણના હેતુઓ માટે અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે અનુચ્છેદ ૩૪૨ હેઠળ માનવામાં આવતી આદિજાતિ અથવા આદિજાતિ સમુદાયોમાંના ભાગો અથવા જૂથો" નો અર્થ થાય છે.

૧૩. ભારતના બંધારણનો ભાગ XVI અમુક વર્ગોને લગતી વિશેષ જોગવાઈઓ સાથે કામ કરે છે. અનુચ્છેદ 330 અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટે લોકોના ગૃહ (લોકસભા)માં બેઠકો અનામત રાખવાની જોગવાઈ કરે છે જ્યારે અનુચ્છેદ ૩૩૨ રાજ્યની વિધાનસભાઓ સંબંધિત છે ત્યાં સુધી સમાન જોગવાઈઓ ધરાવે છે. બંધારણની આર્ટિકલ ૩૩૫ એવી જોગવાઈ કરે છે કે "અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યોના દાવાઓને, વહીવટની કાર્યક્ષમતા જાળવવા સાથે, સેવાઓ અને પદો પર નિમણૂક કરતી વખતે સતત ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે. યુનિયન અથવા રાજ્યનું." બંધારણ (એંસી સેકન્ડ) સુધારા અધિનિયમ, ૨૦૦૦ દ્વારા અનુચ્છેદ ૩૩૫ માં એક જોગવાઈ ઉમેરવામાં આવી હતી કે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના

સભ્યોને કોઈપણ પરીક્ષામાં લાયકાતના ગુણમાં છૂટછાટ આપવામાં આવી શકે છે અથવા મૂલ્યાંકનના ધોરણોને આ બાબતોમાં ઘટાડી શકાય છે. યુનિયન અથવા રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં કોઈપણ વર્ગ અથવા સેવાઓના વર્ગો અથવા પોસ્ટ્સને પ્રમોશન. બંધારણની આર્ટિકલ ૩૩૮ અનુસૂચિત જાતિઓ માટે રાષ્ટ્રીય કમિશનની જોગવાઈ કરે છે જે નીચેની ફરજો લાદે છે:

"(a) આ બંધારણ હેઠળ અથવા હાલના સમય માટે અમલમાં છે અથવા સરકારના કોઈપણ આદેશ હેઠળ અનુસૂચિત જાતિઓ માટે પ્રદાન કરવામાં આવેલ સુરક્ષાને લગતી તમામ બાબતોની તપાસ અને દેખરેખ રાખવી અને આવા સલામતીના કાર્યનું મૂલ્યાંકન કરવું;

(b) અનુસૂચિત જાતિના અધિકારો અને સુરક્ષાના વંચિતતાના સંદર્ભમાં ચોક્કસ ફરિયાદોની તપાસ કરવી;

(c) અનુસૂચિત જાતિના સામાજિક–આર્થિક વિકાસની આયોજન પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવો અને સલાહ આપવી અને સંઘ અને કોઈપણ રાજ્ય હેઠળ તેમના વિકાસની પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવું; અનુસૂચિત જાતિઓ અને સંઘ અને કોઈપણ રાજ્ય હેઠળ તેમના વિકાસની પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે;

(d) દર વર્ષે અને અન્ય સમયે કમિશનને યોગ્ય લાગે તે સમયે રાષ્ટ્રપતિ સમક્ષ તે સલામતી અંગેની કામગીરી અંગેના અહેવાલો રજૂ કરવા; યોગ્ય લાગે છે, તે સલામતીનાં કામના અહેવાલો;

(e) અનુસૂચિત જાતિના સંરક્ષણ, કલ્યાણ અને સામાજિક આર્થિક વિકાસ માટે તે સલામતી અને અન્ય પગલાંના અસરકારક અમલીકરણ માટે સંઘ અથવા કોઈપણ રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવતા પગલાં અંગે આવા અહેવાલોમાં ભલામણો કરવી; અને

(f) અનુસૂચિત જાતિના સંરક્ષણ, કલ્યાણ અને વિકાસ અને ઉન્નતિના સંબંધમાં આવા અન્ય કાર્યોનું નિભાવવું, જેમ કે રાષ્ટ્રપતિ, સંસદ દ્વારા નિર્દિષ્ટ નિયમ દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ કાયદાની જોગવાઈઓને આધીન હોય."

૧૪. એ જ રીતે, અનુચ્છેદ ૩૩૮/એ અનુસૂચિત જનજાતિ માટેના રાષ્ટ્રીય આયોગની જોગવાઈ કરે છે જે અનુસૂચિત જાતિઓ માટેના આયોગના કિસ્સામાં સમાન ફરજો ધરાવે છે.

૧૫. બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રપતિને સત્તા આપે છે, અને જ્યાં તે રાજ્ય છે, તેના

રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, પબ્લિક નોટીફીકેશન દ્વારા, જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિ અથવા ભાગોને સ્પષ્ટ કરવા માટે જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓમાંના જૂથો કે જે બંધારણના હેતુઓ માટે તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે માનવામાં આવશે, જેમ કે કેસ હોઈ શકે.

૧૬. અનુસૂચિત જનજાતિના કિસ્સામાં રાષ્ટ્રપતિને બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ સમાન અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે. આર્ટિકલ ૩૪૧ અને આર્ટિકલ ૩૪૨ ની પેટા– આર્ટિકલ (૨) કાયદા દ્વારા સંસદને કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ/જનજાતિની આર્ટિકલ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ નોટિફિકેશનમાં ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત રાખવાની સત્તા આપે છે. કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ/આદિવાસી સમુદાયમાં સમુદાય અથવા તેનો ભાગ અથવા જૂથ. વધુમાં તે પૂરી પાડવામાં આવે છે કે સંસદ દ્વારા બનાવેલ કાયદા(કાયદાઓ) દ્વારા જોગવાઇ કર્યા સિવાય, આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ જાહેરનામુ પછીની કોઈપણ જાહેરનામા દ્વારા બદલાશે નહીં. બંધારણીય આદેશ, તેથી, એવું લાગે છે કે આર્ટિકલ ૩૪૧ ની આર્ટિકલ (૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ/આદિજાતિ સમુદાય અથવા કોઈપણ

જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ/આદિજાતિ સમુદાયની અંદર કોઈપણ જાતિ અથવા જૂથ અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨ માત્ર સંસદ દ્વારા જ બનાવેલા કાયદા(ઓ) દ્વારા બદલી શકાય છે.

૧૭. આર્ટિકલ ૩૪૧ અને અનુચ્છેદ ૩૪૨ એ પણ સ્પષ્ટ કરે છે કે આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઉલ્લેખિત જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિની અંદરનો ભાગ અથવા જૂથ અથવા આદિજાતિ અથવા આદિજાતિ સમુદાય આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઉલ્લેખિત હોય તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં બંધારણના હેતુઓ માટે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ માનવામાં આવશે. ઉપરોક્ત સ્થિતિ બે રાષ્ટ્રપતિના આદેશોની આર્ટિકલ (૨) દ્વારા વધુ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે જે નીચેની શરતોમાં છે.

"બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૫૦ નો ફકરો ૨

૨. આ ઓર્ડરની જોગવાઈઓને આધીન, આ ઓર્ડરની અનુસૂચિના ભાગ I થી XXV માં ઉલ્લેખિત જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ અથવા તેના ભાગો, અથવા જૂથો, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ, તે રાજ્યોના સંબંધમાં, જે તે ભાગો અનુક્રમે સંબંધિત, અનુસૂચિત જાતિ તરીકે માનવામાં આવે છે જ્યાં સુધી તે અનુસૂચિના તે ભાગોમાં તેમના સંબંધમાં ઉલ્લેખિત વિસ્તારોમાં તેના સભ્યના

રહેવાસી. બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર, 1950 ની કલમ 2

૨. આ ઓર્ડરની અનુસૂચિના ભાગ I થી XXII માં ઉલ્લેખિત આદિજાતિઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયો, અથવા તેના ભાગો, અથવા જૂથો, આદિજાતિ અથવા આદિજાતિ સમુદાયો, જે તે ભાગો અનુક્રમે સંબંધિત છે તેવા રાજ્યોના સંબંધમાં માનવામાં આવશે. તે અનુસૂચિના તે ભાગોમાં અનુક્રમે તેમના સંબંધમાં ઉલ્લેખિત વિસ્તારોમાં તેના રહેવાસીઓના સભ્યોના સંદર્ભમાં અનુસૂચિત જનજાતિ હો."

૧૮. રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ અથવા તેના ચોક્કસ ભાગમાં જાતિ/જાતિને 'અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે તેવા વિવિધ પરિમાણો છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશ જારી કરવામાં આવ્યા તે પહેલાં, વિસ્તૃત પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી અને આવી પૂછપરછ પછી જ રાષ્ટ્રપતિના આદેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા. આમ કરતી વખતે, રાષ્ટ્રપતિના આદેશોએ માત્ર એ જ પ્રદાન કર્યું નથી કે ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ/આદિવાસી સમુદાયના ચોક્કસ ભાગો અથવા જૂથો પણ અનુસૂચિત જાતિ/જનજાતિ હોઈ શકે છે, પરંતુ એ પણ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે અમુક જાતિઓ અથવા જનજાતિ અથવા ભાગો. /તેના જૂથો માત્ર

રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના ચોક્કસ/વિશિષ્ટ વિસ્તારો/જિલ્લાઓમાં અનુસૂચિત જાતિ/જનજાતિ હોઈ શકે છે. રાજ્યના ચોક્કસ વિસ્તારોના સંદર્ભમાં આવી કવાયતનું કારણ એ છે કે શૈક્ષણિક, સામાજિક પછાતતા, વગેરેના ધોરણો દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે. સમગ્ર રાજ્યમાં જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ સમાન ધોરણે ઊભા ન હોઈ શકે. કોઈપણ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ અથવા પછાત વર્ગોની સૂચિમાં સમાવેશ કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા વર્ગનો ઉલ્લેખ કરવાની વિચારણા એ વર્ગના સંબંધિત સભ્યો દ્વારા સહન કરવામાં આવતી ગેરલાભો અને સામાજિક મુશ્કેલીઓની પ્રકૃતિ અને હદ પર આધારિત છે. તે રાજ્ય. આ અન્ય રાજ્યમાં ગેરહાજર હોઈ શકે છે જ્યાં કોઈ અન્ય રાજ્યની વ્યક્તિઓ સ્થળાંતર કરી શકે છે.

૧૯. 'અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત જાતિ/જાતિ, જનજાતિઓની યાદીઓ ગણાવતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશને કાયદાની અદાલતમાં પડકારી અથવા તેની વિરુદ્ધની કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી, સિવાય કે, કદાચ, એમ. નાગરાજ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, ૨૦૦૬ ૮ SCC ૨૧૨. કેટલાક ચિત્રો સ્થિતિને સ્પષ્ટ કરી શકે છે. દોહર જાતિ એ ચમાર જાતિની પેટાજાતિ છે કે કેમ તે પ્રશ્ન ભૈયા લાલ વિરુદ્ધ હરિકિશન સિંઘ, AIR ૧૯૬૫ SC ૧૫૫૭ માં વિચારણા માટે આવ્યો હતો. આ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે કોર્ટ દોહર જાતિ છે કે કેમ તે અંગે પૂછપરછ કરી શકતી નથી. ચમાર જ્ઞાતિની

પેટાજાતિ અને શું તે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સમાવવામાં આવેલ હોવાનું માનવામાં આવે છે. ભૈયા લાલ (સુપ્રા) માં, આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ હેઠળ જાહેરનામુ જારી કરતા પહેલા, વિસ્તૃત તપાસ કરવામાં આવે છે અને તપાસના પરિણામ સ્વરૂપે દેખાતી જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને સામાજિક ન્યાયની માંગ કરવામાં આવે છે. જરૂરી છે. વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૨) અને ૩૪૨(૨) હેઠળના નોટિફિકેશનમાં સુધારો કરવાની સત્તા માત્ર સંસદને છે, જેમ કે અભિવ્યક્તિ દ્વારા રેખાંકિત કરવામાં આવ્યું છે "પરંતુ ઉપરોક્ત સિવાય, ઉપરોક્ત આર્ટિકલ હેઠળ જારી કરાયેલી જાહેરનામા મા ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં. કોઈપણ અનુગામી જાહેરનામા દ્વારા" દરેક જોગવાઈઓમાં થતી હોય છે. ભૈયા લાલ (સુપ્રા) માં, આ અદાલત નીચે મુજબ ઠરાવેલ :–

"૧૦...આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) નો ઉદ્દેશ સ્પષ્ટપણે અનુસૂચિત જાતિના સભ્યોને આર્થિક અને શૈક્ષણિક પછાતતાને ધ્યાનમાં રાખીને વધારાનું રક્ષણ પૂરું પાડવાનો છે કે જેનાથી તેઓ પીડાય છે. તે સ્પષ્ટ છે કે જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને સ્પષ્ટ કરવામાં , રાષ્ટ્રપતિને સ્પષ્ટપણે જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિના ભાગો અથવા જૂથો સુધી સૂચનાને મર્યાદિત કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા છે, અને તેનો અર્થ એ હોવો જોઈએ કે જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિની શૈક્ષણિક અને સામાજિક પછાતતાની તપાસ કર્યા પછી,

રાષ્ટ્રપતિ સારી રીતે આવી શકે છે. નિષ્કર્ષ એ છે કે સમગ્ર જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ નહીં પરંતુ તેમની અંદરના ભાગો અથવા જૂથોનો ઉલ્લેખ કરવો જોઈએ તેવી જ રીતે, રાષ્ટ્રપતિ માત્ર સમગ્ર રાજ્યના સંબંધમાં જ નહીં, પરંતુ ભાગોના સંબંધમાં જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા તેના ભાગોને સ્પષ્ટ કરી શકે છે. રાજ્યની જ્યાં તે સંતુષ્ટ છે કે સામાજિક અને શૈક્ષણિકની પરીક્ષા જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિની પછાત છે તે આવા સ્પષ્ટીકરણને વાજબી ઠેરવે છે, હકીકતમાં, તે જાણીતું છે કે આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવે તે પહેલાં, એક વિસ્તૃત. તપાસ કરવામાં આવે છે અને આ તપાસના પરિણામ સ્વરૂપે જરૂરી જણાય તે પ્રમાણે જ્ઞાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને સામાજિક ન્યાય આપવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે અને ન્યાય કરતી વખતે, તે દેખીતી રીતે જ ઉચિત રહેશે કે માત્ર ભાગો અથવા જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓના જૂથો, પરંતુ રાજ્યના વિવિધ વિસ્તારોના સંદર્ભ દ્વારા ઉલ્લેખિત સ્પષ્ટીકરણ બનાવવા માટે. આ જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને સામાજિક પછાતતા સમગ્ર રાજ્યમાં એકસમાન અથવા સમાન તીવ્રતાની ન હોઈ શકે; તે વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ડિગ્રી અથવા પ્રકારે બદલાઈ શકે છે અને તે પ્રશ્નમાં પબ્લીક નોટિફિકેશન જારી કરવાના હેતુસર રાજ્યના વિભાજનને અનુકૂળ અને યોગ્ય વિસ્તારોમાં ન્યાયી ઠેરવી શકે છે..."

૨૦. ભૂતકાળમાં જ્યારે પણ રાજ્યોનું પુનર્ગઠન થયું હતું, ત્યારે સંસદે આર્ટિકલ ૩૪૧(૨) અને કલમ ૩૪૨(૨) હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને ચોક્કસ જાતિ/જનજાતિ માટે જોગવાઈ કરી હતી કે જેઓ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે માન્યતા મેળવવા માટે હકદાર હતા. પુનર્ગઠિત રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સાથે સંબંધ. બંધારણના માળખા (અનુસૂચિત જાતિ) અને (અનુસૂચિત જનજાતિ) આદેશો સ્પષ્ટ કરે છે કે સંસદનો હેતુ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં અનામતના લાભો માત્ર જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને આપવાનો હતો જે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઉલ્લેખિત છે. .

૨૧. બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના હુકમ) દ્વારા ૧૯૫૦ ના આદેશોમાં સુધારો અધિનિયમ, ૧૯૫૬(અધિનિયમ ૬૩/૧૯૫૬) દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૭૬ માં સંસદ દ્વારા અન્ય એક સુધારો અધિનિયમ ઘડવામાં આવ્યો હતો. અગાઉ, બંધારણ (આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ) અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર, ૧૯૫૯ જેવા ચોક્કસ પ્રદેશોના સંબંધમાં પ્રથમ વખત આદેશો આપવામાં આવ્યા હતા. વધુમાં, સુધારાઓ આ પ્રમાણે કરવામાં આવ્યા હતા અને જ્યારે સંસદે રાજ્યોનું પુનર્ગઠન કર્યું, અલગ પુનર્ગઠન અધિનિયમો દ્વારા, જેના કારણે રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં મોટા પાયે ફેરફાર કરવામાં આવ્યા. ઉદાહરણ તરીકે, જ્યારે નવા

રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની રચના કરવામાં આવી હતી જેમ કે, નાગાલેન્ડ, પોંડિચેરી, અથવા સિક્કિમ, ત્યારે નવા રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના આદેશો બનાવવામાં આવ્યા હતા, દાખલા તરીકે, બંધારણ (નાગાલેન્ડ) અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર , ૧૯૭૦– આસામના પુનર્ગઠન પછી; બંધારણ (સિક્કિમ) અનુસૂચિત જાતિ ઓર્ડર, ૧૯૭૮; બંધારણ (સિક્કિમ) અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર, ૧૯૭૮) સિક્કિમ રાજ્યની રચના પર; ઉત્તરાખંડ, છત્તીસગઢ અને ઝારખંડ રાજ્યોની રચના પર તાજેતરના મુદ્દાઓ છે. તેવી જ રીતે, જ્યારે અગાઉના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (જેમ કે ગોવા, મિઝોરમ અને અરુણાચલ પ્રદેશ) ની રાજ્યોમાં રચના કરવામાં આવી હતી, ત્યારે અનુસૂચિત જાતિ અને જનજાતિના આદેશોમાં પરિણામલક્ષી સુધારા કરવામાં આવ્યા હતા. આવા તમામ સુધારા/અધિનિયમ સંસદ દ્વારા કરવામાં આવ્યા હતા.

૨૨. જોકે એક અલગ સંદર્ભમાં એટલે કે પછાત વર્ગોના સંબંધમાં આ અદાલત MCD વિ. વીણા અને Ors. માં, ૨૦૦૧ ૬ SCC ૫૭૧ એ ખાસ કરીને એવું માની લીધું છે કે સ્થળાંતર કરનારાઓ રાજ્યો/સંઘમાં અન્ય પછાત વર્ગો (OBC) તરીકે અનામત માટે હકદાર નથી. પ્રદેશો જ્યાં તેઓ સ્થળાંતરિત થયા છે. ચુકાદાનો સંબંધિત ભાગ જે નોંધવામાં આવી શકે છે તે નીચે મુજબ છે:–

"૬. આપેલ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં જ્ઞાતિઓ અથવા જૂથો નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે છે, જેનો દેખીતી રીતે અર્થ એ થાય છે કે આવી જાતિમાં તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં ઓબીસી જૂથની જ્ઞાતિનો સમાવેશ થાય છે, જેના માટે તે નિર્દિષ્ટ છે. ઓબીસીના ચોક્કસ જૂથમાં ચોક્કસ જાતિને સ્પષ્ટ કરવા માટે ધ્યાનમાં લેવાનું એ રાજ્યમાં તે જાતિ અથવા જૂથ દ્વારા સહન કરવામાં આવતી ગેરલાભો અને સામાજિક મુશ્કેલીઓનો પ્રકાર અને હદ પર આધારિત છે, જો કે, અન્ય રાજ્યમાં આવું ન હોઈ શકે જે વ્યક્તિ સ્થળાંતર દ્વારા જાય છે તે પણ હોઈ શકે છે કે એક જ નામની જાતિ બે રાજ્યોમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે પરંતુ તેના આધારે જે વિચારણા કરવામાં આવી છે તે સંપૂર્ણપણે અલગ હોઈ શકે છે તત્ત્વો કે જે સ્પષ્ટીકરણ માટેના ડેટાની રચના કરે છે તે પણ સંપૂર્ણપણે અલગ હોઈ શકે છે, આ રીતે, માત્ર કારણ કે એક રાજ્યમાં આપેલ જાતિને ઓબીસી સાથે સંબંધિત હોવાનો અર્થ એ નથી કે જો કોઈ અન્ય રાજ્યમાં સમાન નામકરણથી સંબંધિત અન્ય જૂથ હોય તો. તે જૂથ સાથે જોડાયેલા તે જાતિના સભ્યોને સ્વીકાર્ય અધિકારો, વિશેષાધિકારો અને લાભો માટે હકદાર છે. OBC ને અનામતની અરજીના સંદર્ભમાં બંધારણની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કરતી વખતે આ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે."

૨૩. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા) માં આ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચે આ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ હતો કે શું ગૌડા સમુદાયના સભ્ય કે જેને બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૫૦ માં "અનુસૂચિત જનજાતિ" તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે. આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય માટે મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં આવેલી તબીબી સંસ્થામાં પ્રવેશ મેળવવા માટે હકદાર હશે. આ કોર્ટે એ હકીકતની નોંધ લીધી કે અરજદારના પિતા મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા) ફર્ટિલાઈઝર કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયામાં કર્મચારી હતા, જે એક જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ છે અને ત્યારબાદ રાષ્ટ્રીય કેમિકલ્સ એન્ડ ફર્ટિલાઇઝર્સ લિમિટેડ, ભારત સરકારના ઉપક્રમમાં. તેઓ ગૌડા સમુદાયના હતા, જે આંધ્ર પ્રદેશની માન્યતા પ્રાપ્ત અનુસૂચિત જનજાતિ છે.

તેમની નિમણૂક પર તેઓ બોમ્બે ખાતે તૈનાત હતા. અરજદાર નવ વર્ષની ઉંમરે બોમ્બે આવ્યા હતા. તેણે બોમ્બેમાં અભ્યાસ પૂરો કર્યો; તેણે બોમ્બે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા સંચાલિત તબીબી સંસ્થાઓમાં તેના પ્રવેશ માટે અરજી સબમિટ કરી હતી જે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. પ્રવેશનો આ ઇનકાર ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૫ ના ભારત સરકારના પરિપત્ર પર આધારિત હતો, જે મુજબ એક રાજ્યમાંથી બીજા રાજ્યમાં સ્થળાંતર કરનાર વ્યક્તિ મૂળ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ હોવાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે અને તે રાજ્યમાં નથી. જે રાજ્યમાં તે અથવા તેણી સ્થળાંતર કરે છે. અપીલકર્તાને તેના

મૂળ રાજ્ય એટલે કે આંધ્ર પ્રદેશમાં અનુસૂચિત જનજાતિના હોવાના આધારે મેડિકલ કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે હકદાર ગણવામાં આવ્યો ન હતો.

૨૪. ભારતના બંધારણની વિવિધ જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, જે પૃષ્ઠભૂમિમાં રાષ્ટ્રપતિના આદેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા અને આ કોર્ટના અગાઉના કેટલાક ચુકાદાઓ, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવેલ:–

"૯. એવું લાગે છે કે કેટલાક રાજ્યોમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને સામાજિક ગેરલાભો સહન કરવો પડ્યો હતો અને તેમની પાસે વિકાસ અને વૃદ્ધિ માટેની સુવિધાઓ ન હતી. તેથી, તે જરૂરી છે કે જ્યાં તેઓ પાસે છે ત્યાં તેમને સમાન બનાવવા માટે. અસ્પૃશ્યતાની પરંપરાગત પ્રથાઓથી ઉદ્ભવતા આત્યંતિક સામાજિક અને આર્થિક પછાતને સમુદાયના વધુ ફાયદાકારક અથવા વિકસિત વર્ગો સાથે સમાન શરતો પર સ્પર્ધા કરી શકે તે માટે અનામત અથવા રક્ષણ મેળવવા માટે અવિકસિત સ્થિતિમાં છે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિમાં સમુદાયને સમાવવા માટેના માપદંડ તરીકે, જો કે, એક જાતિની સામાજિક પરિસ્થિતિઓ રાજ્ય–રાજ્યમાં બદલાય છે અને કોઈપણ જાતિ અથવા કોઈપણ જાતિને અનુસૂચિત જનજાતિ અથવા અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સામાન્યીકરણ કરવું યોગ્ય રહેશે નહીં. સમગ્ર દેશ માટે, જો કે, આ એક અલગ સમસ્યા છે કે દેશના એક ભાગમાં જે સભ્ય અથવા

અનુસૂચિત જાતિ બીજા રાજ્ય અથવા અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સ્થળાંતર કરે છે તેને અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે ગણવામાં આવે છે. તેણે સ્થળાંતર કર્યું છે. સમગ્ર દેશમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના હિત અને સુખાકારીને ધ્યાનમાં રાખીને તે પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવો જોઈએ."

૨૫. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા) માં, અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યને 'ભારતના સમગ્ર પ્રદેશમાં બંધારણના હેતુ માટે' દરજ્જાનો લાભ મળવો જોઈએ તેવી દલીલને નકારી કાઢતા, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો આવી વિવાદને "તે રાજ્યના સંબંધમાં" અભિવ્યક્તિ સ્વીકારવામાં આવે છે.

૨૬. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા)ને આ કોર્ટની અન્ય બંધારણીય બેંચ ઇન એક્શન કમિટી (સુપ્રા) દ્વારા અનુસરવામાં આવી હતી. ભારતના બંધારણના આર્ટિકલ ૧૪, ૧૫(૧), ૧૫(૪), ૧૬(૪) અને ૧૯ અને ભાગ XVI અને ક્ષેત્રને સંચાલિત કરતા નિર્ણયો અને આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ નો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવેલ :–

"૩. આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના આર્ટિકલ (૧) ના વાંચન પર તે સ્પષ્ટ થાય છે કે રાષ્ટ્રપતિની સત્તા જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને સ્પષ્ટ કરવા સુધી

મર્યાદિત છે, જે બંધારણના હેતુઓ માટે, અનુસૂચિત જાતિ તરીકે ગણવામાં આવશે. અથવા રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જનજાતિ, જેમ કે એક વાર બંધારણની આર્ટિકલ ૩૪૧ અને આર્ટિકલ ની કલમ (૧) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવે, તો સંસદ કાયદા દ્વારા સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત કરી શકે છે. અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ, સૂચનામાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ જાતિ અથવા જનજાતિ, પરંતુ તે મર્યાદિત હેતુ માટે કલમ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ જાહેરનામુ, પછીના કોઈપણ જાહેરનામા દ્વારા અલગ–અલગ કરવામાં આવશે નહીં તે એ છે કે જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ આપેલ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં ઉલ્લેખિત હોવું જોઈએ, જેનો અર્થ એ છે કે આપેલ જાતિ અથવા જનજાતિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ હોઈ શકે છે જેના માટે તે સંબંધિત જોગવાઈઓ છે આ અરજીમાં કરવામાં આવેલી ફરિયાદ સાથે કામ કરતી વખતે અમે ચિંતિત રહીશું. ....

૧૬. અમે ઉમેરી શકીએ છીએ કે આપેલ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ અથવા પછાત વર્ગોની સૂચિમાં સમાવેશ કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા વર્ગને સ્પષ્ટ કરવા માટેની વિચારણાઓ તે જાતિ દ્વારા સહન કરવામાં આવતી ગેરલાભો અને સામાજિક મુશ્કેલીઓનો પ્રકાર અને હદ પર આધારિત હશે. , તે રાજ્યમાં આદિજાતિ અથવા

વર્ગ કે જે અન્ય રાજ્યમાં સંપૂર્ણપણે બિન–સ્થિત હોઈ શકે છે જેમાં તેની સાથે સંકળાયેલી વ્યક્તિઓ સ્થળાંતર કરી શકે છે. યોગાનુયોગ એવું બની શકે છે કે એક જ નામવાળી જાતિ અથવા જનજાતિ બે રાજ્યોમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી હોય પરંતુ તેના આધારે જે વિચારણાઓ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે તે તદ્દન અલગ હોઈ શકે છે. તેથી સ્પષ્ટીકરણ માટેના ઇનપુટની રચના કરતા વિવિધ ઘટકોના ગેરફાયદાની ડિગ્રી પણ સંપૂર્ણપણે અલગ હોઈ શકે છે. તેથી, માત્ર કારણ કે આપેલ જાતિ રાજ્ય A માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે તેનો અર્થ એ જરૂરી નથી કે જો અન્ય રાજ્યમાં સમાન નામકરણ ધરાવતી બીજી જાતિ હોય તો તે પૂર્વની વ્યક્તિ સ્વીકાર્ય અધિકારો, વિશેષાધિકારો અને લાભો માટે હકદાર હશે. પછીના રાજ્યના અનુસૂચિત જાતિના સભ્યને "આ બંધારણના હેતુઓ માટે". આ એક પાસું છે જેને ધ્યાનમાં રાખવાનું છે અને જે બંધારણ ઘડનારાઓના મગજમાં હતું જે બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ની ભાષાની પસંદગી પરથી સ્પષ્ટ થાય છે..." [અંડરલાઇનિંગ અમારું છે]

૨૭. સુભાષ ચંદ્ર અને અન્ય (સુપ્રા) માં મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા) અને એક્શન કમિટી (સુપ્રા) ને અનુસરવામાં આવ્યા હતા. મુદ્દા પરના વિવિધ ચુકાદાઓ અને વિવિધ પરિપત્રોનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, સુભાષ ચંદ્ર અને અન્ય (સુપ્રા)માં આ અદાલત નીચે મુજબ છે:–

"૬૯. કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકાર બંને નિર્વિવાદપણે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૫ અને ૧૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને આરક્ષણના સંદર્ભમાં નીતિ વિષયક નિર્ણય લઈ શકે છે પરંતુ આવી નીતિ અન્ય બંધારણીય જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરી શકે નહીં. નીતિ પર પ્રાધાન્ય હોઈ શકે નહીં બંધારણીય માળખા જો ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના હેતુઓ માટે, રાજ્ય અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ વહીવટી યોગ્યતા (sic) અથવા વહીવટી સત્તાના ઉપયોગના આધારે સમાન હોય, તો તેમાં સમાવિષ્ટ બંધારણીય પ્રતિબંધ. આર્ટિકલ ૩૪૧ ના અનુચ્છેદ (૨) અથવા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૨ ની આર્ટિકલ (૨)માંથી છૂટકારો મેળવી શકાતો નથી.

૨૭. જો કોઈ જાતિ અથવા જનજાતિને અનુસૂચિત જાતિના આદેશ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના આદેશની શરતોમાં સૂચિત કરવામાં આવે છે, તો તે જ આર્ટિકલ ૩૪૧ ની આર્ટિકલ (૧) તેમજ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૨ ના સંદર્ભમાં થવું જોઈએ. કેસ હોઈ શકે છે. તેમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાંથી કોઈ વિચલન કાયદામાં માન્ય નથી. જો તેમાં કોઈ સુધારો/ફેરફાર કરવાની જરૂર હોય, તો તેની આર્ટિકલ (૨) હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનો આશરો લેવો જોઈએ."

૨૮. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા) માં, બંધારણીય બેન્ચે અવલોકન કર્યું કે "તે રાજ્યના સંબંધમાં" અભિવ્યક્તિને અર્થપૂર્ણ અને સુમેળથી વાંચવી

જોઈએ.

એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યને ભારતના સમગ્ર પ્રદેશમાં તે દરજ્જાનો લાભ મળે છે, તો "તે રાજ્યના સંબંધમાં" અભિવ્યક્તિ અયોગ્ય બની જશે. જો કોઈ ચોક્કસ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓને આપવામાં આવેલા વિશેષ વિશેષાધિકારો અથવા અધિકારો તમામ રાજ્યોમાં ઉપલબ્ધ કરાવવાના હોય અને જો આવા લાભો સ્થળાંતર પર રાજ્ય 'A' થી રાજ્ય 'B' સુધી લઈ જવાના હોય, તો આદેશ આર્ટિકલ ૩૪૧/૩૪૨ સાથે ચેડા થશે. આવા પરિણામને ટાળવું જોઈએ કારણ કે તે અર્થઘટનનો મૂળભૂત નિયમ છે, પછી ભલે તે કાયદાકીય અધિનિયમનો હોય કે બંધારણનો, કે જ્યાં પણ અને જ્યારે પણ બે જોગવાઈઓ વચ્ચે તકરાર થાય, ત્યારે બંનેને અસર થાય તે રીતે અર્થઘટન કરવું જોઈએ. . "...બંધારણમાં કંઈપણ સરપ્લસ નથી અને કોઈ પણ ભાગને નકામા બનાવવો જોઈએ નહીં..." [મરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા)]

૨૯. મુદ્દાને અન્ય દ્રષ્ટિકોણથી જોવો જોઈએ. જો આંધ્રપ્રદેશના અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય કે જેઓ મહારાષ્ટ્રમાં સ્થળાંતરિત થયા હોય તેમને અનામતનો લાભ આપવામાં આવે તો તે મહારાષ્ટ્રના અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યને તેમના માટે

નિર્ધારિત અનામતમાં ઘટાડો કરીને વંચિત કરવા સમાન છે. આ સંદર્ભમાં, મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ (સુપ્રા) માં, બંધારણ બેંચે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:–

"૧૪. ....પરંતુ હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને, અમને એવું લાગે છે કે સુમેળભર્યું અર્થઘટન આજ્ઞા આપે છે કે આપણે દરેક અભિવ્યક્તિ –"તે રાજ્યના સંબંધમાં" અથવા "આ બંધારણના હેતુઓ માટે" – તેનો સંપૂર્ણ અર્થ આપવો જોઈએ. અને તેની સંપૂર્ણ અસર એ રીતે દર્શાવવી જોઈએ કે એક રાજ્યના અનુસૂચિત જાતિ અથવા જનજાતિના સંદર્ભમાં કરાયેલા અનામતને બંધારણ હેઠળના તમામ વિશેષાધિકારો અને અધિકારો માટે હકદાર બનાવવા માટે નિર્ધારિત ન કરવું જોઈએ. તે રાજ્યમાં બંધારણની ભાષા, ઉદ્દેશ્ય અને યોજના સાથે સુસંગત, વાંચવાની સૌથી સાચી રીત હશે અન્યથા, જો આંધ્ર પ્રદેશમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા જનજાતિ તરીકે ગણવામાં આવે છે તેમને પણ અનામત આપવામાં આવે છે. એક છોકરો અથવા છોકરીને આપવામાં આવે છે જે સ્થળાંતર કરે છે અને મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અથવા અન્ય રાજ્યોમાં કાપવામાં આવે છે (જેમાં તે જાતિ અથવા જનજાતિને અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે ગણવામાં આવતી નથી, તો પછી ક્યાં તો અનામતની ટકાવારી વંચિત કરવાની અસર હશે. મહારાષ્ટ્રમાં તે જાતિ અથવા જનજાતિના સભ્ય કે જેઓ રક્ષણ માટે હકદાર હશે અથવા તે મહારાષ્ટ્રમાં અન્ય બિન–અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા બિન–અનુસૂચિત જનજાતિઓને તેઓ હકદાર છે તે પ્રમાણથી વંચિત કરશે. આ

બંધારણ દ્વારા રચાયેલ તાર્કિક અથવા સાચું પરિણામ હોઈ શકે નહીં."

૩૦. નિઃસંકોચ, તેથી, એવું કહી શકાય કે એક રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિની વ્યક્તિ અન્ય કોઈપણ રાજ્ય કે જેમાં તે રોજગાર અથવા શિક્ષણના હેતુથી સ્થળાંતર કરે છે તેના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિની વ્યક્તિ તરીકે ગણી શકાય નહીં. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને ૩૪૨ માં વપરાયેલ "તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં" અને "આ બંધારણના હેતુ માટે" અભિવ્યક્તિઓનો અર્થ એવો થશે કે બંધારણ દ્વારા આપવામાં આવેલ અનામતના લાભો ભૌગોલિક વિસ્તારો સુધી મર્યાદિત રહેશે. રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના પ્રદેશો કે જેના સંદર્ભમાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિ સમયાંતરે જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશો દ્વારા સૂચિત કરવામાં આવી છે. રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત કરાયેલ વ્યક્તિ અન્ય રાજ્યમાં સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકતી નથી કે તેને રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે જાહેર કરવામાં આવી છે.

૩૧. એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) માં, પોંડિચેરી સરકારે ૧૯૯૫ માં પોંડિચેરીમાં રોજગાર વિનિમયમાં નોંધાયેલ અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોમાંથી અનુસૂચિત જાતિના ક્વોટા હેઠળ પસંદગીના ગ્રેડ શિક્ષકોની નિમણૂક કરી હતી પરંતુ અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોને અનામતનો લાભ પણ આપ્યો હતો. અન્ય

રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો. સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલની ચેન્નાઈ બેંચ (ટૂંકમાં "CAT") એ પસંદગીની પ્રક્રિયાને રદ કરી હતી કે સ્થળાંતરિત અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારોને પોંડિચેરીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં પોસ્ટ્સ માટે નિમણૂક માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) માં મુદ્દો અન્ય રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોને પોંડિચેરીમાં કેટલા લાભનો હકદાર હશે તે અંગેનો હતો. આ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે અનામત આપવાના મામલે, પોંડિચેરી સરકાર સ્થળાંતરિત અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિને અનામતનો લાભ આપવા માટે નીતિ લાગુ કરવા અથવા અપનાવવા માટે ખુલ્લી છે. એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) માં ફકરા ૧૭ અને ૨૧ માં, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવ્યુ છે:

"૧૭. અમને આવી નીતિમાં કોઈ પણ બંધારણીય જોગવાઈમાં સ્વાભાવિક રીતે કંઈપણ ખોટું અથવા કોઈપણ ઉલ્લંઘન જોવા મળતું નથી. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવમાં દર્શાવેલ સિદ્ધાંત અહીં લાગુ થઈ શકે નહીં કારણ કે પોંડિચેરીનું કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ એ રાજ્ય નથી. ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે, એક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ. આર્ટિકલ ૨૪૬ ના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા વહીવટ કરવામાં આવે છે. નવી દિલ્હી મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ વિ. પંજાબ રાજ્યમાં બહુમતીએ ટીએમ કન્નિયનના ગુણોત્તરને મંજૂરી આપી છે અને એવું માન્યું છે કે બંધારણના ભાગ XI (પેરા ૧૪૫) ના હેતુ માટે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો રાજ્યો નથી, તેથી, સ્પષ્ટપણે

સ્થળાંતરિત SC ઉમેદવારોની પસંદગી અને નિમણૂકને બાજુ પર રાખવામાં મેરી ચંદ્ર શેખર રાવના ગુણોત્તરને લાગુ કરવામાં ભૂલ થઈ છે

****

૨૧. ....આર્ટિકલ ૧૬(૪) એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૧) અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશ દ્વારા નિયંત્રિત નથી એ અર્થમાં કે પોસ્ટ્સ પર નિમણૂકની બાબતમાં અનામત રાખવામાં આવી શકે છે. રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ ફક્ત આવી અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે કે જેનો ઉલ્લેખ તે ચોક્કસ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટેના રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં જોડાયેલ અનુસૂચિમાં કરવામાં આવ્યો છે. આ લેખ એવું નથી કહેતો કે માત્ર એવી અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ કે જેનો ઉલ્લેખ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ચોક્કસ રાજ્ય માટે જ કરવામાં આવ્યો છે તેમને નાગરિકોના પછાત વર્ગ તરીકે માન્યતા આપવામાં આવશે અને અન્ય કોઈ નહીં. જો કોઈ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ એવી જોગવાઈ કરે છે કે જેના હેઠળ અનામતનો લાભ માત્ર એવી અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓને જ આપવામાં આવે છે જે તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં માન્યતા પ્રાપ્ત હોય તો આવી જોગવાઈ સંપૂર્ણ રીતે માન્ય ગણાશે. જો કે, આર્ટિકલ ૧૬ ના આર્ટિકલ (૪) નું

કોઈ ઉલ્લંઘન થશે નહીં જો આર્ટિકલ ૨૩૯ માં નિર્ધારિત કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા સંચાલિત તેના વિશિષ્ટ સ્થાનને આધારે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ આવા સ્થળાંતરિત અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓને પણ અનામતનો લાભ આપે છે. જેમનો આવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશની સૂચિમાં ઉલ્લેખ નથી. પોંડિચેરીના UT એ કેન્દ્ર સરકારની એક નીતિ અપનાવી છે જેમાં તમામ અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓ, તેમના રાજ્યને ધ્યાનમાં લીધા વિના, એસસી/એસટી ઉમેદવારો માટે આરક્ષિત હોદ્દા માટે પાત્ર છે, આવી નીતિ માટે કોઈ કાનૂની નબળાઈને જવાબદાર ગણી શકાય નહીં અને તે જ કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈની વિરુદ્ધ હોવાનું માની શકાય નહીં."

૩૨. ઉપરોક્ત ચર્ચાનો પરિણામ અમને એ નિષ્કર્ષ પર લઈ જશે કે અનુસૂચિત જાતિના સંદર્ભમાં આર્ટિકલ ૩૪૧ હેઠળ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સંદર્ભમાં આર્ટિકલ ૩૪૨ હેઠળ જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં કોર્ટ સહિત કોઈપણ સત્તા દ્વારા ફેરફાર અથવા ફેરફાર કરી શકાતા નથી. તે એકલી સંસદ જ છે જેને કાયદા દ્વારા તે પણ કાર્ય કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં આ રીતે ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ અન્ય રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સમાન દરજ્જો ધરાવતી નથી. સંસદ સિવાયની કોઈપણ સત્તા દ્વારા અનુસૂચિત

જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિનું કોઈપણ વિસ્તરણ/કાઢી નાખવું એ ભારતના બંધારણની આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ હેઠળના બંધારણીય આદેશની વિરુદ્ધ હશે.

૩૩. આર્ટિકલ ૧૬(૪) એક સક્ષમ જોગવાઈ છે. તે રાજ્યને જાહેર સેવાઓમાં નિમણૂંકોમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ અનામત સહિત પછાત વર્ગોને પ્રદાન કરવા સક્ષમ બનાવે છે. સરકારી સેવામાં આવા વર્ગોના પ્રતિનિધિત્વની પર્યાપ્તતા અથવા અપૂરતીતા દર્શાવતા પરિમાણપાત્ર ડેટાના આધારે આવા આરક્ષણ પ્રદાન કરવામાં આવે છે. રાજ્યના સંતોષનો આધાર જે ડેટા છે તે ચકાસી શકાય છે, તે સંજોગોની સુસંગતતાના મર્યાદિત આધાર પર ન્યાયિક ચકાસણી માટે ખુલ્લું છે કે જેના પર સંતોષ ઘડવામાં આવે છે. અનામત આપવાનો નીતિવિષયક નિર્ણય, અલબત્ત, ન્યાયિક સમીક્ષાની બહારનો છે.

૩૪. તે અર્થઘટનનો એક નિર્વિવાદ સિદ્ધાંત છે કે આંતરસંબંધિત વૈધાનિક તેમજ બંધારણીય જોગવાઈઓનું સુમેળભર્યું અર્થઘટન અને સમજવું જરૂરી છે જેથી કરીને કોઈપણ જોગવાઈને અયોગ્ય અને બિનજરૂરી બનાવવાનું ટાળી શકાય. જો આર્ટિકલ ૩૪૧/૩૪૨ હેઠળ રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિ ફક્ત સંસદ દ્વારા બનાવેલા કાયદાઓ દ્વારા

જ ફેરફારને આધીન હોય, તો રાષ્ટ્રપતિના આદેશ હેઠળ સૂચિત વર્ગો અથવા વર્ગોની બહાર અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિનું સંચાલન અનુચ્છેદ ૧૬(૪) દ્વારા આપવામાં આવેલ સક્ષમ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ આર્ટિકલ ૩૪૧/૩૪૨ માં ચોક્કસ બંધારણીય જોગવાઈઓને અવરોધવાની સ્પષ્ટ અસર કરશે. આ સંદર્ભમાં, એ પણ નોંધવું આવશ્યક છે કે આર્ટિકલ ૧૬(૪) હેઠળની સત્તા માત્ર કાયદાકીય જોગવાઈ/અધિનિયમ દ્વારા જ નહીં પરંતુ બંધારણની આર્ટિકલ ૧૬૬ હેઠળ જારી કરાયેલા એક્ઝિક્યુટિવ ઓર્ડર દ્વારા પણ ઉપયોગમાં લેવા માટે સક્ષમ છે. આથી, તે બંધારણીય યોજના સાથે સુસંગત હશે જે આર્ટિકલ ૧૬(૪) હેઠળની સક્ષમ જોગવાઈને સમજવા માટે છે કે જે કોઈ ચોક્કસ રાજ્ય માટે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ગણાયેલ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના વર્ગો અથવા વર્ગોને અનામત આપવા માટે ઉપલબ્ધ છે. /કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ જે તે રાજ્યના ભૌગોલિક વિસ્તારની અંદર છે અને તેનાથી આગળ નહીં. જો કોઈ રાજ્યના મતે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના વર્ગ/શ્રેણીને અનામતનો લાભ તે ચોક્કસ રાજ્યની સૂચિમાં ઉલ્લેખિત કરતાં વધુ વિસ્તારવા માટે જરૂરી હોય, તો બંધારણીય શિસ્ત માટે રાજ્યને તેના મંતવ્યો રજૂ કરવાની જરૂર પડશે. બાબત કેન્દ્રીય સત્તા સાથે પ્રવર્તે છે જેથી તે ચોક્કસ રાજ્ય માટે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની યાદીઓમાં સુધારો કરીને યોગ્ય સંસદીય કવાયત કરવામાં સક્ષમ બનાવી શકાય. બંધારણની આર્ટિકલ ૧૬(૪) ના ટચસ્ટોન પર

રાજ્યો દ્વારા એકપક્ષીય કાર્યવાહી બંધારણીય અરાજકતાનું સંભવિત ટ્રિગર પોઈન્ટ હોઈ શકે છે અને તેથી તેને બંધારણ હેઠળ અસ્વીકાર્ય માનવામાં આવવી જોઈએ.

૩૫. એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) માંનો નિર્ણય હવે તેમાં નોંધાયેલ નિષ્કર્ષને કયા આધારે નોંધવામાં આવ્યો છે તે સમજવા માટે લેવામાં આવી શકે છે. એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) માં આ અદાલત દ્વારા સંઘ/કેન્દ્ર સરકારના સંબંધમાં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ અને રાજ્યના બંધારણીય દરજ્જામાં એક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. બંધારણની આર્ટિકલ ૨૩૯ અને ૨૩૯/A ની જોગવાઈઓ; સામાન્ય કલમો અધિનિયમ, ૧૮૯૭ ની કલમ ૩(૮) 'કેન્દ્ર સરકાર' ને વ્યાખ્યાયિત કરતી અને સરકારની કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની જોગવાઈઓને નીચેના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે ગણવામાં આવી હતી:

"૧૪. આ જોગવાઈઓની અસર એ પણ છે કે પ્રશાસક (પોંડિચેરીના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર) અને તેમની મંત્રી પરિષદ સામાન્ય નિયંત્રણ હેઠળ કાર્ય કરે છે અને રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા કોઈ ચોક્કસ નિર્દેશનું પાલન કરવાની જવાબદારી હેઠળ છે. વધુમાં, પ્રશાસક (પોંડિચેરીના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર) બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૩૯ હેઠળ તેમને આપવામાં આવેલી સત્તાના અવકાશ હેઠળ કાર્ય કરતી વખતે કેન્દ્ર સરકાર હશે."

૩૬. તે ઉપરોક્ત આધાર પર છે કે ૧૬મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૭૪ ના સંબંધિત જાહેરનામુ/સરકારી આદેશ કે જેના દ્વારા તે જોગવાઇ કરવામાં આવેલ હતું કે પોંડિચેરીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની બહારના અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારોને પણ અનુસૂચિત માટે અનામત જગ્યાઓ પર નિમણૂક માટે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પ્રશાસનમાં જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ અને ભારત સરકારની તારીખ ૬ઠ્ઠી ઑક્ટોબર, ૧૯૯૫ ના સંચારને સમાન અસરથી સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.

૩૭. બંધારણની પ્રથમ અનુસૂચિ, મૂળ અધિનિયમ તરીકે, ત્રણ (૦૩) કેટેગરી રાજ્યો માટે પ્રદાન કરવામાં આવી છે એટલે કે ભાગ 'A', ભાગ 'B' અને ભાગ 'C' રાજ્યો ભારતના પ્રદેશનો સમાવેશ કરે છે. રાજ્ય પુનર્ગઠન અધિનિયમ, ૧૯૫૬ અને પરિણામી બંધારણ (સાતમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ એ નવા રાજ્યોની સ્થાપના દ્વારા બંધારણની પ્રથમ સૂચિની જોગવાઈઓમાં ધરખમ ફેરફાર કર્યો; વર્તમાન રાજ્યોના વિસ્તાર અને સીમાઓમાં ફેરફાર તેમજ રાજ્યોની ત્રણ (૦૩) શ્રેણીઓને નાબૂદ કરીને; અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો તરીકે અમુક વિસ્તારોના વર્ગીકરણ દ્વારા. તેના અનુસંધાને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૬૩ એ અમુક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે અને અમુક અન્ય આનુષંગિક બાબતો માટે વિધાન સભાઓ અને મંત્રીઓની

પરિષદોની જોગવાઈ માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે ખાસ કરીને કોઈપણ ઊંડી વિગતમાં વ્યવહાર કરવાની જરૂર રહેશે નહીં, સિવાય કે તે કહેવા સિવાય કે સમય જતાં મોટાભાગના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (પોંડિચેરી સિવાય), જેને તેમની પોતાની ધારાસભાઓ અને મંત્રીઓની પરિષદો પ્રદાન કરવામાં આવી હતી. ઘણા રાજ્ય પુનર્ગઠન અધિનિયમોના અમલના આધારે પૂર્ણ રાજ્ય બનવા માટે લાયક થયા છે જેની વિગતોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે (પેરા ૨૧). પોંડિચેરીનો કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ, આજની તારીખે, એકમાત્ર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ તરીકે ઉભો છે જેમાં દિલ્હી સિવાય વિધાનસભા અને મંત્રી પરિષદ છે.

૩૮. દિલ્હી, જે મૂળ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંનું એક હતું, તેને "દિલ્હીનો રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આ ફેરફાર બંધારણના ભાગ VIII (એટલે કે દિલ્હીના સંદર્ભમાં વિશેષ જોગવાઈઓ) માં આર્ટિકલ ૨૩૯–AA દાખલ કરીને ૧ લી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૨ થી અમલમાં આવતા બંધારણ (સાઠ–નવમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૯૧ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. અનુચ્છેદ ૨૩૯–AA(૩)(a) રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હીની વિધાનસભાને રાજ્યની યાદીમાં અથવા સમવર્તી સૂચિમાં (એટલે કે સાતમી અનુસૂચિની યાદી II અને યાદી III)માં ગણાયેલી કોઈપણ બાબતોના સંદર્ભમાં કાયદા બનાવવા માટે સત્તા આપે છે. ભારતના બંધારણમાં) અમુક અપવાદોને આધીન. તે અહીં

છે કે દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ એટલે કે દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશને વિશેષ દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે કારણ કે સૂચિ II માં કોઈપણ વિષયો પર કાયદો ઘડવાની સત્તા અને યાદી III એ અગાઉના સંઘમાં સ્થાનની વિરુદ્ધમાં બંધારણીય જોગવાઇ છે. પ્રદેશો અને હાલનો કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરી જ્યાં સંસદીય અધિનિયમ એટલે કે કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની સરકારની કલમ ૧૮ દ્વારા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ વિધાનસભાઓને કાયદા ઘડવા/ઘડાવવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત વર્ણન ફક્ત જરૂરી માનવામાં આવ્યું છે. ચર્ચા પૂર્ણ કરવા માટે. અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે આર્ટિકલ ૨૩૯AA માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને આધારે દિલ્હીની વિશેષ સ્થિતિ/સ્થિતિ વિશે કોઈ ચર્ચામાં પ્રવેશી રહ્યા નથી, કારણ કે વર્તમાન સંદર્ભમાં આ મુદ્દો વિચારણા માટે ઊભો થતો નથી.

૩૯. હાલના સંદર્ભના અવકાશ અને વિસ્તાર સાથે જોડાયેલ ઉપરોક્ત દૃષ્ટિકોણ માટે આ અદાલત દ્વારા એસ. પુષ્પા (સુપ્રા) (પહેલેથી જ કાઢવામાં આવ્યું છે) માં નિર્ણયના ફકરા ૧૪ માં વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયની ચોકસાઈમાં જવાની પણ અમને જરૂર નથી. જવાબ માટે ઘડવામાં આવેલ પ્રશ્નનું નિરાકરણ સંપૂર્ણપણે અલગ પરિપ્રેક્ષ્ય અપનાવીને પહોંચવામાં સક્ષમ છે જે અમે હવે પછી કરવા માગીએ છીએ.

૪૦. બંધારણનો ફેડરલ પ્રકાર બે મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં વ્યાપક અભિવ્યક્તિ ધરાવે છે એટલે કે કાયદાકીય સત્તાનું વિભાજન અને સંઘ અને ઘટક રાજ્યો દ્વારા તેનો ઉપયોગ અને બીજું, જે હાથમાં રહેલા વિષય માટે વધુ સુસંગત અને મહત્વપૂર્ણ છે, તે સંબંધિત બંધારણીય જોગવાઈઓ છે. સંઘ અને રાજ્યો હેઠળની સેવાઓ માટે જેમ કે બંધારણના ભાગ XIV માં વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે.

૪૧. આ વિષયને "ભારતના બંધારણ પરની કોમેન્ટરી" માં ડૉ. ડીડી બસુ દ્વારા વિસ્તૃત અભ્યાસ મળે છે. ડૉ. ડી.ડી. બસુના જણાવ્યા અનુસાર, "ભારતમાં સંઘ અને રાજ્યોની પોતાની જાહેર સેવાઓ હોવા છતાં, (સૂચિની એન્ટ્રી ૭૦ જુઓ I અને લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૪૧) યુ.એસ.એ.ની જેમ યુનિયન અને રાજ્યના કાયદાના વહીવટમાં કોઈ સ્પષ્ટ વિભાજન નથી, રાજ્યના અધિકારીઓ રાજ્યના કાયદા તેમજ તે રાજ્યની અંદર લાગુ થતા સંઘના કાયદાઓનું સંચાલન કરે છે જ્યારે રાજ્યના સભ્યો યુનિયન સેવાઓ રાજ્યની અંદર કામ કરતી વખતે, રાજ્યના કાયદાઓનું પાલન કરે છે, જ્યાં સુધી તે લાગુ થઈ શકે છે. , અખિલ–ભારતીય સેવાઓ તરીકે ઓળખાતી અમુક સેવાઓ છે, જે સંઘીય અને રાજ્ય સરકારો બંને માટે સામાન્ય છે, ભારતીય સંઘીય પ્રણાલીમાં નાગરિક સેવાઓનું સંગઠન આ રીતે દર્શાવી શકાય છે:

અખિલ ભારતીય સેવાઓ

સેન્ટ્રલ સિવિલ

સેવાઓ

રાજ્ય નાગરિક સેવાઓ

કેન્દ્રીય સચિવાલય સેવાઓ

ગૌણ સેવાઓ

૪૨. રાજ્ય સ્તરે, જેમ કે ડૉ. ડી.ડી. બાસુ નિર્દેશ કરે છે, "રાજ્ય સિવિલ સર્વિસીસ, ન્યાયિક, એક્ઝિક્યુટિવ, મેડિકલ, એન્જિનિયરિંગ, પોલીસ સહિતના વિષયોના ફેડરલ વિતરણ અનુસાર, ફક્ત રાજ્ય સરકારોના વિષયનું સંચાલન કરે છે. શિક્ષણ શાખાઓ તેમના સભ્યો સંબંધિત રાજ્ય સરકારોના વિશિષ્ટ નિયંત્રણ હેઠળ છે અને તેમની ફરજો રાજ્યના પ્રદેશો સુધી મર્યાદિત છે, જ્યાં સુધી તેઓ કેન્દ્ર સરકારને પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવ્યા નથી."

આ રાજ્ય નાગરિક સેવાઓ વહીવટી સેવાઓ, વન સેવાઓ વગેરે હોઈ શકે છે. આ સેવાઓ માટેની ભરતી રાજ્ય–વિશિષ્ટ જાહેર સેવા આયોગ દ્વારા આયોજિત સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષાઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે, દા.ત. હિમાચલ પ્રદેશના

કિસ્સામાં, તે હિમાચલ પ્રદેશ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન છે. અગાઉ જણાવ્યું તેમ, ચોક્કસ રાજ્યની રાજ્ય સેવામાં સામેલ વ્યક્તિઓને અન્ય કોઈ રાજ્યમાં તબદીલ કરી શકાતી નથી. આ અધિકારીઓ માત્ર રાજ્યની બાબતો સાથે સંબંધિત છે જેમાં તેમની નિમણૂક કરવામાં આવી છે. આ સેવાઓ (જેમ કે HPAS, HPFS)ને અનુકૂળતા માટે, રાજ્યના સંદર્ભમાં સુપિરિયર સેવાઓ/ઉચ્ચ સેવાઓ તરીકે ઓળખવામાં આવી શકે છે. પરંતુ આ ઉચ્ચ સેવાઓ ઉપરાંત, એવી સેવાઓ પણ છે કે જેને ફરીથી સગવડતા માટે, ગૌણ સેવાઓ/નિમ્ન સ્તરની નોકરીઓ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આ સેવાઓમાંની જગ્યાઓ કારકુન, શાળા શિક્ષકોની જેમ છે; ડ્રાઇવરો, એટેન્ડન્ટ્સ, સફાઇ કામદારો વગેરે. ગૌણ નોકરોની ભરતીના હેતુ માટે, રાજ્યોએ રાજ્ય–વિશિષ્ટ પસંદગી પંચો સ્થાપિત કર્યા છે.

૪૩. ફેડરલ સ્તરે, નાગરિક વહીવટ – (૧) અખિલ ભારતીય સેવાઓ (ખાસ કરીને આર્ટિકલ ૩૧૨ માં પૂરી પાડવામાં આવેલ) ના સભ્યો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે; (૨) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (જોકે, બંધારણમાં ખાસ જોગવાઈ નથી પરંતુ આર્ટિકલ ૩૦૯ ની જોગવાઈ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા વૈધાનિક નિયમોની રચના દ્વારા નિયમન કરવામાં આવે છે). આ ફરીથી શ્રેષ્ઠ સેવાઓ છે અને પસંદગી/ભરતી યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન દ્વારા કરવામાં આવે છે.

ઓલ ઈન્ડિયા સેવાઓ

ત્રણ અખિલ ભારતીય સેવાઓ (AIS) છે – (a) ભારતીય વહીવટી સેવા (IAS); (b) ભારતીય વન સેવા (IFoS); (c) ભારતીય પોલીસ સેવા (IPS). AIS ના સંદર્ભમાં, ડૉ. ડીડી બાસુ કહે છે કે, "સંઘીય દૃષ્ટિકોણથી AIS ની ખાસિયત એ છે કે –

(a) જો કે તેઓની ભરતી કરવામાં આવે છે અને તેમની સેવાની શરતો કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે, તેમ છતાં તેઓએ કેન્દ્ર અને રાજ્ય બંને વિષયોનું સંચાલન કરવું પડશે, કારણ કે તેમની સેવાઓ કેન્દ્ર અથવા રાજ્ય સરકારના નિકાલ પર મૂકવામાં આવે છે. યુનિયન અથવા રાજ્યની બાબતો, જેમ બને તેમ હોય.

(b) રાજ્યમાં સેવા આપતી વખતે, તેઓ રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે, સિવાય કે બરતરફી, દૂર અથવા ફરજિયાત નિવૃત્તિના દંડના સંદર્ભમાં, જે ફક્ત કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આપવામાં આવી શકે છે.

(c) એક અર્થમાં, આ સિસ્ટમ સામાન્ય ફેડરલ પૂર્વધારણાનો અપવાદ છે કારણ

કે તેનો હેતુ યુપીએસસી મારફત એક સમાન ધોરણે ભરતી કરાયેલ શ્રેષ્ઠ કેલિબરના માણસો દ્વારા કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો બંને હેઠળ વ્યૂહાત્મક પોસ્ટ ભરવાનો છે. . આમ, જ્યારે ડેપ્યુટી કલેક્ટર રાજ્ય સિવિલ સર્વિસના સભ્ય હોઈ શકે છે, ત્યારે અધિક કલેક્ટર અને કલેક્ટર ભારતીય વહીવટી સેવાના સભ્ય હોઈ શકે છે. ભારતમાં વહીવટી સેવાઓનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી AIS ની શ્રેણી આ રીતે ફેડરલ ડિવિઝનમાંથી તૂટી જાય છે. વાસ્તવમાં, Sate વહીવટના મુખ્ય એજન્ટો AIS ના સભ્યો છે અને એવું માનવું ભૂલભરેલું હશે કે AIS સંઘના વિષયોના વહીવટ માટે અસ્તિત્વમાં છે. વ્યાપક રીતે કહીએ તો, રાજ્યનું વહીવટ એઆઈએસ અને રાજ્ય સેવાઓ બંનેના સભ્યો દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે, બાદમાં ફક્ત મધ્યવર્તી અને ગૌણ સ્તરો પૂરા પાડે છે.

(d) જો કે AIS માં મોટાભાગની ભરતી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા દ્વારા કરવામાં આવે છે, રાજ્ય સિવિલ સર્વિસીસના સભ્યોમાંથી પ્રમોશન દ્વારા ચોક્કસ પ્રમાણ પસંદ કરવામાં આવે છે.

(e) જો કે AIS ના સભ્યને ભારતમાં ગમે ત્યાં સેવા આપવાની જરૂર પડી શકે છે, ભરતી વખતે, તેને સામાન્ય રીતે રાજ્ય અથવા રાજ્યોને સંયુક્ત રીતે સોંપવામાં આવે છે, અથવા, તકનીકી ભાષામાં, રાજ્ય કેડર અથવા સંયુક્ત કેડરમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવે છે અને તે ચાલુ રહે છે. જ્યાં સુધી તેને કેન્દ્ર

સરકારના કોઈપણ વિભાગમાં સેવા આપવા માટે બોલાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ત્યાં સેવા આપે છે.

(f) રાજ્ય હેઠળ નોકરી કરતી વખતે, ફરીથી, AIS ના સભ્યોએ માત્ર રાજ્યના સચિવાલયમાં જ કામ કરવું પડતું નથી, પરંતુ પહેલેથી જ કહ્યું તેમ જિલ્લાઓમાં પણ કામ કરવું પડતું નથી અને આ સેવાઓના સભ્યોને વ્યવસાયનો અનુભવ પ્રાપ્ત કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. જિલ્લા તેમજ સચિવાલય વહીવટીતંત્ર અને સચિવાલય અને જિલ્લાઓ વચ્ચે અધિકારીઓની સતત અદલાબદલી થાય છે, જેમ કે બીજી તરફ રાજ્યો અને કેન્દ્રીય સચિવાલયો વચ્ચે આવી અદલાબદલી છે."

૪૪. તેથી, અખિલ ભારતીય સેવાઓના સભ્યો સંઘ અને રાજ્યો માટે સામાન્ય છે અને તેઓ બદલામાં, કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો બંનેને સેવા આપે છે. આ સેવાઓના સભ્યોની કેન્દ્ર દ્વારા ભરતી કરવામાં આવી હોવા છતાં તેમની સેવાઓ વિવિધ રાજ્ય કેડર હેઠળ મૂકવામાં આવે છે. "આર્ટિકલ ૩૧૨(૧) પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે AIS ના સભ્યો સંઘ અને રાજ્યો માટે સામાન્ય છે. જોકે, રસપ્રદ વાત એ છે કે, ભારતીય વહીવટી સેવા (ભારતીય વહીવટી સેવા) અનુસાર માત્ર રાજ્યોમાં જ ભારતીય વહીવટી સેવા માટે એક કેડર છે. કેડર) નિયમો, ૧૯૫૪ અને ભારત સરકારમાં આ સેવાના સભ્યો માટે કોઈ અલગ કેડર નથી તેથી

ભારતીય વહીવટી સેવાના દરેક સભ્યો એક રાજ્ય અથવા બીજા કેડરના છે."

૪૫. ઘણા રાજ્ય કેડર છે જેમ કે બિહાર કેડર, રાજસ્થાન કેડર અને AGMUT (અરુણાચલ પ્રદેશ + ગોવા + મિઝોરમ + ૭ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે) જેવા સંયુક્ત કેડર. આ અધિકારીઓ તેઓ નિવૃત્ત થાય ત્યાં સુધી ફાળવેલ કેડરમાં રહે છે. તેઓ સામાન્ય રીતે એક રાજ્ય કેડરમાંથી બીજા રાજ્ય કેડરમાં સ્થાનાંતરિત થતા નથી, તેમ છતાં તેમની પાસે રાજ્ય અને કેન્દ્ર બંને હેઠળ સેવા કરવાની જવાબદારી હોય છે.

૪૬. આ તબક્કે, યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાના એફિડેવિટનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકાય છે, જે AIS ના સંદર્ભમાં જણાવે છે કે, "આ સેવાઓની સેવાની શરતો (AIS) ડીઓપીટી દ્વારા વહીવટી અને વૈધાનિક સૂચનાઓ દ્વારા નિયમન કરવામાં આવે છે, વૈધાનિક બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦૯ અને સંસદના અધિનિયમ વગેરે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો. કેટલીક સેવાઓનું કાર્યકારી નિયંત્રણ અન્ય મંત્રાલયો અને વિભાગો પર પણ રહે છે. IFoS પર કાર્યકારી નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરે છે યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન અને તેઓ યુનિયન તેમજ રાજ્યોમાં સેવા આપે છે, તેમની ભરતી અખિલ ભારતીય ધોરણે થાય છે, આ દેશના દરેક નાગરિકની નિમણૂક માટે વિચારણા કરવામાં આવે છે. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે AIS માં પસંદગી કરતા પહેલા, સંઘ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ અથવા

રાજ્યમાં કેડરનું કોઈ સ્પષ્ટીકરણ અથવા સંકેત નથી, જે તેઓ સેવા આપી શકે છે. એકલા પસંદગી પર, તેઓ અરજી કરતી વખતે કરેલી યોગ્યતા અને પસંદગીઓને આધારે કેડરની ફાળવણી કરવામાં આવશે. પસંદગી પર તેમને ૨૫ રાજ્યો અથવા ૭ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી કોઈપણ દિલ્હીમાં સેવા આપવા માટે ફાળવવામાં આવી શકે છે; પુડુચેરી; ચંડીગઢ; દમણ અને દીવ; દાદરા અને નગર હવેલી; આંદામાન અને નિકોબાર; લક્ષદ્વીપ અરુણાચલ પ્રદેશ, ગોવા અને મિઝોરમ રાજ્યો સાથે જોડાયેલું છે.

૪૭. કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ

સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસિસ (CCS), જેમ કે ડૉ. ડી.ડી. બસુએ નિર્દેશ કર્યો છે, "યુનિયન વિષયો, જેમ કે પોસ્ટ્સ અને ટેલિગ્રાફ્સ, કસ્ટમ્સ અને એક્સાઇઝ, ઇન્કમટેક્સનું સંચાલન કરવામાં રોકાયેલ છે. ટૂંકમાં, આ તમામ વહીવટી સેવાઓની રચના કરે છે. કેન્દ્રીય વિભાગો કે જેઓ અત્યાર સુધી અખિલ ભારતીય સેવાઓની સૂચિમાં સમાવિષ્ટ નથી તેઓ કેન્દ્ર સરકારના વિશિષ્ટ નિયંત્રણ હેઠળ છે, કેન્દ્રીય સચિવાલયમાં અથવા અન્યમાં કામ કરવા માટે અન્ય સેવાઓ છે જેઓ સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ અને સેન્ટ્રલ સેક્રેટરીએટ સર્વિસીસ બંનેની ઓફિસોનું સંચાલન કરવાના છે તેઓને ક્રમ અનુસાર વર્ગ I, II, III, IV, (= ગ્રુપ A, B, C, D) માં વિભાજિત કરવામાં આવે છે. અને કેન્દ્રીય સેવાઓના

સભ્યોની જવાબદારીઓ એવા રાજ્યોમાં સ્થાનાંતરિત અથવા પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવે છે જ્યાં કેન્દ્રીય વિષયો અથવા તેને સંબંધિત જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો સ્થિત છે."

અમે ફક્ત એટલું જ ઉમેરવા માંગીએ છીએ કે આ સેવાઓના સભ્યો માત્ર કેન્દ્ર/કેન્દ્રની બાબતોથી સંબંધિત હોવા છતાં તેઓ કેન્દ્ર સરકારની કચેરીઓ અને સંસ્થાઓમાં આવી ફરજો નિભાવે છે જે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સ્થિત હોઈ શકે છે. . સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૬૫ [CCS નિયમો, ૧૯૬૫] (કલમ ૩૦૯ ની જોગવાઈ હેઠળ ઘડવામાં આવેલ) આ સેવાઓના સંદર્ભમાં સંચાલિત વૈધાનિક નિયમો છે. CCS નિયમો, ૧૯૬૫ નો નિયમ ૪ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓને ચાર પ્રકારોમાં વર્ગીકૃત કરે છે –

(i) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ A (નિયમોની સૂચિ મુજબ ૪૫ સેવાઓ);

(ii) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ B (નિયમોની સૂચિ મુજબ ૩૩ સેવાઓ);

(iii) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ C (નિયમોની સૂચિ મુજબ ૫ સેવાઓ);

(iv) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ ડી (નિયમોની સૂચિ મુજબ ૧ સેવા).

૪૮. CCS ગ્રુપ A:

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાનું એફિડેવિટ કહે છે કે, "ગ્રુપ A સેવાઓમાં ભરતી UPSC દ્વારા કરવામાં આવે છે. ભરતી ફરીથી અખિલ ભારતીય ધોરણે કરવામાં આવે છે. આ જ કારણ છે કે આ જૂપ સેવાઓ સાથે જોડાયેલા કર્મચારીઓ સંઘ અને સંઘની પોસ્ટ પર કામ કરે છે. સમગ્ર દેશની લંબાઈ અને પહોળાઈમાં પ્રદેશો (UT) એ ભારત સરકારના સંબંધિત મંત્રાલયો છે, ઉદાહરણ તરીકે, કેડર કંટ્રોલિંગ ઓથોરિટી મંત્રાલય છે સંસ્કૃતિ, કેન્દ્ર સરકારનું બીજું ઉદાહરણ, ૧૨ મી સેવા ભારતીય વિદેશ મંત્રાલય દ્વારા નિયંત્રિત છે અને તે આ સેવાઓના સભ્યો દ્વારા નિયંત્રિત છે UPSC દ્વારા આયોજિત કેન્દ્રીય સેવા પરીક્ષાઓ અનુસાર ભરતી કરવામાં આવે છે તે સંબંધિત સેવાઓને ફાળવવામાં આવે છે જે પણ મંત્રાલય આ જૂથમાં સેવા માટે ભરતી કરવા માંગે છે, તે નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર UPSC ને વિનંતી મોકલે છે અને તે મુજબ UPSC ગ્રુપ A માં પોસ્ટ માટે જાહેરાત કરે છે. દરેક નાગરિક ભારતના નોટિફિકેશનમાં લાયકાત અને જરૂરિયાતો અનુસાર અરજી કરવા પાત્ર છે. ડીઓપીટી એ તમામ સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસની સેવાની શરતોનું નિયમન કરવા માટેનું નોડલ મંત્રાલય છે જે એલોકેશન ઓફ બિઝનેસ રૂલ્સ મુજબ છે. સેવાની શરતો મુજબ, દરેક કર્મચારીએ સેવામાં જોડાતા સમયે ઓલ ઈન્ડિયા ટ્રાન્સફર જવાબદારીની શરતો સાથે સંમત થતા બાંયધરી આપવી

જરૂરી છે. ગ્રુપ A ના સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝના કર્મચારીઓ ભારતીય સંઘમાં સેવા આપે છે અને આ જ કારણ છે કે આ સેવાઓ સમગ્ર દેશમાં જ્યાં પણ કેન્દ્ર સરકારની ઓફિસ છે ત્યાં છે. જૂથ A સેવાના સભ્ય ૧૯૬૫ ના CCS નિયમો તેમજ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (આચાર) નિયમો ૧૯૬૨ દ્વારા સંચાલિત થાય છે; કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (પેન્શન) નિયમો ૧૯૬૨ અને કેન્દ્રીય મંત્રાલયો દ્વારા બનાવવામાં આવેલા આવા અન્ય નિયમો."

૪૯. સીસીએસ ગ્રુપ બી:

અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, ત્યાં ૩૩ ગ્રુપ B સેવાઓ છે. આ પૈકી, ૨૮ અને નંબર ૨૯ પર સૂચિબદ્ધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સેવાઓ છે અને 'દિલ્હી અને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ સિવિલ સર્વિસ' તરીકે ઓળખાય છે, જેને 'DANICS' અને 'દિલ્હી અને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ પોલીસ સેવા' (ગ્રેડ II) તરીકે સંક્ષિપ્તમાં ઓળખવામાં આવે છે.) 'DANIPS' તરીકે સંક્ષિપ્ત. જ્યારે આ તબક્કે આપણે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની સેવાઓ પર પણ થોડી વિગતમાં નજર રાખી શકીએ છીએ.

યુનિયન ટેરિટરી સેવાઓ

૫૦. ભારત સરકાર (ગૃહ મંત્રાલય) એ ૬ ઠ્ઠી ઑગસ્ટ, ૨૦૦૩ ના જાહેરનામા દ્વારા અને કલમ ૩૦૯ ની જોગવાઈની કવાયતમાં, 'રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને

દાદરા અને નગર હવાલ (સિવિલ સર્વિસ) નિયમો, ૨૦૦૩ [DANICS નિયમો, ૨૦૦૩]. તેમજ, 'રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવાલ (પોલીસ સેવા) નિયમો, ૨૦૦૩ [DANIPS નિયમો, ૨૦૦૩].

૫૧. DANICS/DANIPS નિયમો, ૨૦૦૩ વ્યાખ્યાયિત કરે છે:–

* 'વહીવટ' નો અર્થ રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હીની સરકાર અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો – આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હી અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ વહીવટ માટે થાય છે; લક્ષદ્વીપ; દમણ અને દીવ; દાદરા અને નગર હવેલી [નિયમ ૨(a) હેઠળ]

* 'કમિશન' નો અર્થ યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન [નિયમ ૨(h) હેઠળ].

* 'અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ' નો અર્થ એ જ છે જે તેમને કલમ ૩૬૬(૨૪) અને ૩૬૬(૨૫) [નિયમ ૨(n) હેઠળ] દ્વારા કરવામા આવેલ છે.

DANICS/DANIPS નિયમો, ૨૦૦૩, વધુમાં જણાવે છે કે જુનિયર એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ગ્રેડ–I, જુનિયર એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ગ્રેડ–II, સિલેક્શન ગ્રેડમાં પોસ્ટ્સ સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસિસ (ગ્રુપ A) હશે, જ્યારે એન્ટ્રી ગ્રેડ સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસિસ (ગ્રુપ B) હશે. [નિયમ ૩]. DANICS/DANIPS માં ખાલી જગ્યાઓ UPSC [નિયમ ૭] દ્વારા લેવામાં આવતી સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષાના આધારે ભરવામાં આવશે. વહીવટ માટે ફાળવેલ DANICS/DANIPS ના દરેક સભ્યને એડમિનિસ્ટ્રેટર [નિયમ ૧૨] દ્વારા વહીવટ હેઠળની ફરજ પોસ્ટની સામે

પોસ્ટ કરવામાં આવશે. વધુ મહત્ત્વની વાત એ છે કે, ભારત સરકાર, સમય સમય પર, DANICS/DANIPS ના સભ્યને પોસ્ટિંગ માટે કોઈપણ વહીવટીતંત્રને ફાળવશે [નિયમ ૧૨]. નિયમોમાં કંઈપણ અનામત, વય–મર્યાદામાં છૂટછાટ અને અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, અન્ય પછાત વર્ગો અને વ્યક્તિઓની અન્ય વિશેષ શ્રેણીઓ માટે ભારત સરકાર દ્વારા સમયાંતરે જારી કરાયેલા આદેશો અનુસાર જોગવાઈ કરવા માટે જરૂરી અન્ય રાહતોને અસર કરતું નથી. આ સંદર્ભે સમયાંતરે [નિયમ ૧૭: બચત કલમ]. DANICS અને DANIPS માટે મંજૂર શક્તિ DANICS/DANIPS નિયમો, ૨૦૦૩ (અંદાજે ૩૯૮ DANICS; આશરે ૩૫૫ DANIPS) માં છે.

૫૨. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાના એફિડેવિટ મુજબ, DANICS અને DANIPS એ 'કેન્દ્રશાસિત સેવાઓ' છે. એફિડેવિટ કહે છે,

"...શિડ્યુલના સીરીયલ ૨૮ અને ૨૯ પર (CCS નિયમો, ૧૯૬૫ માટે), અમારી પાસે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સેવાઓ છે જે DANICS અને DANIPS તરીકે ઓળખાય છે". એફિડેવિટ, આગળ જણાવે છે કે, "DANICS/DANIPS ઓફિસરો દિલ્હી; આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ; લક્ષદ્વીપ; દમણ અને દીવ; દાદરા અને નગર હવેલીમાં પોસ્ટ કરવામાં આવે છે. આ ગ્રુપ B પોસ્ટ્સ માટે તમામ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ભરતી સામાન્ય છે. તેઓ કેન્દ્રિય પણ છે અને નિમણૂક સત્તાધિકારી એ અન્ય કોઈ નહીં પરંતુ ગૃહ મંત્રાલય (સંયુક્ત સચિવ) છે, આ સેવાઓની ભરતી માટે, તે એઆઈએસ અને સીસીએસ ગ્રુપ A માટે

સમાન પરીક્ષા છે. ભારતનો કોઈપણ નાગરિક અરજી કરવા પાત્ર છે. , નિર્ધારિત શરતોને આધિન, DANICS/DANIPS હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ટ્રાન્સફર ટેકનિક્સ આ અધિકારીઓ પાસેથી લેવામાં આવે છે, આ જ કારણ છે કે ભરતી માટેની અરજીઓ આમંત્રિત કરતી વખતે યુનિયન અનામત સહિત તમામ ઉમેદવારોને ધ્યાનમાં લે છે. DANICS/DANIPS ના અખિલ ભારતીય ધોરણે ઉમેદવારો અનુક્રમે IAS અને IPS માટે ફીડર કેડર છે (એટલે કે AIS) તેઓ આ કચેરીઓમાં નિવૃત્ત થાય છે, જેમાંથી કેટલાક કેન્દ્ર સરકારમાં ઉચ્ચ હોદ્દા પર પહોંચે છે. AIS માટે ભરતી; સીસીએસ ગ્રુપ એ; સીસીએસ ગ્રુપ બી (રાજપત્રિત) યુપીએસસી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે. સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષામાં, જ્યારે અરજીઓ કરવામાં આવે છે ત્યારે અરજદારો સામાન્ય હોય છે. દરેક અપેક્ષા રાખનાર સેવાઓમાં ભરતી કરવા માંગે છે અને તે માત્ર માર્કસ અને રેન્કિંગ મુજબ જ છે જે આખરે AIS ને ફાળવવામાં આવે છે; સીસીએસ ગ્રુપ એ; CCS ગ્રુપ B. તેથી, જ્યારે UPSC ભરતી હાથ ધરે છે, ત્યારે તે સ્વાભાવિક રીતે સમગ્ર ભારતમાં ભરતી છે અને તેથી, સમગ્ર ભારતમાંથી અનામત ઉમેદવારો સહિતની અરજીઓ લેવી જરૂરી છે."

૫૩. પરંતુ તે અખિલ ભારતીય સેવાઓ (AGMUT કેડર) ના સભ્યો નથી; કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (જૂથ 'A' અને 'B') અને 'DANICS' અને 'DANIPS' જેઓ એકલા રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં જાહેર સેવકો છે જે

સંઘની બાબતોના સંબંધમાં ફરજો નિભાવવામાં રોકાયેલા છે. એવા જાહેર સેવકો છે અને બંધાયેલા છે જે ગૌણ સેવાઓનું કામ કરે છે.

CCS ગ્રુપ C:

૫૪. ગૌણ સ્તરે આ ગ્રુપ 'C' પોસ્ટ્સ છે. સીસીએસ નિયમો, ૧૯૬૫ ની સૂચિમાં, આવી ૫ સેવાઓ છે. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાની એફિડેવિટ કહે છે કે, "આ પોસ્ટ્સ, અત્યાર સુધી, તેઓ ભારતીય સંઘ હેઠળની સેવાઓ સાથે સંબંધિત છે, સ્ટાફ સિલેક્શન કમિશન (જે DoPT હેઠળની ભરતી એજન્સી છે) દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે. CCS ના સભ્યો ગ્રુપ C ને CCS ગ્રુપ B માં પ્રમોટ કરવામાં આવે છે. આ જૂથની જગ્યાઓ પર ભરતી સમગ્ર ભારતમાં સંબંધિત મંત્રાલયો દ્વારા કરવામાં આવેલી માંગણીઓમાંથી થાય છે, સ્ટાફ સિલેકશન કમિશન સુધી પહોંચવા પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવે છે અને નિમણૂકો પણ કરવામાં આવે છે આ નિમણૂંક પામેલ વ્યક્તિ પાસેથી, અખિલ ભારતીય ટ્રાન્સફર જવાબદારી માટે બાંયધરી લેવામાં આવે છે કારણ કે આ કેન્દ્ર સરકાર હેઠળની પોસ્ટ્સ છે અને આ કર્મચારીઓને દેશમાં ગમે ત્યાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે છે અને દેશમાં આવી તમામ જગ્યાઓ માટે ભરતી કેન્દ્રિય કરવામાં આવી રહી છે, તે સુસંગત નીતિ છે. ભારત સંઘની અખિલ ભારત પાત્રતા ધરાવે છે."

૫૫. સીસીએસ ગ્રુપ ડીની પોસ્ટના સંદર્ભમાં, યુનિયનના સોગંદનામામાં

જણાવવામાં આવ્યું છે કે "આ કેટેગરી હેઠળની પોસ્ટ્સ મુખ્યત્વે વર્ગ ૪ ના કર્મચારીઓની છે જેને હવે મલ્ટી ટાસ્કિંગ સ્ટાફ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. તાજેતરના વર્ષોમાં, કેન્દ્રીય પગાર પંચે ગ્રુપ ડીમાં આ જગ્યાઓ પર વધુ કોઈ ભરતી કરવા સામે ભલામણ કરી છે. વધુમાં એવી પણ ભલામણ કરવામાં આવી છે કે હાલની પોસ્ટને ગ્રુપ સી સાથે મર્જ કરવામાં આવશે. તેથી, આ હવે એક લુપ્ત થતી કેડર ૨૧ છે."

૫૬. ઉપરોક્ત ચર્ચા અને વર્ણનમાંથી જે વ્યાપક ચિત્ર ઉદ્ભવે છે તે એ છે કે જ્યાં સુધી યુનિયનની બાબતોના સંબંધમાં સેવાઓનો સંબંધ છે (કેન્દ્રીય સેવાઓ), જ્યાં પણ સ્થાપના સ્થિત હોય એટલે કે રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હીમાં અથવા એક રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના ભૌગોલિક વિસ્તારોની અંદર, તમામ હોદ્દાઓ પર ભરતી અખિલ ભારતીય ધોરણે કરવામાં આવે છે અને તેના માટે આપવામાં આવેલ આરક્ષણ ફરીથી સમગ્ર ભારતનું આરક્ષણ છે. આ પોતે જ, એક પરિપ્રેક્ષ્યમાં, ભારતના બંધારણના ભાગ XVI (કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨) માં નિર્ધારિત નિયમથી પ્રસ્થાન થઈ શકે છે. જો કે, અહીં અગાઉ હાથ ધરવામાં આવેલ નજીકથી જોવામાં આવે છે તે દર્શાવે છે કે આવી સ્થિતિ ફેડરલ પોલિટીના બંધારણીય માળખાને સંપૂર્ણપણે અનુરૂપ છે. નેશનલ કેપિટલ ટેરિટરી ઓફ દિલ્હી

૫૭. દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશના કિસ્સામાં, ખાસ કરીને, ચિત્રને વધુ સ્પષ્ટ બનાવવા માટે, 'દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન સબઓર્ડિનેટ સર્વિસ રૂલ્સ, ૧૯૬૭' નો સંદર્ભ લઈ શકાય છે. ઉપરોક્ત નિયમોનો નિયમ ૩ નીચેમુજબ છે:

"૩. સેવાનું બંધારણ અને તેનું વર્ગીકરણ.–

(૧) આ નિયમોની શરૂઆતની તારીખે અને ત્યારથી, એક કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાની રચના કરવામાં આવશે, જે દિલ્હી વહીવટીતંત્રની ગૌણ સેવા તરીકે ઓળખાય છે.

(૨) સેવામાં ચાર ગ્રેડ હશે, એટલે કે–

ગ્રેડ I

ગ્રેડ II

ગ્રેડ III

ગ્રેડ IV

(૩) ગ્રેડ I ની પોસ્ટ્સ સેન્ટ્રલ સિવિલ પોસ્ટ્સ, ક્લાસ II ગ્રુપ 'B' (રાજપત્રિત) અને ગ્રેડ II, III અને IV માંની પોસ્ટ્સ સેન્ટ્રલ સિવિલ પોસ્ટ્સ ગ્રુપ 'C' (નોન–

ગેઝેટેડ) હશે.

(૪) સેવાના સભ્યો, સામાન્ય અભ્યાસક્રમમાં સેવાના વિવિધ ગ્રેડમાં નિમણૂક માટે પાત્ર હશે કે જેની સાથે તેઓ સંબંધિત છે અને અન્ય સેવામાં નહીં."

રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હીમાં ગૌણ સેવાઓ, તેથી, સ્પષ્ટપણે કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ છે. યુનિયનનું એફિડેવિટ પણ આ વિશેષતા દર્શાવીને નિર્દેશ કરે છે કે, "CCS ગ્રુપ C માં પોસ્ટ્સ ગૌણ સેવાઓમાં છે. દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સમકક્ષ દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેટિવ સબઓર્ડિનેટ સર્વિસીસ (DASS) અને ભરતી એજન્સી છે. સ્ટાફ સિલેક્શન કમિશનનું સ્થાન એ દિલ્હી સબઓર્ડિનેટ સર્વિસ સિલેક્શન બોર્ડ (DSSSB) છે) સળંગ રીતે અપનાવેલ છે."

૫૮. DASS નિયમો, ૧૯૬૭ અને CCS નિયમો, ૧૯૬૫ ની આ જોગવાઈઓનું સંયુક્ત વાંચન, તેથી, દિલ્હીના NCT માં ગૌણ સેવાઓનો પ્રકાર પર્યાપ્ત કરતાં વધુ સમજાવે છે. આ સ્પષ્ટપણે જનરલ સેન્ટ્રલ સર્વિસીસ છે અને કદાચ, આ સ્થિતિને કારણે જ ભારતીય સંઘે તેના સોગંદનામામાં જણાવ્યું છે કે, "દિલ્હી વહીવટી ગૌણ સેવાઓના સભ્યો સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ ગ્રુપ B (DANICS) માટે ફીડર કેડર છે. આ કારણોસર જ નીતિ (પેન ઈન્ડિયા પાત્રતા) સતત અપનાવવામાં આવે છે."

૫૯. દિલ્હીમાં સ્થાનિક ઉમેદવારો માટે મેડિકલ કોલેજોમાં બેઠકોની અનામતની માન્યતાની ચકાસણી કરતી વખતે, આ અદાલતે ડૉ. જગદીશ સરન અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, ૧૯૮૦ ૨ SCC ૭૬૮ એ રાજધાની શહેરને જે વિશેષ દરજ્જો મળે છે તેના સંદર્ભમાં ચોક્કસ અવલોકનો કર્યા હતા, જે આજે દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ તરીકે ઓળખાય છે. ફકરા ૧૦ અને ૫૬ માં આ અદાલતના અવલોકનો ઉપયોગી રીતે રજુ થઈ શકે છે અને તેથી, નીચે આપેલ છે:

"૧૦. રાજધાની એ માત્ર ભારતનો એક ભાગ નથી. તે નાના સ્વરૂપનુ ભારત છે, એક હકીકત જેને વહીવટીતંત્ર દ્વારા સંસ્કૃતિ અને શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં, ખાસ કરીને પ્રાદેશિક, લઘુમતીઓની દ્રષ્ટિએ વારંવાર ભૂલી જવામાં આવે છે. તે મેગાપોલિટન છે અને લોકો બધા ભાગો આ મોટા શહેર તરફ આવે છે, પરંતુ અમે આ પરિબળને અતિશયોક્તિ કરી શકતા નથી, કારણ કે દક્ષિણ અને ઉત્તર–પૂર્વ જેવા દૂરના પ્રદેશોની હાજરી, વસ્તી મુજબ, શ્રી બાલકૃષ્ણને ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે યુનિવર્સિટી કેન્દ્ર દ્વારા ટકાવી રાખવામાં આવી હતી સમગ્ર દેશમાંથી એકત્ર કરાયેલ સરકારી નાણાં, અને તે જ રીતે દરેક જગ્યાએથી તમામ લાયકાત ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે આ મૂલ્યવાન પાસાઓ હોવા જોઈએ, પરંતુ અદાલતે બંધારણીયતાની ચકાસણી કરવી જોઈએ અને તે હદ સુધી આપણે આ પરિબળોને આ ચુકાદામા ધ્યાનમા લઈશુ.

xxx xxx xxx

૫૬. આપણે આપણા અભિગમને જીવંત બનાવે તેવા મૂળ વિચારને સ્પષ્ટ કરીને આકારી શકીએ છીએ. જે કોઈ ભારતની અંદર રહે છે તેને દિલ્હીમાં ક્યારેય 'બહારના' ગણી શકાય નહીં. રાજ્યોના લોકો પરસ્પરતાના સુખી નેટવર્કમાં ફસાયેલા છે, માનવતાના સુંદર વસ્ત્રોમાં વણાયેલા છે, જેનો તાળો અને વૂફ ભારત છે. આ અમારા રાષ્ટ્રીય ચર્મપત્રમાં નોંધાયેલા પ્રિમ્બ્યુલર રિઝોલ્યુશનની અંતર્ગત મૂળભૂત છે. તેથી અમે ભારપૂર્વક કહીએ છીએ કે ઝેનોફોબિક એક્સક્લુઝિવિઝમમાં આંધળો અને ધર્માંધ સ્થાનિક દેશભક્તિ આપણી સ્વતંત્રતા માટે વિનાશક છે અને જો આવા હેતુપૂર્ણ અભ્યાસક્રમની ઈચ્છા હોય તો જ ઘોર અન્યાય, ભયાવહ પછાતતા અને સ્પષ્ટ અસમાનતાની અનિવાર્ય વિચારણાઓ કોલેજના કેમ્પસ પોર્ટલમાં રક્ષણાત્મક ભેદભાવ મેળવી શકે છે. વહીવટીતંત્રની બંધારણીય જવાબદારી છે કે તે માત્ર થર્મોમીટર ન હોય જ્યાં લોકવાદી દબાણ સાથે પારો વધે છે, પરંતુ તે થર્મોસ્ટેટ બનવાની છે જે રાષ્ટ્રના અંતરાત્મામાં રહેવા માટે જૂથોની સ્થિતિને પરિવર્તિત કરે છે એટલે કે બંધારણ."

૬૦. સંઘનું એફિડેવિટ અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ગૌણ સેવાઓની

વિગતોને સ્પર્શતું નથી. ન તો અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સત્તાવાળાઓએ કોર્ટ સમક્ષ આ સંબંધમાં કોઈ સંબંધિત માહિતી રજૂ કરી નથી. અમે, તેથી, જ્યાં સુધી અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સવાલવાળા મુદ્દાને સંબોધિત કરવાનું ટાળીએ છીએ અને અમારી ચર્ચાઓ અને પરિણામી મંતવ્યો માત્ર રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હી સુધી મર્યાદિત કર્યા છે.

૬૧. તદનુસાર, અમે આ અભિપ્રાયના પેરા ૩૪ માં વ્યક્ત કરેલા વિચારોના સંદર્ભમાં ઉલ્લેખિત પ્રશ્નનો જવાબ આપીએ છીએ. અમે આગળ ધારીએ છીએ કે જ્યાં સુધી દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અખિલ ભારતીય આરક્ષણ નિયમ અમલમાં છે તે સંઘ અને રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓને લગતી બંધારણીય યોજનાને અનુરૂપ છે.

૬૨. ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષને ધ્યાનમાં રાખીને, ૨૦૧૩ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૧૦૮૫, ૨૦૧૪ ની ૧૦૦૮૧, ૨૦૧૪ ની ૮૧૪૧, ૨૦૧૨ ની ૮૮૦૨, ૨૦૧૩ ની ૧૦૮૬ અને સિવિલ એપિલેશન આઉટ સ્પેશિયલ એપિલેશન આગળ મોકલવી જરૂરી રહેશે નહીં. (સિવિલ) નં.૩૬૩૨૪ ઓફ ૨૦૧૭ (દિલ્હીને લગતું) યોગ્ય બેંચ દ્વારા વધુ વિચારણા માટે. તદનુસાર, અમે હાલના આદેશના સંદર્ભમાં ઉક્ત અપીલ (દિલ્હીને લગતી)નો નિકાલ કરીએ છીએ.

જ્યાં સુધી આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુના UT ને લગતી સિવિલ અપીલ નં. ૯૯૩૫–૩૩૩૭/૨૦૧૪ નો પ્રશ્ન છે. આ મુદ્દો તે ને બેંચ દ્વારા નિર્ણિત થઈ શકે છે અને પ્રતિસ્પર્ધિ પક્ષકારો એ પુરતુ અને જરૂરી માહિતી અમે દર્શાવેલ મંતવ્ય મુજબ રજુ કરવાનુ રહેશે.

આર.બાનુમથી, જે.

હું તેમના લોર્ડશિપ જસ્ટિસ રંજન ગોગોઈ દ્વારા પ્રસ્તાવિત ચુકાદા વાંચેલ છે. હું પારસ (૩૦) અને (૩૪) માં આવેલા નીચેના નિષ્કર્ષો અને તેના પરના તર્ક સાથે સંમત છું.

"રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત વ્યક્તિ અન્ય રાજ્યમાં સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકતી નથી કે તેને રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે જાહેર કરવામાં આવી છે.....".

".....તેથી, અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના વર્ગો અથવા વર્ગોને જ અનામત આપવા માટે ઉપલબ્ધ અનુચ્છેદ ૧૬(૪) હેઠળ સક્ષમ જોગવાઈને સમજવા માટે બંધારણીય યોજના સાથે સુસંગત રહેશે. તે રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ (મારા દ્વારા ઉમેરાયેલ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ) ના ભૌગોલિક વિસ્તારની અંદર ચોક્કસ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટેના રાષ્ટ્રપતિના આદેશોમાં અને તેનાથી આગળ નહીં."

યોગ્ય આદર સાથે, હું પેરા (૬૧) માં આવેલા નિષ્કર્ષ અને તેના પરના તર્ક સાથે સહમત નથી.

".....જ્યાં સુધી દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અમલમાં રહેલો અખંડ ભારત અનામત નિયમ સંઘ અને રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓને લગતી બંધારણીય યોજનાને અનુરૂપ છે."

પેરા (૩૦) અને (૩૪) માં આવેલા નિષ્કર્ષ સાથે સંમત થવા બદલ અને પેરા (૬૧) માં આવેલા તારણો અને તેના પરના તર્કોથી અલગ હોવા બદલ, મેં મારા પોતાના તર્ક આપ્યા છે.

૨. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪), ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) હેઠળ આંતરપ્રક્રિયા અને ક્રિયાપ્રતિક્રિયાની હદ અને પ્રકૃતિ ઉત્તરાંચલ રાજ્યની બંધારણીય બેંચને વિ. સંદીપ કુમાર સિંઘ અને Ors., (૨૦૧૦) ૧૨ SCC ૭૯૪, નીચેના સંદર્ભ સાથે:–

"૧૩. કલમ ૧૬(૪), ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના અર્થઘટન માટે કાયદાનો એક ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન આ અપીલમાં વિચારણા માટે ઊભો થાય છે. શું આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અથવા બંધારણની કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ જારી કરાયેલ રાષ્ટ્રપતિ

આદેશ કોઈપણ પછાત વર્ગના નાગરિકોની તરફેણમાં નિમણૂકો અથવા હોદ્દાઓના આરક્ષણ માટેની જોગવાઈ કરવા માટે રાજ્યની કાર્યવાહી પર કોઈ અસર, જે રાજ્યના મતે, રાજ્ય હેઠળની સેવાઓમાં પર્યાપ્ત રીતે પ્રતિનિધિત્વ કરતું નથી– આંતરપ્રક્રિયાની હદ અને પ્રકૃતિ અને બંધારણની કલમ ૧૬(૪), ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાને ઉકેલવાની જરૂર છે."

૩. ભારતનો પ્રદેશ:– ભારતના બંધારણની કલમ ૧(૧) જાહેર કરે છે કે ભારત, એટલે કે ભારત, રાજ્યોનું સંઘ હશે. બંધારણના સાતમા (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ દ્વારા સુધારા કર્યા મુજબ. બંધારણની કલમ ૧ નીચે મુજબ વાંચેલ છે:–

૧. સંઘનું નામ અને પ્રદેશ.–

(૧) ભારત, એટલે કે ભારત, રાજ્યોનું સંઘ હશે.

(૨) રાજ્યો અને તેના પ્રદેશો પ્રથમ સૂચિમાં ઉલ્લેખિત હોવા જોઈએ.

(૩) ભારતનો પ્રદેશ સમાવશે–

(a) રાજ્યોના પ્રદેશો;

(b) પ્રથમ અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો; અને

(c) હસ્તગત કરી શકાય તેવા અન્ય પ્રદેશો.

૪. ભારતના બંધારણ હેઠળ, શરૂઆતમાં ઘડવામાં આવ્યા મુજબ, રાજ્યોને ભાગ A રાજ્યો, ભાગ B રાજ્યો, ભાગ C રાજ્યો અને ભાગ D માં પ્રદેશોમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા હતા. બંધારણ (સાતમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ દ્વારા નોંધપાત્ર ફેરફારો કરવામાં આવ્યા હતા જે સ્ટેટ્સ રિઓર્ગેનાઈઝેશન કમિશનની ભલામણોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો અને સ્ટેટ્સ રિઓર્ગેનાઈઝેશન એક્ટ, ૧૯૫૬ સાથે સુસંગત થવાનો હતો. રાજ્યોની ચાર શ્રેણીઓ જે અસ્તિત્વમાં હતી તે ઘટાડીને બે શ્રેણી કરવામાં આવી હતી. આ શ્રેણીઓમાં પ્રથમ – ભાગ A અને ભાગ B રાજ્યોમાં એક વર્ગનો સમાવેશ થાય છે, જેને "રાજ્યો" કહેવાય છે. બીજી શ્રેણીમાં એવા વિસ્તારોનો સમાવેશ થાય છે જે અગાઉ ભાગ C અને ભાગ D રાજ્યોમાં સમાવિષ્ટ હતા; આ વિસ્તારો "કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો" તરીકે ઓળખાતા. હાલની સૂચિમાં કેટલાક ઉમેરાઓ અને કાઢી નાખવામાં આવ્યા હતા. હવે અનુસૂચિ I મુજબ, ૨૯ રાજ્યો અને સાત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો છે.

૫. બંધારણમાં "રાજ્ય" શબ્દની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી નથી. તે સામાન્ય કલમો અધિનિયમ, ૧૮૯૭ માં વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે જે કલમ ૩૬૭ દ્વારા બંધારણના અર્થઘટનને લાગુ કરવામાં આવે છે. બંધારણની શરૂઆતની તારીખ મુજબ, સામાન્ય કલમો અધિનિયમ, ૧૮૯૭ ની કલમ ૩ માં કલમ (૫૮) વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે. નીચેના શબ્દોમાં "રાજ્ય":–

"૩. (૫૮) 'રાજ્ય', –નો અર્થ ભાગ A રાજ્ય, ભાગ B રાજ્ય અથવા ભાગ C રાજ્ય એવો થશે."

આ વ્યાખ્યામાં બંધારણના સાતમા (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ દ્વારા રજૂ કરાયેલ બંધારણની કલમ ૩૭૨–એ દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા જારી કરાયેલા ૧૯૫૬ ના એડેપ્શન લૉ ઓર્ડર નંબર ૧ દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. આ સુધારો 'રાજ્ય'ની વ્યાખ્યા આ રીતે આવે છે:–

"૩. (૫૮) 'રાજ્ય', –

(a) બંધારણ (સાતમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની શરૂઆત પહેલાના કોઈપણ સમયગાળાના સંદર્ભમાં, તેનો અર્થ ભાગ A રાજ્ય, ભાગ B રાજ્ય અથવા ભાગ C રાજ્ય એવો થશે; અને

(b) આવી શરૂઆત પછીના કોઈપણ સમયગાળાના સંદર્ભમાં, તેનો અર્થ બંધારણની પ્રથમ સૂચિમાં ઉલ્લેખિત રાજ્ય એવો થશે અને તેમાં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનો સમાવેશ થશે."

૬. કલમ ૩૬૬ માં કલમ (૩૦) નીચેના શબ્દોમાં "કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ" ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે:–

"૩૬૬. (૩૦) 'કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ' નો અર્થ પ્રથમ અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ છે અને તેમાં ભારતના પ્રદેશ સાથે સમાવિષ્ટ કોઈપણ અન્ય પ્રદેશનો સમાવેશ થાય છે પરંતુ તે સૂચિમાં ઉલ્લેખિત નથી."

૭. કલમ ૩૬૬ ની કલમ (૨૪) "અનુસૂચિત જાતિ" ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે અને કલમ ૩૬૬ ની કલમ (૨૫) "અનુસૂચિત જનજાતિ" ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. બાદમાંનો અર્થ છે "આ બંધારણના હેતુઓ માટે કલમ ૩૪૨ હેઠળ 'અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે માનવામાં આવે છે તેવી જાતિઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયો અથવા આવા જનજાતિ અથવા આદિવાસી સમુદાયોમાંના ભાગો અથવા જૂથો". બંધારણની કલમ ૩૪૧(૧) રાષ્ટ્રપતિને, સંબંધિત રાજ્યના રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કરીને, જાહેર જાહેરનામા દ્વારા અનુસૂચિત જાતિનો ઉલ્લેખ કરવાની સત્તા આપે છે. સમાન રીતે, બંધારણની કલમ ૩૪૨(૧) રાષ્ટ્રપતિને "કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંદર્ભમાં, અને જ્યાં તે રાજ્ય છે, તેના રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, જાહેર જાહેરનામા દ્વારા, આદિજાતિ અથવા આદિવાસી સમુદાયો અથવા તેના ભાગોને સ્પષ્ટ કરે છે. અથવા જનજાતિ અથવા આદિવાસી સમુદાયોમાંના જૂથો કે જે આ

બંધારણના હેતુઓ માટે તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં 'અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે માનવામાં આવશે, જેમ કે કેસ હોઈ શકે". બંધારણની કલમ ૩૪૨(૨) "સંસદને, કાયદા દ્વારા, કલમ (1) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ સૂચનામાં ઉલ્લેખિત 'અનુસૂચિત જનજાતિ'ની સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત રાખવાની સત્તા આપે છે, કોઈપણ આદિજાતિ અથવા આદિવાસી સમુદાય અથવા જૂથ અથવા જૂથનો ભાગ કોઈપણ આદિજાતિ અથવા આદિવાસી સમુદાય, પરંતુ ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ જારી કરાયેલી જાહેરનામા સિવાયની કોઈપણ અનુગામી જાહેરનામા દ્વારા બદલાશે નહીં." બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૨) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને સંસદ દ્વારા યોગ્ય સુધારા દ્વારા રાષ્ટ્રપતિના જાહેરનામા મા ફેરફાર ન થાય ત્યાં સુધી, કલમ ૩૪૧(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ રાષ્ટ્રપતિના જાહેરનામા મા અંતિમ અને નિર્ણાયક છે અને તેમાં કોઈપણ જાતિ અથવા જૂથ ઉમેરી શકાશે નહીં. અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા કોર્ટ દ્વારા પુરાવા ઉમેરવા પર કોઈપણ કાર્યવાહી દ્વારા બાદબાકી કરવામાં આવે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે બંધારણીય આદેશ છે કે આદિજાતિઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયો અથવા આવા જનજાતિઓ અથવા આદિજાતિ સમુદાયોમાંના ભાગો અથવા જૂથો, જાહેર જાહેરનામા મા રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલ, 'અનુસૂચિત જનજાતિ' હશે. એકલા સંસદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલ કાયદો, જે કાયદા દ્વારા, રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા નિર્દિષ્ટ 'અનુસૂચિત જનજાતિ'ની સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત

કરી શકે છે. ત્યારબાદ, સંસદ દ્વારા બનાવેલા કાયદા સિવાય તેમાં ફેરફાર કરી શકાશે નહીં.

૮. કલમ ૩૪૧(૧) અને કલમ ૩૪૨(૧)ના સંદર્ભમાં યોગ્ય જાહેરનામુ જારી કરવા માટે એકલા ભારતના રાષ્ટ્રપતિ જ સક્ષમ અથવા અધિકૃત છે. કલમ ૩૩૮, ૩૪૧ અને ૩૪૨ નું સંકલિત વાંચન સૂચવે છે કે :–

a) માત્ર રાષ્ટ્રપતિ જ જાતિ/જનજાતિને અનુસૂચિત જાતિ/જનજાતિ તરીકે સૂચિત કરી શકે છે અને આવી ઘોષણા સાથે જોડાયેલી શરતો પણ સૂચવી શકે છે. SC/ST તરીકે ચોક્કસ જાતિ અથવા જનજાતિનો ઉલ્લેખ કરતી રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા જાહેર નોટીફિકેશન બંધારણના હેતુ માટે અંતિમ રહેશે અને તે સંપૂર્ણ હશે.

b) એકવાર બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ની કલમ (૧) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવે તે પછી, સંસદ કાયદા દ્વારા જાહેરનામા મા ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત કરી શકે છે, પરંતુ કોઈપણ જાતિ અથવા જનજાતિ તે મર્યાદિત હેતુ સિવાય કલમ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ જાહેરનામુ, કોઈપણ અનુગામી જાહેરનામા સંદર્ભ દ્વારા બદલાશે નહીં. મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને જાતિ પ્રમાણપત્ર આપવા અંગેની

કાર્યવાહી સમિતિ અને એન.આર. v. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (UOI) અને Anr. (૧૯૯૪) ૫ SCC ૨૪૪.

૯. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૩૪૧(૧) અને કલમ ૩૪૨(૧) હેઠળ અમુક જાતિ/જાતિ અથવા જૂથને અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે સૂચિત કરતી નોટિફિકેશન બહાર પાડવામાં આવે તે પહેલાં, એક વિસ્તૃત તપાસ કરવામાં આવી હતી અને આવી પૂછપરછ પછી પણ, રાષ્ટ્રપતિનો આદેશ જારી કરવામાં આવ્યું હતું. આમ કરતી વખતે, રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં માત્ર જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિના ભાગો અથવા જૂથોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ રાજ્યના વિવિધ વિસ્તારોના સંદર્ભ દ્વારા પણ ઉલ્લેખિત સ્પષ્ટીકરણ કરવામાં આવ્યું છે. રાષ્ટ્રપતિના આદેશના અવલોકન દ્વારા, તે સ્પષ્ટ છે કે કેટલીક જાતિ/વંશ વાસ્તવમાં ચોક્કસ વિસ્તારના સંદર્ભમાં મર્યાદિત છે; દાખલા તરીકે, જિલ્લાના ચોક્કસ તાલુકા સુધી સીમિત. રાજ્યમાં શૈક્ષણિક, સામાજિક પછાતતા, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ હોવાના વિવિધ ક્ષેત્રોના સંદર્ભ દ્વારા આવા સ્પષ્ટીકરણનું કારણ સમગ્ર રાજ્યમાં સમાન હોઈ શકે નહીં. આપેલ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ અથવા પછાત વર્ગોની સૂચિમાં સમાવેશ કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા વર્ગનો ઉલ્લેખ કરવાની વિચારણા તે રાજ્યમાં ભોગવવામાં આવતી ગેરલાભો અને સામાજિક મુશ્કેલીઓના સ્વરૂપ અને હદ પર આધારિત છે. આ અન્ય રાજ્યમાં

ગેરહાજર હોઈ શકે છે જેમાં અન્ય રાજ્યોની આ વ્યક્તિઓ સ્થળાંતર કરી શકે છે.

૧૦. ભૂતકાળમાં જ્યારે પણ રાજ્યોનું પુનર્ગઠન થયું હતું, ત્યારે સંસદે કલમ ૩૪૧(૨) અને ૩૪૨(૨) હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને પુનઃસંગઠિત રાજ્યોના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિ હોવાના ચોક્કસ જાતિ/જનજાતિ માટે જોગવાઇ કરી હતી/ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો. બંધારણના અનુસૂચિત જાતિના આદેશો અને બંધારણીય અનુસૂચિત જાતિ (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો) આદેશ, એ પણ સ્પષ્ટ કરે છે કે સંસદનો હેતુ રાષ્ટ્રપતિના આદેશો મુજબ ઉલ્લેખિત જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓના સંદર્ભમાં રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં અનામતના લાભોને વિસ્તારવાનો હતો.

૧૧. રાષ્ટ્રપ્રમુખનો આદેશ જે જાતિ/વંશ, જનજાતિને 'અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે માન્યતા આપે છે અને તેમના અર્થઘટનને કાયદાની અદાલતમાં પડકારી કે આંદોલન કરી શકાશે નહીં. દોહર જાતિ એ ચમાર જ્ઞાતિની પેટાજાતિ છે કે કેમ તે પ્રશ્ન ભૈયા લાલ વિ. હરિકિશન સિંઘ, AIR ૧૯૬૫ SC ૧૫૫૭ માં વિચારણા માટે આવ્યો હતો, જેમાં આ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે કોર્ટ દોહર જાતિ કે કેમ તે અંગે પૂછપરછ કરી શકતી નથી. ચમાર જ્ઞાતિની પેટાજાતિ છે અને શું તેનો રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે. ભૈયા લાલના કેસમાં, આ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે "...કે

કલમ ૩૪૧(૧) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવે તે પહેલાં, વિસ્તૃત તપાસ કરવામાં આવે છે અને તે આ તપાસના પરિણામે જાતિઓને સામાજિક ન્યાય મેળવવાની માંગ કરવામાં આવે છે. , જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ, જેમ કે જરૂરી જણાય અને ન્યાય કરવામાં..." અને આમ કરતી વખતે, જાહેરનામુ માત્ર જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિના ભાગો અથવા જૂથોને સ્પષ્ટ કરવા માટે જ નહીં પરંતુ વિવિધ ક્ષેત્રોના સંદર્ભ દ્વારા સ્પષ્ટીકરણ કરવા માટે. રાજ્ય. ભૈયા લાલના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું હતું કે બંધારણની કલમ ૩૪૧(૨) અને ૩૪૨(૨) હેઠળ નોટિફિકેશનમાં સુધારો કરવાની સત્તા માત્ર સંસદને છે.

૧૨. રાષ્ટ્રપતિની સૂચના (અનુસૂચિત જાતિ) ઓર્ડર ૧૯૫૦ :–

અનુસૂચિત જાતિઓની સૂચિ બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ) ઓર્ડર ૧૯૫૦ માં સમાયેલ છે. વિવિધ રાજ્યોની અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓના સંબંધમાં ૧૯૫૦ અને ૧૯૫૧ (સુધારેલા મુજબ) ની રાષ્ટ્રપતિ નુ જાહેરનામુ, ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ જોગવાઇ કરે છે કે:–

"૨. આ ઓર્ડરની જોગવાઈઓને આધીન, આ ઓર્ડરની અનુસૂચિના [ભાગ I થી XXV] માં ઉલ્લેખિત જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ અથવા તેના ભાગો, અથવા જૂથો, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ, રાજ્યોના સંબંધમાં જે તે ભાગો અનુક્રમે સંબંધિત છે, તે અનુસૂચિના તે ભાગોમાં અનુક્રમે તેમના સંબંધમાં

ઉલ્લેખિત વિસ્તારોમાં તેના સભ્યોના રહેવાસીઓના સંદર્ભમાં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે ગણવામાં આવશે."

૧૯૫૦ ની રાષ્ટ્રપતિ ના જાહેરનામાના બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર), સુધારો અધિનિયમ, ૧૯૫૬, (૧૯૫૬ નો અધિનિયમ નં.૬૩) દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૭૬ માં સંસદ દ્વારા અન્ય એક સુધારો અધિનિયમ ઘડવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં, જ્યારે સંસદે બોમ્બે, આંધ્રપ્રદેશ, ઉત્તરાખંડ, છત્તીસગઢ અને ઝારખંડ જેવા રાજ્યોને અલગ અધિનિયમો દ્વારા પુનઃગઠિત કર્યા ત્યારે સુધારાઓ કરવામાં આવ્યા હતા. આ તમામ સંસદીય અધિનિયમો હતા. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો, અનુસૂચિત જાતિઓ (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો) ઓર્ડર, ૧૯૫૧ સંબંધિત રાષ્ટ્રપતિનુ જાહેરનામુ દિલ્હી, ચંદીગઢ અને દમણ અને દીવના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં રહેતી અનુસૂચિત જાતિઓને સ્પષ્ટ કરે છે. જ્યારે નવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની રચના કરવામાં આવી હતી જેમ કે પોંડિચેરી, સિક્કિમ, ગોવા, દમણ અને દીવ, અરુણાચલ પ્રદેશ, મિઝોરમ, તે નવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના આદેશો બનાવવામાં આવ્યા હતા.

૧૩. બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૫૦ :– ભારતના બંધારણની કલમ ૩૪૨ ની કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો

ઉપયોગ કરીને રાષ્ટ્રપતિએ, સંબંધિત રાજ્યોના રાજ્યપાલો સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૫૦, જેમાં ઉલ્લેખિત રાજ્યોમાં અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે ગણવામાં આવશે તે જાતિઓ અથવા સમુદાયોનો ઉલ્લેખ કરે છે. આ આદેશ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર્સ (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ (૧૯૭૬ નો અધિનિયમ નં.૧૦૮), બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર (સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૯૧ (૧૯૯૧ નો ૧૬), વિપક્ષ (૧૯૯૧) દ્વારા સુધારવામાં આવ્યો છે. અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૯૧ (૧૯૯૧ નો ૩૯), અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ આદેશો (સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૨ (૨૦૦૨ નો ૩૨), અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર (સુધારો) ૨૦૦૩ નો ૧૦, બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર (સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૩ (૨૦૦૩ નો ૪૭), બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) હુકમ (સુધારો) અધિનિયમ ૨૦૦૬ (૨૦૦૬ નો ૪૮), બંધારણીય જનજાતિ (એસએસ) સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૮ (૨૦૦૮ નો ૧૪) અને બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) સંઘ શાસિત પ્રદેશો ઓર્ડર (સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૮ (૨૦૦૯ નો ૨). જેમ તેમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે, તે આંધ્ર પ્રદેશ, આસામ, બિહાર, ગુજરાત, હિમાચલ પ્રદેશ, કર્ણાટક, કેરળ, મધ્ય પ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, મણિપુર, મેઘાલય, ઓરિસ્સા, રાજસ્થાન, તમિલનાડુ, ત્રિપુરા, પશ્ચિમના રાજ્યોમાં રહેતી અનુસૂચિત જનજાતિનો ઉલ્લેખ કરે છે.

૧૪. અનુચ્છેદ ૧૬(૪) પછાત વર્ગોને અનામત આપવા માટે માત્ર એક સક્ષમ જોગવાઈ છે. બંધારણની કલમ ૧૬ ની કલમ (૪) રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ માટે અનામતનો લાભ આપવાના હેતુ માટે લાગુ કરી શકાતી નથી, જેમણે અન્ય રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સ્થળાંતર કર્યું છે અને તેઓ સભ્ય નથી. રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના જે તેઓ સ્થળાંતરિત થયા છે. કલમ ૩૪૧ અને અનુચ્છેદ ૩૪૨ હેઠળ કરવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશો એક ઓવરરાઇડિંગ સ્ટેટસ ધરાવે છે. બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૩૮, ૩૩૮/એ, ૩૪૧, ૩૪૨ ની હાજરી સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત જાતિઓ અથવા જનજાતિઓની સૂચિમાંથી કોઈપણ ટિંકરિંગ અથવા વિચલનને બાકાત રાખે છે જે તે રાજ્ય અથવા તે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે આરક્ષિત છે.

૧૫. ભારત વિશાળ છે. વિવિધતામાં એકતા છે. ભાષા, સંસ્કૃતિ, જનસંખ્યા, ભૌગોલિક વિસ્તાર, પ્રદેશોનો વિકાસ, વ્યક્તિઓ માટે શિક્ષણ અને સામાજિક અને આર્થિક ઉન્નતિ વગેરે માટે ઉપલબ્ધ તકો વગેરેની દ્રષ્ટિએ વિવિધતા. કેટલાક રાજ્યો સારી રીતે વિકસિત છે96; કેટલાક અન્ય રાજ્યો વિકાસ કરી રહ્યા છે; કેટલાક અન્ય રાજ્યો અવિકસિત છે. રાજ્યોની તમામ હકારાત્મક કાર્યવાહી સામાજિક અને આર્થિક રીતે વંચિત જૂથને સમાન તક પૂરી પાડવાની છે. બંધારણની કલમ ૧૫(૪) હેઠળ, રાજ્યને નાગરિકોના કોઈપણ સામાજિક અને

શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ અથવા અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની પ્રગતિ માટે વિશેષ જોગવાઈઓ કરવાની સત્તા છે. ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬ એ નિર્ધારિત કરે છે કે રાજ્ય હેઠળની કોઈપણ કચેરીમાં રોજગાર અથવા નિમણૂકને લગતી બાબતોમાં તમામ નાગરિકો માટે તકની સમાનતા હોવી જોઈએ. બંધારણની કલમ ૧૬(૪) પછાત વર્ગોને નોકરીમાં અથવા કોઈપણ હોદ્દા પર નિમણૂકમાં અનામત આપવા અને તેના દ્વારા તેમના સામાજિક–આર્થિક સશક્તિકરણ અને તેમની મુક્તિ માટે સમાન તકો ઊભી કરવાની જોગવાઈઓ કરવાની સત્તા આપે છે. કલમ ૧૬(૪) એક પ્રકારના આરક્ષણની વાત કરે છે એટલે કે નિમણૂકો/પોસ્ટ્સનું આરક્ષણ.

૧૬. બંધારણની કલમ ૧૬(૪) એ રાજ્ય હેઠળની સેવાઓમાં તકની સમાનતા હાંસલ કરવા તરફ નિર્દેશિત એક સક્ષમ જોગવાઈ છે. બંધારણની કલમ ૧૪ એ જીનસ છે જ્યારે કલમ ૧૬ એ પ્રજાતિ છે તે અવલોકન કરીને, EP રોયપ્પા વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય અને Anr., (૧૯૭૪) ૪ SCC ૩ માં, એવું ઠરાવવામા આવ્યુ છે:–

"૮૫. ..... આર્ટિકલ ૧૬ એ મૂળભૂત બાંયધરી આપે છે કે રાજ્ય હેઠળની કોઈપણ કચેરીમાં રોજગાર અથવા નિમણૂકને લગતી બાબતોમાં તમામ નાગરિકો માટે તકની સમાનતા હોવી જોઈએ. એક અલગ અને સ્વતંત્ર મૂળભૂત તરીકે

ઘડવામાં આવી હોવા છતાં સાર્વજનિક રોજગારમાં તકોની સમાનતાને સુનિશ્ચિત કરવાના સિદ્ધાંત તરીકે તેના મહાન મહત્વને કારણે, જે બંધારણમાં પરિકલ્પિત નવા વર્ગવિહીન સમાનતાવાદી સમાજના નિર્માણ માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે, આર્ટિકલ ૧૬ એ સમાવિષ્ટ સમાનતાની વિભાવનાના ઉપયોગનું માત્ર એક ઉદાહરણ છે. આર્ટિકલ ૧૪ માં. બીજા શબ્દોમાં, આર્ટિકલ ૧૪ એ જાતિ છે જ્યારે આર્ટિકલ ૧૬ જાહેર રોજગાર સંબંધિત તમામ બાબતોમાં સમાનતાના સિદ્ધાંતને અસર કરે છે, જે આર્ટિકલ ૧૪ અને ૧૬ બંનેને જણાવે છે ભેદભાવ સામે સમાનતા અને નિષેધ છે સાંકડી પેડન્ટિક અથવા લેક્સિકોગ્રાફિક અભિગમ માટે. અમે તેના સર્વગ્રાહી અવકાશ અને અર્થને કાપી નાખવાના કોઈપણ પ્રયાસનો સામનો કરી શકતા નથી, કારણ કે આમ કરવું તેના કાર્યકર્તાની તીવ્રતાનું ઉલ્લંઘન હશે. સમાનતા એ ઘણા પાસાઓ અને પરિમાણો સાથેનો એક ગતિશીલ ખ્યાલ છે અને તેને પરંપરાગત અને સિદ્ધાંતની મર્યાદામાં "ક્રાઈબ્ડ, કેબિનેડ અને સીમિત" કરી શકાતી નથી....."

૧૭. ઈન્દ્રા સાહની અને ઓઆરએસમાં નવ ન્યાયાધીશોની બંધારણીય બેંચ. v. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા એન્ડ Ors., (1992) Supp 3 SCC ૨૧૭, એ અવલોકન કર્યું કે બંધારણની આર્ટિકલ ૧૬(૪)નો હેતુ 'રક્ષણાત્મક સમાનતા' છે અને તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવેલ છે:–

"૫૬૩. આમ, આર્ટિકલ ૧૬(૧) અને (૪) એક જ ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરે છે. બંને રાજ્ય હેઠળની સેવાઓમાં તકની સમાનતા હાંસલ કરવા તરફ નિર્દેશિત છે. એક સ્વીપમાં વ્યાપક અને પહોંચમાં વિસ્તૃત છે. અન્ય અભિગમમાં મર્યાદિત છે અને અનુચ્છેદ ૧૬(૪) માં 'કોઈપણ' માટે ઉપલબ્ધ છે, જે એક સમાન યોજનાનો ભાગ છે અને બીજી રક્ષણાત્મક સમાનતા છે. ૧) નાગરિકનો મૂળભૂત અધિકાર છે જ્યારે કલમ ૧૬(૪) રાજ્યની ફરજ છે, જ્યારે બાદમાં 'બંધારણીય ફરજ નથી' પરંતુ અનુચ્છેદ ૧૬(૪) છે) પદાર્થમાં છે, 'એક અપવાદ', 'એક જોગવાઈ', અથવા 'અવસરની સમાનતા લઈ શકાય તે હદ સુધી મૂકવાની ભારપૂર્વકની રીત', અથવા 'પછાત વર્ગની તરફેણમાં તમામ અપવાદોને સમાપ્ત કરવાનું અનુમાનિત', અથવા ' સ્પષ્ટપણે પછાત વર્ગોને ઉત્થાન માટે સમર્પિત સૌમ્ય ભેદભાવ તરીકે રચાયેલ છે', પરંતુ જો આર્ટિકલ ૧૬(૧) તકની સમાનતાનું સકારાત્મક પાસું છે', તો આર્ટિકલ ૧૬(૪) એ નાગરિકોના પછાત વર્ગ માટે આરક્ષણ માટેની સંપૂર્ણ સંહિતા છે કારણ કે તે માત્ર સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ તે સંજોગોને પણ નિર્ધારિત કરે છે, જેમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, અને હેતુ અને હદ અથવા તેનો ઉપયોગ. એક ફરજિયાત છે અને આપમેળે કાર્ય કરે છે જ્યારે અન્ય નાગરિકોના પછાત વર્ગની ઓળખ અને તેમના અપૂરતા પ્રતિનિધિત્વ પર અમલમાં આવે છે."

૧૮. બંધારણની આર્ટિકલ ૧૬(૪) અપવાદ નથી; પરંતુ બંધારણની આર્ટિકલ

૧૪ અને આર્ટિકલ ૧૬(૧) નું એક પાસું; તે રાજ્યને કોઈપણ પછાત વર્ગને તકની સમાનતા લાગુ કરવા સક્ષમ બનાવે છે. તેમ છત્તરસિંહ અને ઓ.આર.એસ. v. રાજસ્થાન રાજ્ય અને ઓ.આર.એસ. (૧૯૯૬) પારસ (૧૭) અને (૧૮) માં ૧૧ SCC ૭૪૨, કે "....તે રાજ્યને કોઈપણ પછાત વર્ગના નાગરિકોને સમાનતાની તકને પ્રભાવિત કરવાની સત્તા આપે છે. .... માટે અનામતનો ઉદ્દેશ્ય અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ તેમને રાષ્ટ્રીય જીવનના મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવવાનો છે, જ્યારે પછાત વર્ગોના સંદર્ભમાં તેમનો ઉદ્દેશ્ય તેમની સામાજિક અને શૈક્ષણિક વિકલાંગતાઓને દૂર કરવાનો છે તેથી, તેમની સાથે હંમેશા ભિન્ન વર્તન કરવામાં આવે છે અને તેઓ એકીકૃત વર્ગની રચના કરતા નથી આર્ટિકલ ૧૬(૪) અથવા ૧૫(૪)..."ના હેતુ માટે દલિતો અને આદિવાસીઓ સાથે.

૧૯. કેરળ રાજ્યમાં અને અન્ય. v. NM થોમસ અને Ors.મા (૧૯૭૬) ૨ એસસીસી ૩૧૦ પેરા (૧૭૮) માં, એવું ઠરાવવામા આવેલ "...પુરુષો અને વસ્તુઓમાં તફાવતો અને અસમાનતાઓ અસ્તિત્વમાં છે અને સમાન કાયદાના ઉપયોગ દ્વારા તેમની સાથે સમાન વર્તન કરી શકાતું નથી પરંતુ કાયદો તેની શરતોમાં આવવો જોઈએ. જીવન અને માનવ સ્વભાવમાં અસ્તિત્વમાં રહેલા અસમાન તફાવતો અને અસમાનતાઓને ઓળખવા માટે સક્ષમ હોવા જોઈએ, વિધાનસભાએ વાજબી અને તર્કસંગત વર્ગીકરણ કરીને ચોક્કસ હેતુઓને પહોંચી

વળવા માટે કાયદો ઘડવો પડશે."

૨૦. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ વિ. ડીન, સેઠ જીએસ મેડિકલ કોલેજ અને ઓઆરએસ., (૧૯૯૦) ૩ એસસીસી ૧૩૦ માં આ કોર્ટની બંધારણીય બેંચને ગૌડા સમુદાયના સભ્ય તરીકે ઓળખવામાં આવે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ હતો. બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડર, ૧૯૫૦ માં "અનુસૂચિત જનજાતિ" મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં સ્થિત તબીબી સંસ્થામાં પ્રવેશ માટે હકદાર હશે. તા.૨૨.૦૨.૧૯૮૫ ના ભારત સરકારના પરિપત્રના આધારે, અપીલકર્તાને મેડિકલ કોલેજમાં પ્રવેશ નકારવામાં આવ્યો હતો કારણ કે મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ સ્થળાંતરિત રાજ્ય એટલે કે મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં 'અનુસૂચિત જનજાતિ' નથી.

૨૧. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવના કેસમાં ભારતના બંધારણની વિવિધ જોગવાઈઓ, પૃષ્ઠભૂમિ જેમાં રાષ્ટ્રપતિનો આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો અને અગાઉના ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવેલ:–

"૯. એવું લાગે છે કે કેટલાક રાજ્યોમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને સામાજિક ગેરલાભો હતા અને તેમની પાસે વિકાસ અને વૃદ્ધિ માટેની સુવિધાઓ ન હતી. તેથી, તે જરૂરી છે કે જ્યાં તેઓ એ સહન કરેલ છે ત્યાં

તેમને સમાન બનાવવા માટે. અસ્પૃશ્યતાની પરંપરાગત પ્રથાઓથી ઉદ્ભવતા આત્યંતિક સામાજિક અને આર્થિક પછાતને સમુદાયના વધુ ફાયદાકારક અથવા વિકસિત વર્ગો સાથે સમાન શરતો પર સ્પર્ધા કરી શકે તે માટે અનામત અથવા રક્ષણ મેળવવા માટે અવિકસિત સ્થિતિમાં છે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિમાં સમુદાયને સમાવવા માટેના માપદંડ તરીકે, જો કે, એક જાતિની સામાજિક પરિસ્થિતિઓ રાજ્ય–રાજ્યમાં બદલાય છે અને કોઈપણ જાતિ અથવા કોઈપણ જાતિને અનુસૂચિત જનજાતિ અથવા અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સામાન્યીકરણ કરવું યોગ્ય રહેશે નહીં. સમગ્ર દેશ માટે, જો કે, આ એક અલગ સમસ્યા છે કે દેશના એક ભાગમાં જે સભ્ય અથવા અનુસૂચિત જાતિ બીજા રાજ્ય અથવા અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સ્થળાંતર કરે છે તેને અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે ગણવામાં આવે છે. તેણે સ્થળાંતર કર્યું છે. સમગ્ર દેશમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના હિત અને સુખાકારીને ધ્યાનમાં રાખીને આ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવો જોઈએ."

૨૨. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ કેસ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિને જાતિ પ્રમાણપત્ર આપવા અંગેની કાર્યવાહી સમિતિમાં આ કોર્ટની બીજી બંધારણીય બેંચ દ્વારા અનુસરવામાં આવ્યો હતો અને એનઆર. v. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને એનઆર. (૧૯૯૪) ૫ SCC ૨૪૪. એક્શન કમિટીના કેસમાં, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવ્યુ હતુ:–

"૩. કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના કલમ (૧) ના વાંચન પર તે સ્પષ્ટ થાય છે કે રાષ્ટ્રપતિની સત્તા જાતિઓ અથવા જનજાતિઓને સ્પષ્ટ કરવા સુધી મર્યાદિત છે, જે બંધારણના હેતુઓ માટે, અનુસૂચિત જાતિ તરીકે ગણવામાં આવશે. અથવા રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જનજાતિ, જેમ કે એક વાર બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ની કલમ (૧) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવે, તો સંસદ કાયદા દ્વારા સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત કરી શકે છે. અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ, સૂચનામાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ જાતિ અથવા જનજાતિ, પરંતુ તે મર્યાદિત હેતુ માટે કલમ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ જાહેરનામુ, પછીના કોઈપણ જાહેરનામા દ્વારા અલગ–અલગ કરવામાં આવશે નહીં તે એ છે કે જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ આપેલ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં ઉલ્લેખિત હોવું જોઈએ, જેનો અર્થ એ છે કે આપેલ જાતિ અથવા જનજાતિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ હોઈ શકે છે જેના માટે તે સંબંધિત જોગવાઈઓ છે આ અરજીમાં કરવામાં આવેલી ફરિયાદ અંગે વિચારણા કરીશુ. ....

૧૬. અમે ઉમેરી શકીએ છીએ કે આપેલ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ અથવા પછાત વર્ગોની સૂચિમાં સમાવેશ કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા વર્ગને સ્પષ્ટ કરવા માટેની વિચારણાઓ તે જાતિ દ્વારા સહન કરવામાં આવતી ગેરલાભો અને સામાજિક

મુશ્કેલીઓના પ્રકાર અને હદ પર આધારિત હશે. , તે રાજ્યમાં આદિજાતિ અથવા વર્ગ કે જે અન્ય રાજ્યમાં સંપૂર્ણપણે બિન-સ્થિત હોઈ શકે છે જેમાં તેની સાથે સંકળાયેલી વ્યક્તિઓ સ્થળાંતર કરી શકે છે. યોગાનુયોગ એવું બની શકે છે કે એક જ નામવાળી જાતિ અથવા જનજાતિ બે રાજ્યોમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી હોય પરંતુ તેના આધારે જે વિચારણાઓ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે તે તદ્દન અલગ હોઈ શકે છે. તેથી સ્પષ્ટીકરણ માટેના ઇનપુટની રચના કરતા વિવિધ ઘટકોના ગેરફાયદાની ડિગ્રી પણ સંપૂર્ણપણે અલગ હોઈ શકે છે. તેથી, માત્ર કારણ કે આપેલ જાતિ રાજ્ય A માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે તેનો અર્થ એ જરૂરી નથી કે જો અન્ય રાજ્યમાં સમાન નામકરણ ધરાવતી બીજી જાતિ હોય તો તે પૂર્વની વ્યક્તિ સ્વીકાર્ય અધિકારો, વિશેષાધિકારો અને લાભો માટે હકદાર હશે. પછીના રાજ્યના અનુસૂચિત જાતિના સભ્યને "આ બંધારણના હેતુઓ માટે". આ એક પાસું છે જેને ધ્યાનમાં રાખવાનું છે અને જે બંધારણ ઘડનારાઓના મગજમાં હતું જે બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ની ભાષાની પસંદગી પરથી સ્પષ્ટ થાય છે...."

મેરી ચંદ્ર શેખર રાવનો કેસ અને એક્શન કમિટીના કેસનું અનુસરણ સુભાષ ચંદ્ર અને બીજા અન્ય હતા. v. દિલ્હી સબઓર્ડિનેટ સર્વિસિસ સિલેક્શન બોર્ડ અને Ors., (૨૦૦૯) ૧૫ SCC ૪૫૮. સુભાષ ચંદ્ર કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે પુનરોચ્ચાર કર્યો કે "જો કોઈ જાતિ અથવા જનજાતિ અનુસૂચિત જાતિ ઓર્ડર અથવા

અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડરની શરતોમાં સૂચિત કરવામાં આવે તો, આર્ટિકલ ૩૪૧ ના ફકરા (૧) તેમજ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૨ ના સંદર્ભમાં તે જ કરવું જોઈએ, જો કોઈ સુધારો/ફેરફાર કરવામાં આવે તો તેમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાંથી કોઈ વિચલન માન્ય નથી તે કરવા માટે જરૂરી છે, તેની ફકરા (૨) હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનો આશરો લેવો જોઈએ."

૨૩. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવના કેસમાં, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કોઈપણ રાજ્યની અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ જે તે રાજ્ય અથવા વિસ્તારમાં જાતિ, આદિજાતિ અથવા વર્ગ દ્વારા તેમના ગેરલાભો અને સામાજિક મુશ્કેલીઓના સ્વરૂપ અને હદ પર આધાર રાખે છે તે બિન – અન્ય રાજ્યમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓનો સમાવેશ મુખ્યત્વે તે રાજ્યમાં જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ દ્વારા અથવા કેટલાક કિસ્સાઓમાં અથવા રાજ્યના ભાગ વિસ્તારમાં થતા ગેરલાભો અથવા મુશ્કેલીઓની ડિગ્રી પર આધારિત છે. દાખલા તરીકે, તમિલનાડુ રાજ્યને લગતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં, કનિકરન, કનિક્કર (કન્યાકુમારી જિલ્લામાં અને તિરુનેલવેલી જિલ્લાના શેનકોટ્ટાહ અને અંબાસૌન્દ્રમ તાલુકામાં) જાતિને અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત કરવામાં આવી છે. આ દર્શાવે છે કે રાષ્ટ્રપતિ માત્ર સમગ્ર રાજ્યના સંબંધમાં જ નહીં પરંતુ રાજ્યના ભાગોના સંબંધમાં જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા તેના ભાગોને સ્પષ્ટ કરી શકે છે. રાષ્ટ્રપતિને

રાજ્યના ભાગો અથવા જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિના જૂથો સુધી સૂચનાને મર્યાદિત કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા છે. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ કેસમાં, બંધારણીય બેન્ચે આથી કહ્યું હતું કે "તે રાજ્યના સંબંધમાં" અભિવ્યક્તિ અર્થપૂર્ણ રીતે વાંચવી જોઈએ; નહિંતર "તે રાજ્યના સંબંધમાં" અભિવ્યક્તિ અસ્પષ્ટ આવશે.

૨૪. અનુસૂચિત જાતિના સંદર્ભમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સંદર્ભમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૨ હેઠળ જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા કોર્ટ દ્વારા ફેરફાર કરી શકાશે નહીં. બંધારણની કલમ ૩૪૧(૧) અને અનુચ્છેદ ૩૪૨(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ નોટિફિકેશનમાં ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિમાંથી કાયદા દ્વારા માત્ર સંસદ જ અનુક્રમે કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા કોઈપણ અંદરના ભાગો અથવા જૂથનો સમાવેશ કરે છે અથવા બાકાત કરે છે. જાતિ, જાતિ અથવા આદિજાતિ. એક રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં આ રીતે ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ અન્ય રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં તેમનો દરજ્જો ધરાવતી નથી. જ્યારે દરેક રાજ્ય માટે અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે છે અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં, રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશના ચોક્કસ વિસ્તારો, ન તો રાજ્યની વિધાનસભા કે

અદાલતો કેટલાક રાજ્યો અથવા સંઘમાં ઉલ્લેખિત અન્ય અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓને સમાવી અથવા બાકાત કરી શકતા નથી. પ્રદેશો કે જે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને ૩૪૨ અને તેના પર જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશની વિરુદ્ધ હશે. જો તેને પરવાનગી આપવામાં આવે, તો તે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઉમેરો અથવા ફેરફાર સમાન ગણાશે જે બંધારણીય માળખાનુ ઉલ્લંઘન છે.

૨૫. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. મિલિંદ અને બીજા. (૨૦૦૧) ૧ એસસીસી ૪, રાષ્ટ્રપતિના આદેશની આઇટમ ૧૯ માં સમાવિષ્ટ સૂચિત અનુસૂચિત જનજાતિ હલબા અથવા હલબી છે કે કેમ તે અંગેના પ્રશ્ન અંગે વિચારણા કરવામા આવી હતી, "હલ્બા–કોષ્ટી" શામેલ હશે. આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં "હલ્બા–કોષ્ટી" ઉમેરવાથી તેમાં સુધારો થશે જે કાયદામાં અસ્વીકાર્ય છે. મિલિંદના કેસમાં, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવ્યુ:–

"૩૩..... આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ની ભાષાને ધ્યાનમાં લેતા, કોઈ ચોક્કસ જાતિ અથવા જનજાતિ સૂચિત રાષ્ટ્રપતિના આદેશના દાયરામાં આવશે કે કેમ તે પ્રશ્ન સાથે વિચારણા કરતી વખતે હાઇકોર્ટનું અધિકારક્ષેત્ર વધુ પ્રતિબંધિત હશે. બંધારણ આ પરિમાણો છે અને હાલના કેસમા, તપાસ હાથ ધરતી સમિતિ તેમજ અપીલ અધિકારીએ, તમામ સંબંધિત માહિતીની તપાસ કરી અને પ્રતિવાદી ૧

"કોષ્ટી" જાતિના છે અને તેની સાથે કોઈ ઓળખ નથી. "હલ્બા/હલ્બી" જે રાષ્ટ્રપતિના આદેશની એન્ટ્રી ૧૯ હેઠળ અનુસૂચિત જનજાતિ છે, જે મહારાષ્ટ્ર રાજ્યને લગતી છે, હાઇકોર્ટે માહિતીની નવેસરથી અને ઊંડાણપૂર્વકની તપાસ કરીને તેના સુપરવાઇઝરી અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગી હતી. નિષ્કર્ષ કે "કોષ્ટી" ને "હલબાસ" તરીકે ગણવામાં આવે છે, આ દૃષ્ટિકોણથી હાઇકોર્ટ તેના રિટના અધિકારક્ષેત્રના વાપરીને તારણમા ફેરફાર કરી શકતા નથી તેથી, આપણે પ્રશ્ન ૨ નો જવાબ પણ નકારાત્મકમાં આપવો પડશે. તેથી તે મુજબ જવાબ આપવામાં આવે છે."

૨૬. જ્યારે સંસદ એક રાજ્ય અથવા રાજ્યના ભાગ એટલે કે રાજ્યમાં અમુક ચોક્કસ જિલ્લાઓમાં જાતિને અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સમાવીને અનામતના લાભને પ્રતિબંધિત કરે છે, ત્યારે કોર્ટ તેની ખરાઇ વિશે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરી શકતી નથી. આથી, બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ) ઓર્ડર (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૨ મુજબ ચોક્કસ વિસ્તારની અનુસૂચિત જાતિની સૂચિમાં જાતિ "મોચી" ના સમાવેશના સંદર્ભમાં, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે તે કોર્ટ માટે કોઈ રેન્ડર કરવાનું નથી. તેની ખરાઇ અંગે અભિપ્રાય. શ્રી સુરત વલસાડ જીલ્લા કેએમજી પરિષદ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને ઓ.આર.એસ. (૨૦૦૭) ૫ SCC ૩૬૦].

૨૭. ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ એક્ઝિક્યુટિવ સૂચનાઓ/પરિપત્રો પણ સુવ્યવસ્થિત સ્થિતિનો પુનરોચ્ચાર કરે છે. ગૃહ મંત્રાલયની તારીખ ૦૬.૦૮.૧૯૮૪ ના પરિપત્ર નંબર BC–૧૬૦૧૪/૧/૮૨–SC & BCD–I તમામ રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ પ્રશાસનને સંબોધિત જણાવે છે કે તેમના મૂળ રાજ્યમાંથી બીજા રાજ્યમાં સ્થળાંતર પર SC અને ST રાજ્ય SC/ST તરીકેનો તેમનો દરજ્જો ગુમાવશે નહીં; પરંતુ અનુ.જાતિ/જનજાતિને તેના મૂળના રાજ્યમાંથી સ્વીકાર્ય છૂટ/લાભ મેળવવા માટે હકદાર રહેશે અને તે રાજ્યમાંથી નહીં કે જ્યાં તે સ્થળાંતરિત થયો છે. ઉપરોક્ત પરિપત્રનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વાંચે છે:–

નંબર BC–16014/1/82–SC અને BCD–I

ભારત સરકાર/ભારત સરકાર

ગૃહ મંત્રાલય/ગૃહમંત્રાલય

નવી દિલ્હી, 6 ઠ્ઠી ઓગસ્ટ, 1984

પ્રતિ,

તમામ રાજ્યના મુખ્ય સચિવો

સરકારો અને UT વહીવટીતંત્રો.

વિષય: – અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારો અને અન્ય રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી સ્થળાંતર કરનારા ઉમેદવારોના દાવાની ચકાસણી–પ્રમાણપત્રનું ફોર્મ–માં સુધારો.

સાહેબ,..

૨. તારીખ ૧૮.૧૧.૧૯૮૨ ની સમ સંખ્યાના આ મંત્રાલયના પત્રમાં જારી કરાયેલ સૂચનાઓ ચાલુ રહેશે. જો કે, તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની વ્યક્તિ તેના મૂળ રાજ્યમાંથી બીજા રાજ્યમાં સ્થળાંતર કરતી વખતે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકેનો તેમનો દરજ્જો ગુમાવશે નહીં પરંતુ તે અનુસૂચિતને સ્વીકાર્ય છૂટછાટો/લાભોનો હકદાર રહેશે. જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ તેના મૂળના રાજ્યમાંથી અને તે રાજ્યમાંથી નહીં જ્યાં તેણે સ્થળાંતર કર્યું છે.

તમારો વિશ્વાસુ

એસડી/–

સરકારના સંયુક્ત સચિવ ભારતના

૨૮. ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૨૨.૦૨.૧૯૮૫ ના પરિપત્રમાં આ જ વાતનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં એ પણ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી કે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની વ્યક્તિ કે જેણે મૂળ રાજ્યમાંથી અન્ય રાજ્યમાં સ્થળાંતર કર્યું છે. શિક્ષણ, રોજગાર, વગેરેને તેના મૂળ રાજ્યની અનુસૂચિત જાતિ/જનજાતિ તરીકે ગણવામાં આવશે અને તે મૂળ રાજ્યમાંથી લાભ મેળવવા માટે હકદાર રહેશે અને તે રાજ્યમાંથી નહીં કે જ્યાં તેણે સ્થળાંતર કર્યું છે.

૨૯. પેરા (૩૦) અને (૩૨) માં લીધેલા દૃષ્ટિકોણ સાથે સંમત થવા માટેનું મારું નિષ્કર્ષ:– હવે તે સ્થાયી કાયદો છે કે રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની વ્યક્તિ અન્ય રાજ્યમાં સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકતી નથી. B' એ આધાર પર કે તેને રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યો છે. ભારતના બંધારણની કલમ ૩૪૧ અને ૩૪૨ માં વપરાયેલ "તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં" અને "આ બંધારણના હેતુ માટે" અભિવ્યક્તિઓનો અર્થપૂર્ણ અર્થઘટન કરવાનો છે. આપેલ જાતિ અથવા જનજાતિ તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ હોઈ શકે છે જેના માટે તે નિર્દિષ્ટ છે. આમ, રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત વ્યક્તિ અન્ય રાજ્યમાં સમાન દરજ્જાનો દાવો કરી શકતી નથી કે

તેને રાજ્ય 'A' માં અનુસૂચિત જાતિ જાહેર કરવામાં આવી હતી. અનુચ્છેદ ૧૬(૪) એ કલમ ૩૭૧ અને ૩૭૨ ના બંધારણીય આદેશનું પાલન કરવું પડશે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો:

૩૦. ભારતના બંધારણનો ભાગ VIII કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સાથે સંબંધિત છે. અનુચ્છેદ ૨૩૯ એવી જોગવાઈ કરે છે કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનું સંચાલન રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવશે જે તેમના દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવેલા વહીવટકર્તા દ્વારા કાર્ય કરશે. કલમ ૨૩૯ નીચે મુજબ વાંચેલ છે :–

"૨૩૯. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનું વહીવટ

(૧) કાયદા દ્વારા સંસદ દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવે તે સિવાય, દરેક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનું સંચાલન રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવશે, તેમને યોગ્ય લાગે તેટલી હદે, તેમના દ્વારા નિમણૂક કરવામાં આવે તેવા પ્રબંધક દ્વારા તેઓ સ્પષ્ટ કરી શકે તેવા હોદ્દા સાથે.

(૨) ભાગ VI માં સમાવિષ્ટ કંઈપણ હોવા છતાં, રાષ્ટ્રપતિ રાજ્યના રાજ્યપાલને સંલગ્ન કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના પ્રશાસક તરીકે નિયુક્ત કરી શકે છે, અને જ્યાં રાજ્યપાલની આટલી નિમણૂક કરવામાં આવી હોય, ત્યાં તેઓ તેમના

મંત્રીમંડળની સ્વતંત્ર રીતે આવા વહીવટકર્તા તરીકે તેમના કાર્યો કરશે. "

૩૧. બંધારણ (ચૌદમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ દ્વારા કલમ ૨૩૯/એ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૩૯/એ સંસદને તત્કાલીન કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હિમાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, ગોવા, દામાં કાયદાની વિધાનસભાઓ અને મંત્રી પરિષદ દ્વારા રચના કરવાની સત્તા આપે છે. અને દીવ અને પોંડિચેરી. અરુણાચલ પ્રદેશ અને મિઝોરમ પાછળથી ઉમેરાયા. હિમાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, ત્રિપુરા, ગોવા અને મિઝોરમ તમામ પૂર્ણ રાજ્યો બનવા સાથે, કલમ ૨૩૯/એ હેઠળ એકમાત્ર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ બાકી છે તે પોંડિચેરી છે. હવે, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરી (પુડુચેરી)માં પણ વિધાનસભા અને મંત્રી પરિષદ છે.

૩૨. આર્ટિકલ ૩૪૧ રાષ્ટ્રપતિને સત્તા આપે છે "કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંદર્ભમાં, અને જ્યાં તે એક રાજ્ય છે, તેના રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, જાહેર જાહેરનામા દ્વારા, જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ અથવા જાતિઓમાંના ભાગો અથવા જૂથોનો ઉલ્લેખ કરો, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ કે જેઓ આ બંધારણના હેતુઓ માટે, તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ માનવામાં આવશે, જેમ કે કેસ હોઈ શકે." સમાન રીતે અનુચ્છેદ ૩૪૨(૧) રાષ્ટ્રપતિને "કોઈપણ રાજ્ય અથવા

કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંદર્ભમાં, અને જ્યાં તે એક રાજ્ય છે, તેના રાજ્યપાલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, જાહેર જાહેરનામા દ્વારા, આદિજાતિઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયો અથવા આદિવાસીઓની અંદરના ભાગો અથવા જૂથોનો ઉલ્લેખ કરે છે. અથવા આદિવાસી સમુદાયો કે જે બંધારણના હેતુઓ માટે તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે માનવામાં આવશે, જેમ કે કેસ હોઈ શકે". બંધારણની કલમ ૩૪૧(૨) અને ૩૪૨(૨) બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) હેઠળ જારી કરાયેલી સૂચના દ્વારા નિર્દિષ્ટ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિમાંથી સમાવવા અથવા બાકાત રાખવા માટે કાયદા દ્વારા એકલા સંસદને સત્તા આપે છે. ભારતના. બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૨) અથવા ૩૪૨(૨) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને સંસદ દ્વારા યોગ્ય સુધારા દ્વારા રાષ્ટ્રપતિના જાહેરનામા મા ફેરફાર ન થાય ત્યાં સુધી, બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) હેઠળ જારી કરાયેલ રાષ્ટ્રપતિનુ જાહેરનામુ અંતિમ અને નિર્ણાયક. રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા કોર્ટ દ્વારા પુરાવા ઉમેરવા પર કોઈપણ કાર્યવાહી દ્વારા તેમાં કોઈ જાતિ અથવા જૂથ ઉમેરી અથવા બાદ કરી શકાશે નહીં. બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ 'રાજ્ય' અથવા 'કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ' વચ્ચે કોઈ ભેદ પાડતી નથી.

૩૩. બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ) (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો) ઓર્ડર, ૧૯૫૧:– બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના ક્લોઝ (૧) હેઠળ સત્તાનો

ઉપયોગ કરવા માટે, વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિને સ્પષ્ટ કરતી રાષ્ટ્રપતિનુ જાહેરનામુ જારી કરવામાં આવેલ. દરેક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિઓની યાદી અલગથી જાહેર કરવામાં આવે છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો, અનુસૂચિત જાતિઓ (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો) ઓર્ડર, ૧૯૫૧ સંબંધિત રાષ્ટ્રપતિના જાહેરનામા દિલ્હી, ચંદીગઢ અને દમણ અને દીવના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં રહેતી અનુસૂચિત જાતિઓને સ્પષ્ટ કરે છે. રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં આપવામાં આવ્યું હતું કે:–

"આ ઓર્ડરની જોગવાઈઓને આધીન, આ હુકમની અનુસૂચિના *[ભાગ I થી III] માં ઉલ્લેખિત જાતિઓ, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ અથવા તેના ભાગો, અથવા જૂથો, જાતિઓ અથવા જનજાતિઓ, *[ના સંબંધમાં કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો] જેની સાથે તે ભાગો અનુક્રમે સંબંધિત છે, તે અનુસૂચિના તે ભાગોમાં અનુક્રમે તેમના સંબંધમાં ઉલ્લેખિત વિસ્તારોમાં તેના સભ્યોના રહેવાસી હોવાના સંદર્ભમાં અનુસૂચિત જાતિ માનવામાં આવશે."

જ્યારે અને જ્યારે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનું પુનર્ગઠન થાય છે, ત્યારે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૧) હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, રાષ્ટ્રપતિએ વિવિધ આદેશો કર્યા છે.

૩૪. બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો) ઓર્ડર,

૧૯૫૧ :– બંધારણ (પ્રથમ સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૫૧ દ્વારા સુધારેલ ભારતના બંધારણની કલમ ૩૪૨ ની કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને રાષ્ટ્રપતિએ બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) (ભાગ C સ્ટેટ્સ) ઓર્ડર, ૧૯૫૧ બનાવ્યો, જેમાં ભાગ C રાજ્યમાં 'અનુસૂચિત જનજાતિ' તરીકે ગણવામાં આવશે તેવી જાતિઓ અથવા સમુદાયોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે. આ ઓર્ડર અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ યાદીઓ (સુધારા) ઓર્ડર, ૧૯૫૬ દ્વારા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.

૩૫. જ્યારે નવા પ્રદેશોની રચના કરવામાં આવી હતી, જેમ કે પોંડિચેરી (પુડુચેરી), અથવા સિક્કિમ, ત્યારે નવા પ્રદેશોના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર કરવામાં આવ્યા હતા. આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અને ૩૪૨(૧) હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, રાષ્ટ્રપતિએ આદેશો કર્યા છે – બંધારણ (દાદરા અને નગર હવેલી) અનુસૂચિત જાતિ ઓર્ડર, ૧૯૬૨; બંધારણ (દાદરા અને નગર હવેલી) અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર, ૧૯૬૨; બંધારણ (પોંડિચેરી) અનુસૂચિત જાતિ ઓર્ડર, ૧૯૬૪; બંધારણ (ગોવા, દમણ અને દીવ) અનુસૂચિત જાતિ હુકમ, ૧૯૬૮; બંધારણ (ગોવા, દમણ અને દીવ) અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર, ૧૯૬૮; ગોવાના કિસ્સામાં, ગોવા, દમણ અને દીવ પુનર્ગઠન અધિનિયમ, ૧૯૮૭ (૧૯૮૭ નો અધિનિયમ

નં.૧૮), આર્ટિકલ ૧૯ દ્વારા અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના આદેશોમાં સુધારો કર્યો.

૩૬. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો કેન્દ્ર સરકાર સાથે મર્જ થતા નથી:– કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો કેન્દ્રીય રીતે વહીવટકર્તા દ્વારા કાર્ય કરતા રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા સંચાલિત થાય છે. આ અદાલત દ્વારા નવી દિલ્હી મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને ઓ.આર.એસ. (૧૯૯૭) ૭ SCC ૩૩૯, પ્રમુખ, જે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનું સંચાલન કરતી વખતે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના કાર્યકારી વડા હોય છે, તે કેન્દ્ર સરકારના વડા તરીકે કાર્ય કરતા નથી, પરંતુ તેમને વિશેષ રૂપે સોંપેલ સત્તાઓ હેઠળ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના વડા તરીકે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૩૯ હેઠળ રાજ્યમાં રાજ્યપાલની સમાન સ્થિતિ ધરાવે છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો આર્ટિકલ ૨૩૯ ની જોગવાઈઓ હેઠળ કેન્દ્રીય રીતે સંચાલિત હોવા છતાં, તેઓ કેન્દ્ર સરકાર સાથે વિલીન થતા નથી કારણ કે સત્ય દેવ બુશહરી વિ. પદમ દેવ અને ઓર્સમાં આ અદાલત દ્વારા રાખવામાં આવી છે. AIR ૧૯૫૪ SC ૫૮૭. તેઓ કેન્દ્રીય રીતે સંચાલિત થાય છે; પરંતુ તેઓ તેમની સ્વતંત્ર ઓળખ જાળવી રાખે છે [ચંદીગઢ વહીવટીતંત્ર અને એનઆર. v. સુરિન્દર કુમાર અને ઓ.આર.એસ. (૨૦૦૪) ૧ SCC ૫૩૦]. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ એક એન્ટિટી તરીકે તેનું અસ્તિત્વ સંપૂર્ણપણે ગુમાવતું નથી, જો કે ભારત સંઘ દ્વારા વિશાળ નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. [એનસીટી દિલ્હી સરકાર વિ. ઓલ

ઈન્ડિયા સેન્ટ્રલ સિવિલ એકાઉન્ટ્સ, જાઓ એસોસિએશન અને ઓઆરએસ. (૨૦૦૨) ૧ SCC ૩૪૪]

૩૭. પુષ્પા અને ચંદીગઢ એડમિનિસ્ટ્રેશનમાં લેવાયેલ દૃશ્ય – યોગ્ય દૃષ્ટિકોણ નથી:– પુષ્પાના કેસ પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું હતું કે આર્ટિકલ ૧૬(૪) આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશ દ્વારા નિયંત્રિત નથી. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં હોદ્દા પર નિમણૂક પામેલા અધિકારીઓને માત્ર ચોક્કસ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની આવી અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ સુધી સીમિત રાખવાની જરૂર નથી. પુષ્પાના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ એ પ્રશ્ન સાથે સીમિત હતી કે શું, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરીમાં અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારો માટે અનામત ક્વોટા વિરુદ્ધ અન્ય રાજ્યોના સ્થળાંતર કરનારા અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોની પસંદગી અને નિમણૂક કાયદેસર અને માન્ય હતી. એસ. પુષ્પા અને ઓ.આર.એસ. વિ. શિવચન્મુગવેલુ અને ઓ.આર.એસ. (૨૦૦૫) ૩ SCC ૧, પોંડિચેરી સરકારે ૧૯૯૫ માં અનુસૂચિત જાતિના ક્વોટા હેઠળ માત્ર પોંડિચેરીના અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારો જ નહીં પરંતુ અન્ય રાજ્યોના અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોમાંથી પણ પસંદગીના ગ્રેડ શિક્ષકોની નિમણૂક કરી હતી. પુષ્પાના કેસમાં, આ કોર્ટે પોંડિચેરી સરકારની SC/ST બેઠકોના અનામતનો લાભ અન્ય રાજ્યોમાંથી આવેલા ઉમેદવારોને પણ અપાવવાની નીતિને સમર્થન આપ્યું હતું.

પોંડિચેરી સરકારે તેના આધારે આગળ વધ્યું કે કેન્દ્ર સરકારની નોકરીઓ તમામ SC/ST ઉમેદવારો માટે તેમના મૂળ રાજ્યોને ધ્યાનમાં લીધા વિના ખુલ્લી હોવાથી, તે જ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સાથેની નોકરીઓ પર પણ લાગુ થઈ શકે છે. પુષ્પાના કેસમાં, આ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે અનામત આપવાના મામલે, તે પોંડિચેરી સરકાર માટે સ્થળાંતરિત અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારોને અનામતનો લાભ આપવા માટે ખુલ્લું છે અને ભારતના બંધારણના આર્ટિકલ ના ફકરા (૪) નુ ઉલ્લઘંન થશે નહિ.

૩૮. પુષ્પાના કિસ્સામાં, સિદ્ધાંત કે "જ્યારે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો અન્ય રાજ્યમાં સ્થળાંતર કરે છે, ત્યારે તેઓ તેમની સાથે વિશેષ વિશેષાધિકારો અને લાભો લઈ જતા નથી", કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કિસ્સામાં લાગુ પડતું નથી. પુષ્પાના કેસના પેરા (૨૧) માં, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવેલ:–

"૨૧.....આર્ટિકલ ૧૬(૪) એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૧) અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશ દ્વારા નિયંત્રિત નથી, એ અર્થમાં કે પોસ્ટ્સ પર નિમણૂકની બાબતમાં અનામત આપી શકાય છે. કોઈ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં ફક્ત આવી અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે કે જેનો ઉલ્લેખ તે ચોક્કસ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટેના રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં જોડાયેલ છે એકલા ચોક્કસ

રાજ્ય માટે જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશને નાગરિકોના પછાત વર્ગ તરીકે ઓળખવામાં આવશે અને અન્ય કોઈ નહીં, જો કોઈ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ એવી જોગવાઈ કરે છે કે જેના હેઠળ અનામતનો લાભ ફક્ત એવી અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓને જ આપવામાં આવે છે જેને આ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં તો આવી જોગવાઈ સંપૂર્ણ રીતે માન્ય રહેશે જો કે, જો કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ તેના વિશિષ્ટ પદને આધારે નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ હોય તો આર્ટિકલ ૧૬ નો ફકરો (૪) નું ઉલ્લંઘન થશે નહીં. અનુચ્છેદ ૨૩૯ માં અનામતનો લાભ એવા સ્થળાંતરિત અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓને પણ વિસ્તરે છે જેમનો આવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશની સૂચિમાં ઉલ્લેખ નથી. પોંડિચેરીના UT એ કેન્દ્ર સરકારની એક નીતિ અપનાવી છે જેમાં તમામ અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓ, તેમના રાજ્યને ધ્યાનમાં લીધા વિના, એસસી/એસટી ઉમેદવારો માટે આરક્ષિત હોદ્દા માટે પાત્ર છે, આવી નીતિ માટે કોઈ કાનૂની નબળાઈને જવાબદાર ગણી શકાય નહીં અને તે જ કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈની વિરુદ્ધ હોવાનું માની શકાય નહીં."

મારા મતે, પુષ્પાના કિસ્સામાં ઉપરોક્ત અવલોકન સાચુ નથી. પુષ્પાના કેસમાં આવેલો ચુકાદો મારી ચંદ્ર શેખર રાવના કેસમાં લીધેલા મંતવ્યોથી વિપરીત છે.

પુષ્પાના કેસમાં આવેલો ચુકાદો મારી ચંદ્ર શેખર રાવના કેસમાં લીધેલા મંતવ્યોથી વિપરીત છે. પુષ્પાના કેસના તથ્યો જણાવે છે કે પોંડિચેરી સરકારે સમગ્ર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ હોવાના કારણે કેન્દ્ર સરકાર હેઠળની પોસ્ટ/સેવાઓના સંદર્ભમાં એસસી/એસટી માટે અનામત અંગેના તમામ આદેશો પોંડિચેરી વહીવટ હેઠળની પોસ્ટ/સેવાઓને લાગુ પડતા હતા. . તેથી પુષ્પાના કેસમાં નિર્ણય અધિકૃત નિર્ણય તરીકે લઈ શકાય નહીં. બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧ નો ફકરો (૨) આર્ટિકલ ૩૪૧ નો ફકરો (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી જાહેરનામામા ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિઓની સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત રાખવા માટે કાયદા દ્વારા એકલા સંસદને સત્તા આપે છે. તે જ શક્ય છે અને આવા કોઈપણ તફાવત બંધારણીય માળખાની વિરુદ્ધ હશે.

૩૯. પુષ્પાના કિસ્સામાં, જે પોસ્ટની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી તે પોંડિચેરી સર્વિસીસ હેઠળ પસંદગીના ગ્રેડ શિક્ષકોની હતી અને કેન્દ્ર સરકારની નોકરીઓ માટે નહીં. એવું બની શકે કે પોંડિચેરી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ હોય; પરંતુ પોંડિચેરી વહીવટીતંત્ર હેઠળ આવતી પોસ્ટ્સ/સેવાઓ માત્ર અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ માટે જ છે, જેમ કે પોંડિચેરી માટેના રાષ્ટ્રપતિના આદેશ હેઠળ સૂચિત કરવામાં આવ્યા છે. વાસ્તવમાં, પોંડિચેરી (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ) એ પોતે સુભાષ ચંદ્રાના કેસનો ઉલ્લેખ કરીને નિર્ણય લીધો છે કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરી હેઠળ ઉદ્ભવતા પોસ્ટ્સ/સેવાઓમાં અનામતનો

લાભ માત્ર રાષ્ટ્રપતિના આદેશના આધારે સૂચિત અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ સુધી મર્યાદિત રહેશે. . પોંડિચેરી સરકારના ઉક્ત સરકારી આદેશને આ અદાલતે પુડુચેરી અનુસૂચિત જાતિ પીપલ વેલ્ફેર એસોસિએશન વિ. સરકારના મુખ્ય સચિવ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરી અને ઓઆરએસમાં માન્ય રાખ્યો હતો. (૨૦૧૪) ૯ એસસીસી ૨૩૬, જેમાં આ અદાલત નીચે મુજબ ઠરાવેલ છે:–

"૧૩. એ ધ્યાનમાં રાખવું અગત્યનું છે કે તે આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિની જાહેરનામાના આધારે છે કે અનુસૂચિત જાતિ અસ્તિત્વમાં આવે છે. આર્ટિકલ ૩૪૧ ના ક્લોઝ (૨) ના આધારે નવો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરે છે, જે કોઈ કાર્યકારી સત્તા દ્વારા ફકરા (૧) હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરાયેલી અનુસૂચિત જાતિઓની સૂચિમાં શામેલ અથવા બાકાત રાખવાની સત્તા આપે છે , રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સુધારો, ફેરફાર, ફેરફાર અથવા ભિન્નતા પ્રત્યક્ષ અથવા આડકતરી રીતે કાર્યકારીને અનુમતિપાત્ર નથી કે જે એક વખત રાષ્ટ્રપતિના આદેશને આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) હેઠળ જારી કરવામાં આવે) અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨(૧), રાષ્ટ્રપ્રમુખના આદેશમાં કોઈપણ સુધારો માત્ર કાયદા દ્વારા જ કરી શકાય છે, જેમ કે આર્ટિકલ ૩૪૧(૨) અથવા આર્ટિકલ ૩૪૨(૨) માં જોગવાઇ કરવામા આવે છે, અને અન્ય કોઈ રીતે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં "નિવાસી" નું "મૂળ" તરીકે અર્થઘટન રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ફેરફાર કરવા સમાન છે.

૪૦. સુભાષચંદ્રના કેસમાં પુષ્પાના કેસમાં સિદ્ધાંત સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સંચાલિત હોવા છતાં, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સામાજિક–રાજકીય પાસાને વહીવટી પાસા સાથે મિશ્રિત કરી શકાતા નથી. સુભાષચંદ્રના કેસમાં, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જો પુષ્પાના કેસમાં લાગુ કરાયેલા સિદ્ધાંતને તાર્કિક વિસ્તરણ આપવામાં આવે, તો તે વાહિયાતતા તરફ દોરી જશે, કે રાષ્ટ્રપતિના નિયંત્રણ હેઠળ લાવવામાં આવેલા રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં અનુસૂચિત જાતિનો આદેશ. બંધારણના આર્ટિકલ ૧૬(૪)ના અનુસંધાનમાં જારી કરાયેલી જાહેરનામા ના આધારે બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧ માં ફેરફાર કરી શકાય છે, જે બંધારણીય યોજના સાથે સુસંગત નથી.

૪૧. ચાલો ચંદીગઢ વહીવટીતંત્રના તથ્યોનો સંદર્ભ લઈએ અને અન્ય વિ. સુરિન્દર કુમાર અને અન્ય (૨૦૦૪) ૧ SCC ૫૩૦. ગૃહ મંત્રાલય, ભારત સરકાર દ્વારા અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિને લગતા વિવિધ પરિપત્રો બહાર પાડવામાં આવ્યા. ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલ "અન્ય રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી સ્થળાંતર કરનારાઓને અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ પ્રમાણપત્ર આપવા" સંબંધિત તા.૨૨.૦૨.૧૯૮૫ ના પરિપત્રમાં સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી છે કે અનુસૂચિત જાતિ/જનજાતિની

વ્યક્તિ કે જેણે મૂળ રાજ્યમાંથી સ્થળાંતર કર્યું છે. શિક્ષણ, રોજગાર વગેરે મેળવવાના હેતુ માટે કોઈ અન્ય રાજ્ય તેના મૂળના રાજ્યની અનુસૂચિત જાતિ/જનજાતિ હોવાનું માનવામાં આવશે અને તે મૂળ રાજ્યમાંથી લાભ મેળવવા માટે હકદાર હશે અને તે રાજ્યમાંથી નહીં કે જ્યાં તે સ્થળાંતર કર્યું છે. ભારત સરકારના ઉપરોક્ત પરિપત્રના આધારે, ગૃહ સચિવ, ચંદીગઢ વહીવટીતંત્રે તેમના ૨૮.૦૭.૧૯૮૬ ના પત્ર દ્વારા ભારત સરકાર, ગૃહ મંત્રાલય પાસેથી સ્પષ્ટતા માંગી કે શું, આ સૂચનાઓ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં લાગુ પડે છે કે કેમ. ચંડીગઢ. ચંદીગઢ વહીવટીતંત્રને કલ્યાણ મંત્રાલય તરફથી ૨૬એ૦૮એ૧૯૮૬ ના રોજ જવાબ મળ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એક રાજ્ય અથવા બીજા રાજ્યની અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કેન્દ્ર સરકાર હેઠળના રોજગારમાં કોઈ ભેદભાવ નથી અને તે જ અનુસરવામાં આવી શકે છે. ચંદીગઢ વહીવટીતંત્ર ૨૬.૦૮.૧૯૮૬ ના પત્રમાં જણાવાયું છે કે અન્ય કોઈપણ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ ચંદીગઢ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ હેઠળની સેવાઓમાં આપવામાં આવતા લાભો અને સુવિધાઓ માટે હકદાર હશે. આગળ ઉપરોક્ત પરિપત્ર તેને ચંદીગઢ પ્રશાસનને વધુ સ્પષ્ટતા મેળવવા માટે છોડી દે છે. ભારત સરકારનો ઉપરોક્ત પત્ર બંધારણીય માળખાનુ સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે.

૪૨. આ પત્રના અનુસંધાનમાં, ચંદીગઢ પ્રશાસને કર્મચારી અને તાલીમ

વિભાગ પાસેથી સ્પષ્ટતા માંગી. જોકે, તેઓને કોઈ જવાબ મળ્યો નથી. ૦૭એ૦૯એ૧૯૯૯ ના રોજ પત્ર દ્વારા ગૃહ સચિવ, ચંદીગઢ વહીવટીતંત્ર દ્વારા સ્પષ્ટતા જારી કરવામાં આવી હતી. આ પત્રમાં ભારત સરકારના ૦૨.૦૨.૧૯૮૫ ના પરિપત્રના આધારે સ્પષ્ટતા આપવામાં આવી હતી જેમાં જણાવ્યું હતું કે અન્ય કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશની અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ ચંદીગઢ વહીવટીતંત્રમાં સેવાઓમાં અનામતના લાભો માટે હકદાર રહેશે નહીં અને ચંદીગઢ એડમિનિસ્ટ્રેશનમાં અન્ય રાજ્યોમાં અનામત વર્ગોની વ્યક્તિઓને અનામતનો લાભ ૦૭.૦૯.૧૯૯૯ થી બંધ કરવામાં આવશે. ચંદીગઢ એડમિનિસ્ટ્રેશન કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ૦૭.૦૯.૧૯૯૯ થી આરક્ષણના લાભો બંધ કરવા માટે ચંદીગઢ વહીવટીતંત્ર દ્વારા લેવામાં આવેલ વલણ અસમર્થ હતું. યોગ્ય આદર સાથે, હું ચંડીગઢ વહીવટીતંત્રના કેસમાં લેવાયેલા દૃષ્ટિકોણ સાથે સહમત નથી. કલ્યાણ મંત્રાલય/કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા મોકલવામાં આવેલ તારીખ ૨૬.૦૮.૧૯૮૬ નો પત્ર ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા મોકલવામાં આવેલ ૨૨.૦૨.૧૯૮૫ ના પત્ર અને બંધારણીય માળખાની વિરુદ્ધ પણ છે.

૪૩. સુભાષ ચંદ્રમાં ઠરાવવામા આવ્યું હતું કે ચંદીગઢ વહીવટીતંત્ર અને પુષ્પાએ આ આધારે કાર્યવાહી કરી કે મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટી પાસે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધમાં લાગુ પડશે નહીં. અવલોકન કરીએ છીએ કે આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ બંને માત્ર રાજ્યનો જ નહીં પરંતુ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનો

પણ ઉલ્લેખ કરે છે. સુભાષ ચંદ્રના કેસના પેરા (૬૪) માં, તે નીચે મુજબ ઠરાવવામા આવેલ:–

"૬૪. જો કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનું સંચાલન કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કરવામાં આવે છે, તેમ છતાં તે કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે કે સામાજિક–રાજકીય પાસાને વહીવટી પાસા સાથે મિશ્રિત કરી શકાય છે. આર્ટિકલ ૩૪૧ એવી વ્યક્તિને બંધારણીય અધિકારો આપવા તરફ દોરી જાય છે કે જેની જાતિ સાથે સંબંધ હોય. /જનજાતિ બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ) ઓર્ડર અથવા બંધારણ (અનુસૂચિત જનજાતિ) ઓર્ડરને આકર્ષિત કરશે, એકવાર કોઈ વ્યક્તિ રાષ્ટ્રપતિની જાહેરાતના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે, તે અમારા મતે બંધારણીય અને અન્ય વૈધાનિક અથવા વહીવટી લાભો માટે હકદાર બનશે. આપણા બંધારણમાં આપવામા આવેલા આવા સામાજિક–રાજકીય અધિકારોને વહીવટી આવશ્યકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને અલગ કરી શકાય નહીં."

૬૬. બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧, ૩૪૨ અને ૨૩૯ હેઠળ બંધારણના માળખા મુજબ, સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે રાષ્ટ્રપતિના જાહેરનામા મા સૂચિત અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ જ તે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં અનામતના લાભનો કાયદેસર રીતે દાવો કરી શકે છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો કેન્દ્રીય રીતે સંચાલિત હોવા છતાં, પ્રશાસક/લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર અત્યાર

સુધી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટી પાસાઓ તરીકે, દરેક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની પોતાની ઓળખ છે. દરેક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિને નોકરીમાં અનામતનો લાભ આપવા માટે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના તેમના સંબંધિત રાષ્ટ્રપતિના આદેશથી બંધાયેલા રહેશે. માત્ર તે વ્યક્તિઓ, જે રાષ્ટ્રપતિના જાહેરનામા ના દાયરામાં આવે છે, તેઓ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં અનામતના બંધારણીય અને અન્ય વૈધાનિક લાભો માટે હકદાર હશે. જો અનામતનો લાભ સમગ્ર દેશમાંથી અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ સુધી પહોંચાડવાનો હોય તો તે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશને લગતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિનો સમાવેશ કરવા સમાન ગણાશે. અગાઉ ચર્ચા કર્યા મુજબ, રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં આવા સમાવેશ અથવા બાકાત માત્ર સંસદ દ્વારા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૪૧(૨) અને ૩૪૨(૨)માં દર્શાવેલ રીતે કરી શકાય છે. કોઈ પણ કાર્યકારી આદેશ દ્વારા, રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સુધારો, ફેરફાર અથવા તફાવત માન્ય નથી. ભારતના વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓમાં SC અને ST માટે PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણ હોઈ શકે છે કે કેમ

૪૫. સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૬૫ [CCS(CCA) નિયમો, 1965] હેઠળ, સેવાઓની ચાર શ્રેણીઓ છે:–

(i) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસિસ, ગ્રુપ A;

(ii) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ B;

(iii) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ C; અને

(iv) સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ ડી

સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ – ગ્રુપ A:–

૪૬. સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (સીસીએ) નિયમો, ૧૯૬૫ ના શિડ્યુલ મુજબ, ગ્રુપ 'એ' હેઠળ, અન્ય બાબતોની સાથે ૪૫ સેવાઓ છે જેમ કે – (i) પુરાતત્વ સેવા (ક્રમાંક 1); (ii) સેન્ટ્રલ હેલ્થ સર્વિસ (સીરીયલ નંબર ૫); (iii) ભારતીય સંરક્ષણ એકાઉન્ટ્સ સેવા (સીરીયલ નંબર ૧૧); (iv) ભારતીય વિદેશ સેવા (સીરીયલ નંબર ૧૨); (v) ભારતીય હવામાન સેવા (સીરીયલ નંબર ૧૩); (vi) ભારતીય ટપાલ સેવા (સીરીયલ નંબર ૧૪); (vii) ભારતીય પોસ્ટ્સ અને ટેલિગ્રાફ્સ ટ્રાફિક સર્વિસ (સીરીયલ નંબર ૧૫); (viii) ભારતીય મહેસૂલ સેવા (ક્રમ નંબર ૧૬); (ix) ભારતીય મીઠું સેવા (ક્રમાંક ૧૭); (x) ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ માઈન્સ સેફ્ટી (સીરીયલ નંબર ૧૯); (xi) ભારતીય દૂરસંચાર સેવા (સીરીયલ નંબર ૨૨); (xii) સેન્ટ્રલ લીગલ સર્વિસ (ગ્રેડ I,II, III અને IV) (ક્રમ નંબર ૨૫); (xiii) દિલ્હી અને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ સિવિલ સર્વિસ, ગ્રેડ I (DANICS) (ક્રમ નંબર ૨૮); (xiv) દિલ્હી અને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ પોલીસ સેવા, ગ્રેડ II (DANIPS) (સીરીયલ નંબર ૨૯); (xv) કંપની લો બોર્ડ સર્વિસ (સીરીયલ નં.૩૮);

(xvi) સેન્ટ્રલ પૂલના શ્રમ અધિકારીઓ (ક્રમ નંબર ૩૯); અને (xvii) આર્મ્ડ ફોર્સીસ હેડક્વાર્ટર સિવિલ સર્વિસીસ (સીરીયલ નંબર ૪૪).

૪૭. સેવાઓની શ્રેણીઓ વાંચીને, ગ્રુપ 'A' ની ઉક્ત સેવાઓ ફક્ત ભારતીય સંઘની સેવાઓ સાથે સંબંધિત છે અને ગ્રુપ 'A' સેવાઓ માટે નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે. ગ્રુપ 'A' સેવાઓની કેડર કંટ્રોલિંગ ઓથોરિટી એ ભારત સરકારના સંબંધિત મંત્રાલયો છે. ગ્રુપ 'A' સેવાઓ માટે ભરતી યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન (UPSC) દ્વારા કરવામાં આવે છે અને ભરતી અખિલ ભારતીય ધોરણે છે. જ્યાં સુધી ગ્રુપ 'A' સેવાઓમાં ભરતીનો સંબંધ છે, યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાએ તેના કાઉન્ટર એફિડેવિટમાં નીચે મુજબ જણાવ્યું છે:–

"a. ... ગ્રુપ A સેવાઓ માટે ભરતી UPSC દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ ભરતી ફરીથી અખિલ ભારતીય ધોરણે છે....

b જે પણ મંત્રાલય આ જૂથમાં સેવા માટે ભરતી કરવા માંગે છે તે નિર્ધારિત પ્રક્રિયા મુજબ UPSC ને વિનંતી મોકલે છે અને UPSC તે મુજબ ગ્રુપ A માં પોસ્ટ માટે જાહેરાત કરે છે. ભારતના દરેક નાગરિક સૂચનામાં લાયકાત અને જરૂરિયાતો અનુસાર અરજી કરવા પાત્ર છે.

c ડીઓપીટી એ એલોકેશન ઓફ બિઝનેસ રૂલ્સ મુજબ તમામ સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસની સેવાની શરતોનું નિયમન કરવા માટે નોડલ મંત્રાલય છે. સેવાની શરતો મુજબ, દરેક કર્મચારીએ સેવામાં જોડાતા સમયે અખિલ ભારતીય ટ્રાન્સફર જવાબદારીની શરતો સાથે સંમત થતા બાંયધરી આપવી જરૂરી છે.

ડી. ગ્રુપ A ના સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝના કર્મચારીઓ ભારતીય સંઘમાં સેવા આપે છે અને આ જ કારણ છે કે આ સેવાઓ સમગ્ર દેશમાં જ્યાં પણ કેન્દ્ર સરકારની ઓફિસ છે ત્યાં છે.

ઇ. ગ્રુપ A સેવાના સભ્ય કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (વર્ગ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૬૫ તેમજ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (આચાર) નિયમો, ૧૯૬૨ અને કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૬૨ અને આવા કેન્દ્રીય મંત્રાલયો અન્ય નિયમો દ્વારા સંચાલિત થાય છે.

સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ – ગ્રુપ બી:–

૪૮. નિયમ ૫ હેઠળ, સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ – ગ્રુપ 'B' અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત છે અને આવી બત્રીસ સેવાઓનો ઉલ્લેખ છે. ગ્રુપ 'બી' ની બત્રીસ સેવાઓમાંથી કેટલીક અને તેમના નિયુક્ત સત્તાવાળાઓ નીચે મુજબ છે:–

ભાગ II – કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ, જૂથ 'બી'

(સંરક્ષણ સેવાઓમાં નાગરિકો સિવાય)

સેવાનું વર્ણન (૨)	નિમણૂક અધિકારી (૩)	સેવાનું વર્ણન (2)	નિમણૂક અધિકારી (૩)
કેન્દ્રીય સચિવાલય સેવાના ઓફિસર ગ્રેડ, જૂથ 'A' દરજ્જા ધરાવતા વિભાગ અધિકારીઓને બાદ કરતા. (સીરીયલ નંબર ૧)	રાષ્ટ્રપતિ સેક્શન	ટપાલ અધિક્ષક સેવા, જૂથ 'બી' (પોસ્ટ્સ ક્રમ નંબર ૭)	નીડિરેક્ટર જનરલ
પોસ્ટમાસ્તરોની સેવા, ગ્રુપ 'બી' (પોસ્ટ્સ સીરીયલ નંબર ૮)	ડિરેક્ટર જનરલ	કસ્ટમ્સ પ્રિવેન્ટિવ સર્વિસ, ગ્રુપ 'બી'– ચીફ ઈન્સ્પેક્ટર (ક્રમાંક ૧૫)	કસ્ટમ્સ કલેક્ટર
બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા, ગ્રુપ 'બી' (ક્રમાંક ૧૮)	ચીફ બોટનિસ્ટ, બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા.	આવકવેરા સેવા, ગ્રુપ 'બી' (નંબર ૧૭)	આવકવેરા કમિશનર
ભારતીય ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય સર્વેક્ષણ, જૂથ 'બી' (ક્રમાંક ૧૯)	ડાયરેક્ટર જનરલ, જીઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા.	સર્વેયર ગ્રુપ 'બી' (જનરલ સીરીયલ નંબર ૨૦)	સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા ભારતના.
ભારતીય પ્રાણીશાસ્ત્રીય સર્વેક્ષણ, જૂથ 'બી'	ભારતીય પ્રાણીશાસ્ત્રીય	સેન્ટ્રલ ઈલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગ (કામ), સર્વિસ ગ્રુપ 'બી' (જાહેર	ડાયરેક્ટર જનરલ કેન્દ્રીય બાંધકામ

(ક્રમ નંબર ૨૧)	સર્વેક્ષણ	સીરીયલ નંબરવિભાગ ૨૨)
સેન્ટ્રલ એન્જિનિયરિંગ સર્વિસ, ગ્રુપ 'બી': (સીરીયલ નંબર ૨૪)	ઇન્ડિયન સોલ્ટસંયુક્ત સચિવ, સર્વિસ, ગ્રુપ 'બી' (ઉત્પાદન મંત્રાલય સીરીયલ નંબર ૨૬)	
(i) સિંચાઈ અને પાવર મંત્રાલયમાંસંયુક્ત સચિવ, પોસ્ટ્સ.		
(ii) સેન્ટ્રલ વોટર એન્ડ પાવર કમિશનમાં પોસ્ટ્સ	ચેરમેન, સેન્ટ્રલ વોટર એન્ડ પાવર	
(iii) ચંબલ કંટ્રોલકમિશન બોર્ડમાં પોસ્ટ્સ	સંયુક્ત સચિવ, સિંચાઈ અને ઉર્જા મંત્રાલય	
(iv) ફરક્કા બેરેજ કંટ્રોલ બોર્ડમાંકમિશનર પોસ્ટ્સ	(ગંગા બેસિન), સિંચાઈ અને ઉર્જા મંત્રાલય	
(v) ગંગા વિસર્જન વર્તુળમાં પોસ્ટ્સ	કમિશનર (ગંગા બેસિન), સિંચાઈ	

	અને ઉર્જા મંત્રાલય		
દિલ્હી આંદામાન નિકોબાર ટાપુઓ સિવિલ સર્વિસ, ગ્રેડ II. (DANICS) (સીરીયલ નંબર 28)	અનેસંયુક્ત સચિવ, ગૃહ અનેમંત્રાલય	દિલ્હી આંદામાન નિકોબાર ટાપુઓ પોલીસ સેવા, ગ્રેડ II. (DANIPS) (સીરીયલ નં. ૨૯)	અનેસંયુક્ત સચિવ, ગૃહ અનેમંત્રાલય
જનરલ સેન્ટ્રલ સર્વિસ, ગ્રુપ 'બી'– (સીરીયલ નં. ૩૨)		ભારત સરકારનીખાતાના મુખ્ય વિભાગીયકૃત નિયંત્રક અથવા હિસાબી ખાતાના મુખ્ય કચેરીઓની તમામનિયંત્રક ન હોય ગ્રુપ 'બી' જગ્યાઓ.તેવા મંત્રાલય	
(i) ભારત સરકારના મંત્રાલય અથવા વિભાગના કોઈપણવિભાગમાં સચિવ મંત્રાલયમાં પોસ્ટ, તે પોસ્ટ સિવાય કે જેના સંબંધમાં ચોક્કસ જોગવાઈ સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ દ્વારા કરવામાં આવી છે રાષ્ટ્રપતિ.		(ક્રમાંક નં. ૩૩)	અથવા વિભાગમાં ખાતાના સંયુક્ત નિયંત્રક જનરલ ગ્રુપ 'બી' સેવાઓમાં ભરતી UPSC દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે. વિવિધ ગ્રૂપ 'બી' સેવાઓ માટે નિમણૂક કરતી સત્તા ભારતના રાષ્ટ્રપતિ/સંબંધિત
(ia) ભારત			

સરકારના મંત્રાલય અથવા વિભાગની બહારની પોસ્ટ્સ, તે પોસ્ટ સિવાય કેસરકાર હેઠળ સીધા જેના સંબંધમાંવિભાગના વડાના રાષ્ટ્રપતિના નિયંત્રણ હેઠળની સામાન્ય અથવાકચેરીમાં પોસ્ટના વિશેષ આદેશ દ્વારાસંદર્ભમાં. ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. – વિભાગના વડા અન્ય પોસ્ટ્સના	મંત્રાલયો/સંબંધિત વડાઓ જેમ કે ગૃહ મંત્રાલય, કસ્ટમ્સ કલેક્ટર, કસ્ટમ્સ કમિશનર વગેરે છે.
(ii) દિલ્હીસંદર્ભમાં – એડમિનિસ્ટ્રેશન, મંત્રાલય અથવા આંદામાન અનેવિભાગમાં સચિવ નિકોબાર ટાપુઓ અને લક્કડાઈવ,સંચાલક મિનિકોય અને એમિન્ડિવ ટાપુઓ સિવાયના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પોસ્ટ્સ	
(iii) દિલ્હી વહીવટીતંત્ર – તમામ પોસ્ટ્સ	

(iv) આંદામાન
અને નિકોબારમુખ્ય સચિવ
ટાપુઓ–તમામ
પોસ્ટ્સ

(v) લક્ષદ્વીપ
એડમિનિસ્ટ્રેશન– ચીફ કમિશનર
બધી પોસ્ટ્સ

સંચાલક

૪૯. અનુસૂચિના ક્રમાંક ૨૮ અને ૨૯ માં, અમારી પાસે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવા છે જે દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલી સિવિલ સર્વિસિસ (DANICS) અને દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ તરીકે ઓળખાય છે. , લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલી પોલીસ સેવાઓ (DANIPS). ભારતીય સંઘ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ કાઉન્ટર એફિડેવિટમાં તે નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:–

"a. ...DANICS/DANIPS અધિકારીઓ દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલીમાં પોસ્ટ કરવામાં આવ્યા છે. આ ગ્રુપ B પોસ્ટ્સ માટે તમામ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ભરતી સામાન્ય છે. તેઓ કેન્દ્રિય પણ છે. અને નિમણૂક કરનાર અધિકારી અન્ય કોઈ નહીં પરંતુ ભારત સરકારના ગૃહ મંત્રાલયની છે. અન્ય, ભારતનો કોઈપણ નાગરિક, નિર્ધારિત શરતોને આધિન, DANICS/DANIPS હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા સમગ્ર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સ્થાનાંતરિત કરવા માટે પાત્ર છે.

b આ જ કારણ છે કે યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા ભરતી માટે અરજીઓ આમંત્રિત કરતી વખતે અખિલ ભારતીય ધોરણે અનામત ઉમેદવારો સહિત તમામ ઉમેદવારોને ધ્યાનમાં લે છે. DANICS અને DANIPS ના ગ્રુપ B કેડર અનુક્રમે IAS અને IPS માટે ફીડર કેડર છે. તેઓ આ કચેરીઓમાં નિવૃત્ત થાય છે, તેમાંથી કેટલાક કેન્દ્ર સરકારમાં ઉચ્ચ હોદ્દા પર પહોંચે છે.

c અખિલ ભારતીય સેવાઓની ભરતી ઉપર સૂચવ્યા મુજબ, CCS ગ્રુપ A તેમજ CCS ગ્રુપ B (રાજપત્રિત) સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષામાં UPSC દ્વારા લેવામાં આવે છે, જ્યારે અરજીઓ કરવામાં આવે છે ત્યારે અરજદારો સામાન્ય હોય છે, દરેક ઉમેદવાર સેવાઓમાં ભરતી કરવા માંગે છે અને તે માત્ર માર્કસ અને રેન્કિંગ મુજબ જ છે કે આખરે અખિલ ભારતીય સેવાઓ, ગ્રુપ A અને ગ્રુપ B માટે

ફાળવણી કરવામાં આવે છે. તેથી, જ્યારે UPSC ભરતી હાથ ધરે છે, ત્યારે તે સ્વાભાવિક રીતે PAN ઈન્ડિયા ભરતી છે અને તેથી તે સહિતની અરજીઓ લેવી જરૂરી છે. સમગ્ર ભારતમાંથી અનામત ઉમેદવારો." 28 સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ – ગ્રુપ C:–

૫૦. સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ હેઠળ પાંચ સેવાઓ છે – CCS (CCA) નિયમો હેઠળ ગ્રુપ 'C'. ગ્રુપ 'C' માં નોંધાયેલી કેટલીક પોસ્ટ્સ અને તેમના નિમણૂક સત્તાવાળાઓ નીચે મુજબ છે:–

ભાગ III – સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ 'C'

(સંરક્ષણ સેવાઓમાં નાગરિકો સિવાય)

સેવાનું વર્ણન	નિમણૂક સત્તા	સેવાનું વર્ણન	નિમણૂક સત્તા
(૨)	(૩)	(૨)	(૩)
સેન્ટ્રલ સેક્રેટરીએટડેપ્યુટી ક્લેરિકલ સર્વિસ,સચિવ અપર ડિવિઝનનિયામક, અને લોઅરઓથોરિટી ડિવિઝન ગ્રેડ (સીરીયલ નંબર ૧)		જનરલ સેન્ટ્રલ અથવાસર્વિસ, ગ્રુપ સી (કેડરસીરીયલ નંબર ૪) (i) સરકારના. મંત્રાલય/વિભાગમ ાં પોસ્ટ સિવાયના. અન્ય પદો કે જેના. સંબંધમાં સરકારના. વડાના.	

	રાષ્ટ્રપતિના સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ દ્વારા	મંત્રાલય/વિભાગમાં નાયબ સચિવ અથવા નિયામક અથવા તેની સમકક્ષ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે
	(ii) બિન–સચિવાલયની ઓફિસમાં પોસ્ટ્સ સિવાયના અન્ય પોસ્ટ્સ કે જેના સંબંધમાં ચોક્કસ	
	રાષ્ટ્રપતિના સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ દ્વારા	કાર્યાલયના વડા જોગવાઈ કરવામાં આવી છે
	(iii) કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પોસ્ટ્સ	
	(iv) ભારત સરકારની વિભાગીયકૃત એકાઉન્ટ્સ ઑફિસની ગ્રુપ સી પોસ્ટ્સ	એડમિનિસ્ટ્રેટર દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરી તમામશકાય તેવી અન્ય સત્તાના કાર્યાલયના વડા.

ખાતાના નિયંત્રક અથવા ખાતાના નિયંત્રક ન હોય તેવા મંત્રાલય અથવા વિભાગમાં ખાતાના નાયબ નિયંત્રક જનરલ.

જ્યાં સુધી યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાની ગ્રુપ 'C' સેવાઓનો સંબંધ છે, તેમની ભરતી સ્ટાફ સિલેક્શન કમિશન (SSC) દ્વારા કરવામાં આવે છે જે DoPT હેઠળ ભરતી કરતી એજન્સી છે. આ સેવાઓના સભ્યોને CCS – ગ્રુપ 'B'માં બઢતી મળે છે. ભારતીય સંઘ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ કાઉન્ટર એફિડેવિટમાં તે નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:–

"a. ..ગ્રુપ C ની જગ્યાઓ પર ભરતી સમગ્ર ભારતમાં સંબંધિત મંત્રાલયો દ્વારા કરવામાં આવેલી વિનંતીઓમાંથી ઉદ્ભવે છે. સ્ટાફ સિલેકશન કમિશન સુધી પહોંચવા પર આ માંગણીઓની પ્રક્રિયા કરવામાં આવે છે અને પસંદગી થાય છે અને નિમણૂંકો કરવામાં આવે છે. આ નિમણૂકોમાંથી પણ તમામ માટે બાંયધરી લેવામાં આવે છે. ભારત ટ્રાન્સફર જવાબદારી લેવામાં આવે છે કારણ કે આ કેન્દ્ર સરકાર હેઠળની પોસ્ટ્સ છે અને આ કર્મચારીઓને દેશમાં ગમે ત્યાં સ્થાનાંતરિત કરવા માટે જવાબદાર છે અને દેશમાં આવી તમામ જગ્યાઓ માટે ભરતી કેન્દ્રિય કરવામાં આવી રહી છે, તે ભારતીય સંઘની PAN India પાત્રતા સુસંગત નીતિ

હતી.

b સીસીએસ ગ્રુપ સીમાં પોસ્ટ્સ ગૌણ સેવાઓમાં છે. દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સમકક્ષ એ દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેટિવ સબઓર્ડિનેટ સર્વિસીસ (DASS) છે અને સ્ટાફ સિલેક્શન કમિશનની જગ્યાએ ભરતી કરતી એજન્સી દિલ્હી સબઓર્ડિનેટ સર્વિસ સિલેક્શન બોર્ડ (DSSSB) છે. દિલ્હી વહીવટી ગૌણ સેવાઓના સભ્યો સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ ગ્રુપ B (DANICS) માટે ફીડર કેડર છે. તે આ કારણોસર છે કે નીતિ સતત અપનાવવામાં આવે છે."

સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ – ગ્રુપ ડી:–

૫૧. હવે મલ્ટી–ટાસ્કીંગ સ્ટાફ (MTS) તરીકે ઓળખાતા વર્ગ IV ના કર્મચારીઓ આ શ્રેણી હેઠળ આવે છે. ગ્રુપ 'ડી'માં નોંધાયેલી કેટલીક પોસ્ટ્સ અને તેમના નિમણૂક અધિકારીઓ નીચે મુજબ છે:–

ભાગ IV – સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ, ગ્રુપ 'D'

(સંરક્ષણ સેવાઓમાં નાગરિકો સિવાય)

સેવાનું વર્ણન (૨)	નિમણૂક સત્તા (૩)
જનરલ સેન્ટ્રલ સર્વિસ, ગ્રુપ ડી (	

સીરીયલ નંબર ૧)

(i) સરકારના મંત્રાલય/વિભાગમાં ઉપ સચિવ પોસ્ટ સિવાયની પોસ્ટ કે જેના સંબંધમાં કોઈ દ્વારા ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. રાષ્ટ્રપતિનો સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ

(ii) બિન–સચિવાલયની ઓફિસમાં કાર્યાલયના વડા પોસ્ટ્સ સિવાયની જગ્યાઓ કે જેના સંબંધમાં રાષ્ટ્રપતિના સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ દ્વારા ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે

(iii) કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પોસ્ટ્સ એડમિનિસ્ટ્રેટર દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરી શકાય

(iv) ભારત સરકારની વિભાગીયકૃતતેવી અન્ય સત્તાના કાર્યાલયના વડા.

એકાઉન્ટ્સ ઑફિસની તમામ ગ્રુપ ડીખાતાના નિયંત્રક અથવા ખાતાના પોસ્ટ્સ નિયંત્રક ન હોય તેવા મંત્રાલય અથવા વિભાગમાં ખાતાના નાયબ નિયંત્રક જનરલ.

૫૨. અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ, UPSC દ્વારા ગ્રુપ 'A' અને ગ્રુપ 'B' માં કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ માટે કેન્દ્રીયકૃત ભરતી હાથ ધરવામાં આવે છે. આ કેન્દ્રિય ભરતી માટે, દેશભરના ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવામાં આવે છે અને તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ અનામત જગ્યાઓ માટે અરજી કરવા માટે હકદાર છે. રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સેવાઓ માટે ગ્રુપ 'A' અને ગ્રુપ 'B' (રાજપત્રિત) શ્રેણીઓમાં વિવિંધ પોસ્ટ્સ પર ભરતી હાલમા કેન્દ્રિય ભરતી દ્વારા માત્ર UPSC દ્વારા જ ભરવામાં આવે છે. ભરતી પછી, ગ્રુપ 'A' અને ગ્રુપ 'B' અધિકારીઓને સમગ્ર દેશમાં જ્યાં પણ કેન્દ્ર સરકારની કચેરીઓ છે ત્યાં પોસ્ટ કરવામાં આવે છે.

૫૩. સીરીયલ નં.૨૮ પર ઉલ્લેખિત સેવાઓ કે જે દિલ્હી અને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓની સિવિલ સર્વિસ, ગ્રેડ–II (DANICS) એ ગ્રુપ 'B' સિવિલ સર્વિસ છે. DANICS અધિકારીઓ દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલી ખાતે તૈનાત છે. DANICS – ગ્રુપ 'B' સિવિલ સર્વિસ અધિકારીઓની સીધી ભરતી UPSC દ્વારા લેવામાં આવતી સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીઝ પરીક્ષા દ્વારા કરવામાં આવે છે. DANICS એ UPSC દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી કેન્દ્રીય ભરતી હોવાથી કુદરતી રીતે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના અનામત ઉમેદવારો સહિત દેશભરના ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવામાં આવે છે.

૫૪. દિલ્હી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ પોલીસ સેવાઓ (DANIPS) UPSC દ્વારા આયોજિત કેન્દ્રિય નાગરિક સેવાઓ પરીક્ષા દ્વારા સીધી ભરતી કરવામાં આવે છે. DANIPS દિલ્હી અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો – આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ ટાપુઓ, દમણ અને દીવ અને દાદર અને નગર હવેલી ખાતે પોસ્ટ કરવામાં આવે છે. કેડરની સંખ્યા ભારત સરકારના ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે. DANIPS ના બે તૃતીયાંશ ભાગ સીધી ભરતી દ્વારા ભરવામાં આવે છે અને બાકીનાને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના નોન–ગેઝેટેડ પોલીસ અધિકારીઓમાંથી બઢતી આપવામાં આવે છે. DANIPS અધિકારીઓની ભરતી UPSC દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કેન્દ્રિય ભરતી દ્વારા કરવામાં આવતી હોવાથી, તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના અનામત ઉમેદવારો સહિત દેશભરના ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવામાં આવે છે. આમ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની જૂથ 'બી' (રાજપત્રિત) સેવાઓ સહિત કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓના જૂથ 'બી' (રાજપત્રિત) સુધી, યુપીએસસી દ્વારા PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણ સાથે કેન્દ્રીયકૃત નાગરિક સેવાઓની પરીક્ષા લેવામાં આવે છે.

૫૫. સીરીયલ નંબર ૩૨, સીસીએસ (સીસીએ) નિયમોનું જૂથ 'બી'

સામાન્ય કેન્દ્રીય સેવાઓનો સંદર્ભ આપે છે. પુનરાવર્તનના જોખમે, અમે સીરીયલ નંબર 32 નો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ જે નીચે મુજબ છે:–

સીરીયલ જનરલ સેન્ટ્રલ સર્વિસ, ગ્રુપ 'બી'–

નંબર ૩૨

(i) ભારત સરકારના કોઈપણમંત્રાલય અથવા વિભાગમાં વિભાગના મંત્રાલયમાં પોસ્ટ, જેસચિવ પોસ્ટના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રપતિના સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ દ્વારા ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે પોસ્ટ સિવાય .

(ia) ભારત સરકારના મંત્રાલય અથવા વિભાગની બહારની પોસ્ટ્સ સરકાર હેઠળ સીધા વિભાગના , તે પોસ્ટ સિવાય કે જેના સંબંધમાંવડાના નિયંત્રણ હેઠળની રાષ્ટ્રપતિના સામાન્ય અથવા વિશેષકચેરીમાં પોસ્ટના સંદર્ભમાં. આદેશ દ્વારા ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. – વિભાગના વડા

અન્ય પોસ્ટના સંદર્ભમાં – મંત્રાલય અથવા વિભાગમાં

સચિવ

(ii) દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન,સંચાલક
આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ
અને લક્કડાઈવ, મિનિકોય
અને એમિન્ડિવ ટાપુઓ સિવાયના
કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પોસ્ટ્સ

(iii) દિલ્હી વહીવટીતંત્ર – તમામ
પોસ્ટ્સ મુખ્ય સચિવ

(iv) આંદામાન અને નિકોબાર
ટાપુઓ–તમામ પોસ્ટ્સ ચીફ કમિશનર

(v) લક્ષદ્વીપ એડમિનિસ્ટ્રેશન–
બધી પોસ્ટ્સ

સંચાલક

ઉપર જણાયુ છે તેમ, સીરીયલ નં.૩૨(i) અને (ia) ભારત સરકાર હેઠળની જગ્યાઓ સાથે સંબંધિત છે જેના માટે નિમણૂક કરનાર અધિકારી અનુક્રમે મંત્રાલયમાં સચિવ અથવા વિભાગ/વિભાગના વડા છે. સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (સીસીએ) નિયમો, ૧૯૬૫ ની સીરીયલ નં. ૩૨(ii) "દિલ્હી

વહીવટીતંત્ર, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ અને લક્કડાઈવ, મિનિકોય અને એમિન્ડિવ ટાપુઓ સિવાયના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પોસ્ટ્સ" સાથે સંબંધિત છે. નિમણૂક કરનાર સત્તા 'વહીવટકર્તા' તરીકે દર્શાવવામાં આવે છે. સીરીયલ નં. ૩૨(iii) થી (v) અનુક્રમે દિલ્હી વહીવટ, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ અને લક્ષદ્વીપ વહીવટમાં 'તમામ પોસ્ટ્સ' સાથે સંબંધિત છે. સીરીયલ નં.૩૨(ii) કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં (દિલ્હી વહીવટીતંત્ર, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ અને લાકાડીવ, મિનિકોય અને એમિન્ડીવ ટાપુઓ સિવાય) ગ્રુપ 'બી' (રાજપત્રિત) પોસ્ટ્સ કે જેના માટે UPSC દ્વારા ભરતી હાથ ધરવામાં આવે છે. UPSC દ્વારા ગ્રુપ 'B' (રાજપત્રિત) માટે કેન્દ્રિય ભરતી હાથ ધરવામાં આવતી હોવાથી, સ્વાભાવિક રીતે જ તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના અનામત ઉમેદવારો સહિત દેશભરના ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવામાં આવે છે. સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસના ગ્રુપ 'બી' (રાજપત્રિત) ના સ્તર સુધી, કારણ કે ત્યાં કેન્દ્રિય ભરતી છે જેના માટે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટે PAN INDIA અનામત છે, કોઈપણ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાંથી અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ માટે હકદાર છે. યુપીએસસી દ્વારા લેવામાં આવતી ગ્રુપ 'બી' પરીક્ષાઓ માટે અનામત જગ્યાઓ માટે અરજી કરો.

૫૬. જ્યારે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓની વાત આવે છે, ત્યારે

ત્યાં ઘણી બધી અન્ય સેવાઓ છે જેમ કે શિક્ષણ, કારકુન કેડર, પોલીસ સેવાઓ, તબીબી અધિકારીઓ, આરોગ્ય સેવાઓ, સ્ટેનોગ્રાફર્સ, ટાઈપિસ્ટ, મહેસૂલ વિભાગ હેઠળની સેવાઓ, જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો હેઠળની સેવાઓ, સેવાઓ. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં નગરપાલિકાઓ અને કોર્પોરેશનો અને અન્ય વિવિધ સેવાઓ કે જે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટ સાથે સંબંધિત છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની આ સેવાઓ જૂથ 'બી', જૂથ 'સી' અને જૂથ 'ડી' હેઠળ આવશે અને તેમની ભરતી સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વિશિષ્ટ ડોમેનમાં છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળના સરકારી કર્મચારીઓ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવા નિયમો દ્વારા સંચાલિત હોવા છતાં, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ આવશ્યકપણે અખિલ ભારતીય સેવાઓથી અલગ છે. સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓમાં ભરતી માટે, વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે ભરતીના વિવિધ પ્રકારો છે.

૫૭. આ કોર્ટે પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો કે શું UT વહીવટમાં કર્મચારીઓની અન્ય શ્રેણી છે અને ભરતી માટે શું પ્રથા અનુસરવામાં આવે છે. પ્રશ્નના જવાબમાં, ભારતીય સંઘે, સૂચનાઓ પર, નીચેનો જવાબ દાખલ કર્યો:–

કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં SC/ST આરક્ષણનો અવકાશ

૧.	પુડુચેરી	અનામત જગ્યાઓ સ્થાનિક અનામત ઉમેદવારો માટે

મર્યાદિત છે.

૨. ચંડીગઢ આખા ભારતના ઉમેદવારો દ્વારા ભરવામાં આવેલી અનામત જગ્યાઓ.

૩. દમણ અને દીવ અનામત પોસ્ટ્સ ગ્રુપ સી પોસ્ટ માટે સ્થાનિક અનામત ઉમેદવારો સુધી મર્યાદિત છે. ગ્રુપ B માટે તે સમગ્ર ભારતના ઉમેદવારો માટે ખોલવામાં આવે છે પરંતુ સ્થાનિક ઉમેદવારોને વધારાના ૨૦ ગુણ મળે છે.

૪. દાદરા અને નગર હવેલી અનામત પોસ્ટ્સ ગ્રુપ સી પોસ્ટ માટે સ્થાનિક અનામત ઉમેદવારો સુધી મર્યાદિત છે. ગ્રુપ B માટે તે સમગ્ર ભારતના ઉમેદવારો માટે ખોલવામાં આવે છે પરંતુ સ્થાનિક ઉમેદવારોને વધારાના ૨૦ ગુણ મળે છે.

૫. લક્ષદ્વીપ અનામત જગ્યાઓ સ્થાનિક સુધી મર્યાદિત છે

૬. A & N ટાપુઓ અનામત ઉમેદવારો.

સ્થાનિક રીતે આરક્ષિત ગ્રુપ સી પોસ્ટ માટે.

૭. દિલ્હીના એન.સી.ટીઆખા ભારતના ઉમેદવારો દ્વારા ભરવામાં આવેલી અનામત જગ્યાઓ.

ઉપરોક્ત પ્રતિભાવ માટે કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો ચંદીગઢ, દાદરા અને નગર હવેલી અને દિલ્હીના NCT દ્વારા ભરતી માટે અનામત ઉમેદવારો માટે PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણ છે, તેને સાબિત કરવા માટે કોઈ પ્રમાણિત દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા. જ્યારે ચંદીગઢ, દાદરા અને નગર હવેલીના કેન્દ્રશાસિત

પ્રદેશો માટે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિને સૂચિત કરતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશો હોય, ત્યારે વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળ સેવાઓની અનામત જગ્યાઓ માટે સમગ્ર ભારતમાંથી અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારો પાસેથી અરજી મંગાવવામાં આવે ત્યારે, તે જૂથ 'બી' અથવા જૂથ 'સી', બંધારણીય માળખા અનુસાર નથી.

૫૮. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓમાં આવતા ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' પોસ્ટ માટે, સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે. દાખલા તરીકે, મને દમણ અને દીવના યુટી એડમિનિસ્ટ્રેશનના સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડનો સંદર્ભ લેવા દો જેનું હોમ પેજ નીચે મુજબ છે:–

"ભારતના બંધારણની કલમ 239 ની જોગવાઈથી મળેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને દમણ અને દીવના વહીવટકર્તા દ્વારા દમણ અને દીવના વહીવટીતંત્ર હેઠળની તમામ ગ્રુપ 'બી' અને 'સી' કેટેગરીની જગ્યાઓ પર ભરતીની પદ્ધતિના નિયમન માટે નીચેના નિયમો બનાવવાનો આનંદ થાય છે.

તેનો ઉદ્દેશ "દમણ અને દીવના વહીવટ હેઠળની તમામ ગ્રુપ 'બી' અને 'સી' કેટેગરીની જગ્યાઓની ભરતી માટે એક સ્વાયત્ત સંસ્થા દ્વારા એક સમાન અને પારદર્શક પ્રક્રિયા અને પ્રક્રિયાઓ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે, જેમાં હાલની ભરતી

પ્રક્રિયાઓ અને પ્રક્રિયાઓને ખલેલ પહોંચાડ્યા વિના અને ભરતીનું સંચિત પરિણામ તમામ ઉમેદવારોને ન્યાયી અને ન્યાયી તકો પૂરી પાડવાનું છે અને તેની સાથે સંકળાયેલી અથવા આનુષંગિક બાબતો માટે છે."

૫૯. કોર્ટે પૂછેલા સવાલના જવાબમાં યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાએ જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરીને જણાવ્યું હતું કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દમણ અને દીવ તથા દાદરા અને નગર હવેલીમાં ગ્રૂપ 'બી' માટે તેને સમગ્ર ભારતના ઉમેદવારો માટે ખુલ્લું મૂકવામાં આવે છે. ડોમિસાઇલ સર્ટિફિકેટ ધરાવતા સ્થાનિક ઉમેદવારોને વધારાના વીસ ટકા ગુણ મળે છે. સંઘ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલીની ગ્રુપ 'બી' સેવાઓ માટે પાન ઈન્ડિયા અનામત હોવાનો જવાબ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, દમણ અને દીવ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી ગ્રુપ 'બી' પોસ્ટ્સ માટે કોઈ પણ અરજીના પ્રમાણિત દસ્તાવેજો / ફોર્મેટ અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દમણ અને દીવ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતા ગ્રુપ 'બી'ની ભરતી માટે આવી પાન ઈન્ડિયા અનામત છે એમ માનીને પણ, જ્યારે એસસી/એસટીના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રપતિના આદેશ (પુનર્ગઠન અધિનિયમ, 1987)માં સૂચિત કર્યા મુજબ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ છે, ત્યારે બંધારણીય યોજના અનુસાર ન હોવાથી પાન ઈન્ડિયા અનામત હોઈ શકે નહીં.

૬૦. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સેવાઓ અખિલ ભારતીય સેવાઓથી અલગ છે અને ભરતીની રીત પણ અલગ છે, સુભાષચંદ્ર અને અન્ય વિ. દિલ્હી ગૌણ સેવા પસંદગી બોર્ડ અને અન્ય (2009) 15 એસસીસી 458 ના પેરા (29) માં, તે નીચે મુજબ યોજવામાં આવી હતી :–

"૨૯. સ્વીકાર્ય રીતે, શિક્ષણ અથવા સેવાના સંદર્ભમાં, એક તરફ કેન્દ્રશાસિત સેવાઓ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા સંચાલિત સંસ્થાઓ સહિત રાજ્ય સેવાઓ અને રાજ્ય સંચાલિત સંસ્થાઓ વચ્ચે તફાવત છે, અને કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ અને તેના દ્વારા સંચાલિત સંસ્થાઓ. બીજી તરફ કેન્દ્ર સરકાર જ્યારે ભૂતપૂર્વના કિસ્સામાં, સંસ્થામાં પ્રવેશ અથવા નિમણૂક માટે અને રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશમાં નોકરી અથવા નિમણૂક માટે તે અનુસૂચિત જાતિના સભ્યો સુધી મર્યાદિત હોવું જોઈએ. રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત અનુસૂચિત જનજાતિ પરંતુ અખિલ ભારતીય સેવાઓ, કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ અથવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સંચાલિત અને સ્થાપિત સંસ્થામાં પ્રવેશના સંદર્ભમાં, અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો અને અન્ય અનામત વર્ગના ઉમેદવારો તેમના રાજ્યને ધ્યાનમાં લીધા વિના જેના માટે તેઓને સૂચિત કરવામાં આવ્યું છે તે તેના લાભો માટે હકદાર છે તે નકારાત્મક અથવા વિવાદિત નથી કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સેવાઓ આવશ્યકપણે અખિલ ભારતીય સેવાઓથી અલગ છે. તે પણ કોઈ વિવાદથી પર છે કે ભરતી માટેની મશીનરી પણ અલગ છે. ફરીથી નિર્વિવાદપણે, માત્ર ભરતીની શરતો જ નહીં પરંતુ સેવાની શરતો પણ

અલગ છે."

હું સુભાષ ચંદ્ર કેસમાં જસ્ટિસ સિંહાના અભિપ્રાય સાથે સંપૂર્ણ સહમત છું.

૬૧. દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન સબઓર્ડિનેટ સર્વિસીસ (DASS) નિયમો, ૧૯૬૭ નો નિયમ ૩ દિલ્હી વહીવટમાં સેવાઓના બંધારણ અને તેના વર્ગીકરણ સાથે સંબંધિત છે. DASS નિયમોના નિયમ ૩(૩) મુજબ, ગ્રેડ–૧, વર્ગ–૨ જૂથ 'બી' (રાજપત્રિત) અને ગ્રેડ II, III અને IV માં પોસ્ટ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓની પોસ્ટ્સ હશે. પરંતુ અગાઉ નોંધ્યું તેમ, સીરીયલ નંબર ૩૨ – જનરલ સેન્ટ્રલ સર્વિસ, ગ્રુપ 'બી' મુજબ, દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન – તમામ પોસ્ટ્સ (સીરીયલ નંબર ૩૨(iii)) મુજબ, નિમણૂક કરનાર સત્તા મુખ્ય સચિવ છે. દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશમાં ગૌણ સેવાઓ "સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ" હોવા છતાં, તે અખિલ ભારતીય સેવાઓ નથી કે ભારત સંઘ હેઠળની સેવાઓ નથી જેથી અખિલ ભારતીય આરક્ષણને લાગુ પાડી શકાય.

૬૨. ભારતીય સંઘ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા કાઉન્ટર એફિડેવિટમાં પણ, ગ્રુપ 'C' સેવાઓનો ઉલ્લેખ કરીને, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે CCS – ગ્રુપ 'C' ગૌણ સેવાઓમાં છે અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હીમાં સમકક્ષ સેવાઓ છે. દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં અન્ય કર્મચારીઓની ભરતી માટે, દિલ્હી વહીવટી સબઓર્ડિનેટ સર્વિસિસ (DASS) છે અને ભરતી એજન્સી દિલ્હી

સબઓર્ડિનેટ સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ (DSSSB) છે. દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેટિવ સબઓર્ડિનેટ સર્વિસીસના સભ્યોને કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ – ગ્રુપ 'બી' (DANICS) માટે ફીડર કેડર હોવાનું જણાવાયું છે. માત્ર કારણ કે દિલ્હી વહીવટી ગૌણ સેવાઓના સભ્યો DANICS માટે ફીડર કેટેગરી છે, PAN India આરક્ષણને દિલ્હી ગૌણ સેવાઓ અથવા વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓમાં વિસ્તૃત કરી શકાતું નથી. તેવી જ રીતે, માત્ર કારણ કે, DANICS અને DANIPS (ગ્રુપ 'B' સેવાઓના સીરીયલ નંબર ૨૮ અને ૨૯) IAS અને IPS માટે ફીડર કેટેગરી છે, એવું કહી શકાય નહીં કે પાન ઈન્ડિયા રિઝર્વેશન દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ હેઠળની સેવાઓને લાગુ પડે છે.

૬૩. અત્યાર સુધી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતા ગ્રુપ 'B' અને ગ્રુપ 'C' ની જગ્યાઓ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સંબંધિત સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે. સીરીયલ નંબર ૪(iii) – સીસીએસ (સીસીએ) નિયમોમાં ગ્રુપ 'સી' ની 'કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પોસ્ટ્સ' બતાવવામાં આવી છે અને નિમણૂક સત્તાધિકારીને વહીવટકર્તા દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી શકે તેવી અન્ય સત્તાના કાર્યાલયના વડા તરીકે જણાવવામાં આવ્યું છે. માત્ર કારણ કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પોસ્ટ્સ અને નિમણૂક અધિકારી CCS (CCA) નિયમોમાં ગ્રુપ 'C' માં દર્શાવવામાં આવ્યા છે, તેનો અર્થ એ નથી કે તે ગ્રુપ 'C' અને ગ્રુપ 'D' પોસ્ટ્સ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત માટે

ઉપલબ્ધ છે. તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની જાતિઓ. સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓના જૂથ 'બી' અને જૂથ 'સી' પદોની ભરતી માટે, કારણ કે પરીક્ષા સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો જેમ કે દિલ્હી સબઓર્ડીનેટ સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ અને અન્ય કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સ્ટાફ પસંદગી બોર્ડ દ્વારા લેવામાં આવે છે, અનામત અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિની જગ્યાઓ માત્ર તે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ જે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત છે. દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સહિત વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળ ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' પોસ્ટની ભરતી માટે, અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ માટે PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણ હોઈ શકતું નથી, એવું ન થાય કે, તે સ્પષ્ટ કરીને જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશના ઉદ્દેશ્યને નિષ્ફળ બનાવશે. સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ.

૬૪. અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ જો કે તે કેન્દ્ર સરકારની સેવાઓ છે, તે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ છે અને ભારત કેન્દ્ર/વિવિધ મંત્રાલયોના સીધા નિયંત્રણ હેઠળ નથી. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ માટેની વિવિધ જગ્યાઓ પર ભરતી માટેની પ્રક્રિયા સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા અનુસરવામાં આવતી અલગ અલગ

છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ માટે નિયુક્ત વ્યક્તિઓ CCS (CCA) નિયમો દ્વારા સંચાલિત થઈ શકે છે; પરંતુ તેઓ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કર્મચારીઓ છે. નિયુક્ત સત્તાધિકારીઓ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટ હેઠળના સત્તાવાળાઓ છે અને ભારતના કેન્દ્રીય મંત્રાલયો હેઠળ નહીં. સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ એ સીધી યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા હેઠળની સેવાઓ છે. તેનાથી વિપરીત, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની વિવિધ સેવાઓ સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની આવી સેવાઓને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો સહિત સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓમાં ભરતી માટે PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણનો લાભ વિસ્તારવા માટે કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ કે જે ભારત સંઘ હેઠળની સેવાઓ છે એમ કહી શકાય નહીં.

૬૫. આર્ટિકલ ૩૪૧ ના ખંડ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, રાષ્ટ્રપતિએ દિલ્હી અને છત્રીસ જાતિઓ/જૂથોના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિનો ઉલ્લેખ કરતા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં બંધારણ (અનુસૂચિત જાતિ) કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો ઓર્ડર, ૧૯૫૧ જારી કર્યો. નીચે મુજબ નિર્દિષ્ટ થયેલ છે: –

ભાગ ૧ સમગ્ર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં દિલ્હી

૧. આદિ ધર્મી	૧૯. કાચંધ

૨. એગ્રીયા

૩. અહેરિયા

૪. બલાલ

૫. બંજારા

૬. બાવરીયા

૭. બાઝીગર

૮. ભાંગી

૯. ભીલ

૧૦. ચમાર, એલ

ચાનવાન ચમનર,

જાત્યા કે જાટવ

ચમાર, મોચી

રામદાસિયા,

રવિદાસી, રેગગઢ

અથવા રાયગઢ

૧૧. ચોહરા (સફાઈ કામદાર)

૧૨. ચુહરા (બાલ્મિકી)

૧૩. ધનક કે ધનુક

૧૪. ધોબી

૨૦. કંજર કે ગિયારહ

૨૧. ખાટીક

૨૨. કોળી

૨૩. લાલબેગી

૨૪. માઙ્ગી

૨૫. મલ્લાહ

૨૬. મઝહબી

૨૭. મેઘવાલ

૨૮. નારીબુટ

૨૯. નટ (રાણા), મોટી

૩૦. પસી

૩૧. પેર્ના

૩૨. સાંસી અથવા ભેદકુટ

૧૫. ડોમ
૧૬. ઘરરામી
૧૭. જુલાહા (વીવર)
૧૮. કરબીરપંથી
૩૩. સપેરા
૩૪. સિકલીગર
૩૫. સિંગીવાલા કે કાલબેલીલા
૩૬. સરકીબંધ

દિલ્હીના સંબંધમાં, રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં છત્રીસ જાતિઓને અનુસૂચિત જાતિ તરીકે સૂચિત કરવામાં આવી છે. દિલ્હીમાં અનુસૂચિત જાતિના સભ્યો જાતિઓ, જાતિઓમાંથી આવે છે અને દિલ્હી સંબંધિત રાષ્ટ્રપતિના આદેશના આધારે, તેઓ અનુસૂચિત જાતિનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરે છે. દિલ્હીમાં અનુસૂચિત જાતિઓ માટે જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, ફક્ત તે જ અનુસૂચિત જાતિઓ દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ હેઠળની નોકરીમાં અનામતના લાભનો દાવો કરી શકે છે જેમને રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત કરવામાં આવ્યા છે. રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં સૂચિત અનુસૂચિત જાતિની સૂચિમાં ન તો દિલ્હી સરકાર કે કોર્ટ કોઈપણ જાતિ અથવા જૂથને ઉમેરી શકે છે. એકવાર બંધારણની આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) હેઠળ રાષ્ટ્રપતિનો આદેશ જારી કરવામાં આવ્યા પછી, રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં કોઈપણ ઉમેરણ અથવા કાઢી નાખવાની પ્રક્રિયા ફક્ત સંસદ દ્વારા આર્ટિકલ ૩૪૧(૨) હેઠળ જોગવાઈ કરાયેલ કાયદા દ્વારા કરી શકાય છે અને અન્ય કોઈ રીતે નહીં. માત્ર એટલા માટે કે, દિલ્હી સબઓર્ડીનેટ સર્વિસીસ એ DANICS માટે ફીડર કેટેગરી છે, ત્યાં ગ્રુપ 'C' અને 'D' કેટેગરી

હેઠળની સેવાઓ માટે SC અને ST માટે પેન ઈન્ડિયા આરક્ષણ હોઈ શકતું નથી, જેના માટે દિલ્હી સબઓર્ડીનેટ સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે. (DSSSB).

૬૬. તેવી જ રીતે, રાષ્ટ્રપતિના આદેશે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ ચંદીગઢ, દમણ અને દીવ, પુડુચેરી અને દાદરા અને નગર હવેલી માટે નીચેની અનુસૂચિત જાતિઓને નિર્દિષ્ટ કર્યા છે:–

ભાગ II ચંદીગઢ

૧.	આદિ ધર્મી	૧૯.	ખાટીક
૨.	બંગાળી	૨૦.	કોરી અથવા કોળી
૩.	બરાર, બુરાર અથવા બેરાર	૨૧.	મરજીયા કે મારેચા
૪.	બટવાલ, બરવાળા	૨૨.	મઝહબી
૫.	બૌરિયા કે બાવરિયા	૨૩.	મેઘ
૬.	બાઝીગર	૨૪.	નાટ
૭.	બાલ્મીકિ, ચૂરા કે ભાંગી	૨૫.	ઓડ
૮.	ભાંજરા	૨૬.	પસી
૯.	ચમાર, જટિયા ચમાર, રેહગર, રાયગર, રામદાસી	૨૭.	પેર્ના
૧૦.	અથવા રવિદાસી ચેનલ	૨૮.	ફેરેરા
૧૧.	દાગી	૨૯.	સનહાઈ

૧૨. ડારેન

૧૩. ધનક

૧૪. ધોગરી, ધાંગરી અથવા સિગ્ગી

૧૫. દુમના, મહાશા કે પ્રારબ્ધ

૧૬. ગાગરા

૧૭. ગાંઠીલા અથવા ગ્નાડીલ ગોંડોલા

૧૮. કબીરપંથી કે જુલાહા

૩૦. સંહલ

૩૧. સાંસોઇ

૩૨. સાંસી, ભેદકુટ કે માણેશ

૩૩. સપેલા

૩૪. સરેરા

૩૫. સિકલીગર

૩૬. સીરકીબંધ

ભાગ III દમણ અને દીવ

૧. ભાંગી (હાડી)

૨. ચંભર, મોચી

૩. મહર

૪. માહ્યાવંશી(વણકર)

૫. માણગ

સેડ્યુલ – પુડુચેરી

૧. આદિ આંધ્ર

૨. આદિ દ્રવિડ

૩. ચક્કિલિયન

૪. જાંબુવુલુ

૫. કુરાવન

૬. મદિગા

૯. પલ્લન

૧૦. પારાયણ, સાંબાવર

૧૧. સાંબન

૧૨. થોટી

૧૩. વલ્લુવન

૧૪. વેતન

૭. માલા, માલા મસ્તી ૧૫. વેત્રિયન

૮. પાકી ૧૬. પુથિરાય વન્નન

શેડ્યૂલ દાદરા અને નગર હવેલી

૧. ભાંગી ૩. મહાર

૨. ચમાર ૪. મહાયવંશી

૬૭. ચાલો હું આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓનો કેસ લઉં. ભાગ III – દમણ અને દીવ ભાંગી (હાડી) ૪. માહ્યાવંશી (વણકર) ચાંભર, મોચી5. મંગ મહાર બંધારણ (આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ) અનુસૂચિત જનજાતિ ઓર્ડર, 1959 એ નીચેની જાતિઓ અથવા આદિવાસી સમુદાયોને સૂચિત કર્યા છે જેમને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓની સૂચિમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે:–

શેડ્યૂલ

૧. આંદામાનીઝ (ચારિયાર અથવા ચારી, કોરા, તાબો અથવા બો, યેરે, કેડે, બે બાલાવા, બોજીગિયાબ, જુવાઈ અને કોલ સહિત) ૪ સેન્ટીનેલીઝ

૨. જરાવાસ ૫. નિકોબેરીસ

૩. ઓન્ગેસ ૬. શોમ્પન્સ

જ્યારે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ તેના વહીવટ હેઠળ જૂથ 'બી',

'સી' અને 'ડી' ની સેવાઓ માટે વ્યક્તિઓની ભરતી કરે છે, ત્યારે તેણે અનુસૂચિત જનજાતિમાંથી સભ્યોની ભરતી કરવાની નીતિનું પાલન કરવું આવશ્યક છે જેઓ અનુસૂચિત જનજાતિ તરીકે સૂચિત છે. આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ માટે રાષ્ટ્રપતિની સૂચના. અન્ય રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી SC અને ST માટે અનામતનો લાભ લંબાવવો યોગ્ય રહેશે નહીં, નહીં તો તે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓની સૂચિત અનુસૂચિત જનજાતિઓને વંચિત કરશે.

૬૮. એવું બની શકે છે કે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ગ્રુપ 'B' અને ગ્રુપ 'C' માટે ભરતી કરાયેલા ઉમેદવારો કેન્દ્રમાં અનુક્રમે અખિલ ભારતીય સેવાઓના ગ્રુપ 'A' અને ગ્રુપ 'B' માં વધુ પ્રમોશન માટે ફીડર કેટેગરી બની શકે. સિવિલ સર્વિસીસ. જે ઉમેદવારો સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે તેઓ કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓમાં વધુ પ્રમોશન માટે ફીડર કેટેગરી બની જાય છે તે હકીકત એ છે કે અખિલ ભારતીય અનામતનો લાભ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિમાં અનામત જગ્યાઓ માટે વિસ્તારવા માટેનું કારણ નથી. સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો. એ નોંધવું જોઈએ કે સંબંધિત રાજ્ય સેવાઓના જૂથ 'A' હેઠળ વિવિધ રાજ્ય સરકારો દ્વારા ભરતી કરાયેલા ઉમેદવારો IAS અને IPS માટે ફીડર કેટેગરી બની જાય છે. સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા જૂથ 'B' અને જૂથ 'C' માટે ભરતી કરાયેલ વ્યક્તિઓ વિવિધ રાજ્યો દ્વારા ભરતી કરાયેલા ઉમેદવારોની જેમ જ છે જ્યાં માત્ર સંબંધિત રાજ્યોના

અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ જ અરજી કરી શકે છે.

૬૯. સ્પેશિયલ સેક્રેટરી (સેવાઓ) દ્વારા ૧૦.૦૫.૨૦૧૩ ના રોજ એક પત્ર દિલ્હીના NCT ના તમામ સચિવો/વિભાગોના વડાઓને સંબોધવામાં આવ્યો છે, જે ભારતીય સંઘ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. આ પત્ર "GNCTD હેઠળ સિવિલ પોસ્ટ્સમાં SC/ST માટે અનુસરવામાં આવનારી અનામત નીતિ" વિષય સાથે સંબંધિત છે. આ પત્ર પુષ્પાના કેસના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કરે છે અને જણાવે છે કે કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલયે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે પુષ્પાના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલ કાયદો દિલ્હીના એનસીટીને લાગુ પડે છે અને પુષ્પાના કેસને અવગણી શકાય નહીં. ઉપરોક્ત પત્રનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:–

દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશની સરકાર

(સેવા વિભાગ શાખા–IV

૭ મું સ્તર, બી–વિંગ, દિલ્હી સચિવાલય,

આઈપી એસ્ટેટ, નવી દિલ્હી ૧૧૦૦૦૨

નંબર F. ૧૯(૬)/૨૦૧૨/S–IV/૮૮૩ તારીખ: ૧૦–૦૫–૨૦૧૩

રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હીની સરકાર, દિલ્હી સરકારમાં વિવિધ સિવિલ

પોસ્ટ્સ પર ભરતીમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિને અનામત આપવા અંગેની બાબતોમાં ભારત સરકાર દ્વારા સમયાંતરે જારી કરવામાં આવતી માર્ગદર્શિકા અને સૂચનાઓનું પાલન કરે છે.

ગૃહ મંત્રાલય, સરકાર S. Pushpa & Ors નામના કેસમાં ભારતની માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ૧૧.૦૨.૨૦૦૫ ના આદેશના સંદર્ભમાં . વિ. શિવચન્મુગાવેલુ અને ઓ.આર.એસ. ૦૧.૦૬.૨૦૦૫ ના તેમના પત્ર દ્વારા જણાવ્યું હતું કે કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય (કાનૂની બાબતોના વિભાગ) સાથે પરામર્શ કરીને આ બાબતની તપાસ કરવામાં આવી છે. મંત્રાલયે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જાહેર કરાયેલ કાયદો, રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ દિલ્હીને લાગુ પડે છે. તા.૩૦.૦૬.૨૦૦૫ ના આ વિભાગના પત્ર નં.F.૧૬(૭૩)/૯૭–S–III/૭૧૦ દ્વારા વિભાગોને તે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું હતું , જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તમામ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ ઉમેદવારો તેમના મૂળ હોવા છતાં, પાત્ર છે. સરકાર હેઠળ સિવિલ પોસ્ટ્સ માટે અનામત માટે. દિલ્હીના NCT, જે SC/ST ઉમેદવારો માટે અનામત છે અને તે મુજબ ભરતી માટે યોગ્ય પગલાં લેવામાં આવી શકે છે.

ત્યારબાદ, સર્વ ગ્રામીણ અને શહેરી કલ્યાણ સોસાયટી વિ. યુનિયન ઓફ

ઈન્ડિયા અને ઓઆરએસના મામલે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના તા. ૦૪.૦૮.૨૦૦૯ના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને. અને માનનીય હાઈકોર્ટની તારીખ ૧૨.૦૯.૨૦૧૨ ના WP(C) નંબર ૫૩૯૦/૨૦૧૦ માં ગૃહ મંત્રાલય, સરકારમાં વિચારણા હેઠળ છે.

હવે, ગૃહ મંત્રાલય, ભારત સરકાર, તેના પત્ર નં.૧૪૦૧૨/૦૯/૨૦૧૨–દિલ્હી–I તારીખ ૦૩.૦૪.૨૦૧૩ દ્વારા એ જાણ કરી છે કે કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય સાથે પરામર્શ કરીને વિષયની પુનઃ તપાસ કરવામાં આવી છે. આ બાબતમાં ભારતના વિદ્વાન એટર્ની જનરલે તા.૧૮.૦૨.૨૦૧૩ ના રોજ પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો છે (કોપી જોડાયેલ છે), જે સ્વ–સ્પષ્ટીકરણ છે અને તેને સરકારના કાયદા અને ન્યાય મંત્રી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે. ભારતના. અભિપ્રાય, અન્ય બાબતોની સાથે, જણાવે છે કે ઉત્તરાંચલ રાજ્યના કેસના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યાં સુધી આ મુદ્દો લાર્જર બેંચ દ્વારા ઉકેલવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, એસ. પુષ્પા કેસના નિર્ણયને અવગણી શકાય નહીં. ગૃહ મંત્રાલયે જણાવ્યું છે કે આ અભિપ્રાય અનુસાર આગળ વધવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.

ગૃહ મંત્રાલયના ઉપરોક્ત પત્રની નકલ માહિતી અને તે મુજબ જરૂરી કાર્યવાહી માટે મોકલવામાં આવે છે.

તમારો વિશ્વાસુ,

(કૈલાશ ચંદ્ર)

Spl. સચિવ (સેવાઓ)

તારીખ: ૧૦–૦૫–૨૦૧૩.

૭૦. તા.૧૦.૦૫.૨૦૧૩ ના ઉપરોક્ત પત્રના આધારે તેની ભરતીમાં દિલ્હીના NCT દ્વારા PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણ સંભવતઃ અનુસરવામાં આવ્યું છે. કારણ કે મેં એવું મંતવ્ય લીધું છે કે પુષ્પાના કેસનો નિર્ણય દિલ્હી અથવા અન્ય કોઈપણ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા NCT દ્વારા ભરતી કરાયેલ અનામત જગ્યાઓ માટે PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણને લંબાવવાનો યોગ્ય નિર્ણય નથી, તે બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ હેઠળ જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશ. ભારત અને બંધારણીય માળખા વિરુદ્ધ છે.

૭૧. પેરા (૮) માં અગાઉ ચર્ચા કર્યા મુજબ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કિસ્સામાં, ભારત સંઘ દ્વારા અમુક હદ સુધી વહીવટી નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હોવા છતાં, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો એક એન્ટિટી તરીકે તેમની ઓળખ ગુમાવતા નથી. દિલ્હી અને ચંદીગઢમાં અનુસરવામાં આવતી PAN INDIA આરક્ષણની હાલની પ્રથા બંધારણીય માળખાની વિરુદ્ધ છે અને ગૃહ

મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલ તા.૦૬.૦૮.૧૯૮૪ અને ૨૨.૦૨.૧૯૮૫ ની કાર્યકારી સૂચનાઓ વિરુદ્ધ પણ છે.

૭૨. અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ, ગૃહ મંત્રાલયે તેના તા.૦૬.૦૮.૧૯૮૪ ના પરિપત્રમાં તમામ રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટીતંત્રને સંબોધીને જણાવ્યું હતું કે તેમના મૂળના રાજ્યમાંથી અન્ય રાજ્યમાં સ્થળાંતર પર SC અને STs તેમની સ્થિતિ ગુમાવશે નહીં. SC/ST તરીકે; પરંતુ અનુ.જાતિ/જનજાતિને છૂટછાટ/લાભ મેળવવા માટે તેના મૂળના રાજ્યમાંથી હકદાર રહેશે અને તે રાજ્યમાંથી નહીં કે જ્યાં તે સ્થળાંતરિત થયો હોય. ભારત સરકારના ગૃહ મંત્રાલયના ૨૨.૦૨.૧૯૮૫ ના પત્રમાં પણ આ જ વાતનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો. જો PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો જેમ કે દિલ્હી, ચંદીગઢ, પુડુચેરી, આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ અથવા દમણ અને દીવમાં ગ્રુપ 'C' અને 'D' સેવાઓ માટે વિસ્તારવામાં આવે કે જેના માટે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ભરતી કરવામાં આવે છે, આ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના SC/ST ના ઉત્થાનની બંધારણીય માળખાને હેતુ પરાસ્ત થશે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો હેઠળની સેવાઓ માટે અખિલ ભારતીય આરક્ષણ બંધારણની આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના આદેશની વિરુદ્ધ અને બંધારણીય માળખાની વિરુદ્ધ હશે.

૭૩. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટી રાજ્યોને લાગુ પડે છે અને તે દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને સમાન બળ સાથે લાગુ પડે છે. રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ ભેદ ન હોઈ શકે. તેવી જ રીતે, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ ભેદ ન હોઈ શકે. જ્યારે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના રાષ્ટ્રપતિના આદેશો દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતી રોજગારમાં PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણને લંબાવતા વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે સૂચિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે બંધારણીય માળખા અને કાયદાની વિરુદ્ધ હશે. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટીમાં નીચે.

૭૪. બંધારણની આર્ટિકલ ૧૬(૪) એ બંધારણની આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના બંધારણીય આદેશને વળગી રહેવાની છે. અનુસૂચિત જાતિના સંદર્ભમાં આર્ટિકલ ૩૪૧ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સંદર્ભમાં આર્ટિકલ ૩૪૨ હેઠળ જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા કોર્ટ દ્વારા ફેરફાર કરી શકાશે નહીં. આર્ટિકલ ૩૪૧(૧) અને આર્ટિકલ ૩૪૨(૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચનામાં ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સૂચિમાંથી કાયદા દ્વારા માત્ર સંસદ જ અનુક્રમે કોઈપણ જાતિ, જાતિ અથવા જનજાતિ અથવા કોઈપણ જાતિ, જાતિના ભાગો અથવા જૂથનો સમાવેશ

કરે છે અથવા બાકાત કરે છે. અથવા આદિજાતિ. એક રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં આ રીતે ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ અન્ય રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં દરજ્જો ધરાવતી નથી. જ્યારે દરેક રાજ્ય માટે એક રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે છે, ત્યારે ન તો રાજ્ય વિધાનસભા, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનું વહીવટીતંત્ર અને ન તો અદાલતો અન્ય અનુસૂચિત જાતિઓ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિઓનો સમાવેશ કરી શકે છે અથવા તેને બાકાત કરી શકે છે. રાષ્ટ્રપતિનો આદેશ. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓમાં અખિલ ભારતીય આરક્ષણ આપવું, આર્ટિકલ ૩૪૧ અને ૩૪૨ ના આદેશ અને તેના પર જારી કરાયેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશની વિરુદ્ધ હશે. જો તેને પરવાનગી આપવામાં આવે, તો તે રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઉમેરો અથવા ફેરફાર સમાન ગણાશે જે અસ્વીકાર્ય છે અને બંધારણીય માળખાનુ ઉલ્લંઘન છે.

૭૫. માજિક–આર્થિક સશક્તિકરણ પ્રદાન કરવા માટે સંબંધિત રાજ્યો/વિસ્તારોમાં પછાત વર્ગો/અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને લાવવા માટે હકારાત્મક વિવેકબુદ્ધિ દ્વારા આવા આરક્ષણ/હકારાત્મક પગલાંની જોગવાઈ કરવાની દરેક રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની જવાબદારી છે. જો અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટેનું

આરક્ષણ સમગ્ર ભારતમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિની તમામ શ્રેણીઓ અથવા સ્થળાંતર કરનારાઓ માટે વિસ્તારવામાં આવે તો અન્ય વિકસિત રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને બરબાદ થવાની સંભાવના છે. અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટે આરક્ષણ કે જેઓ સંબંધિત રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સહિત વંચિત છે. જો આને પરવાનગી આપવામાં આવે છે, તો તે ઓક્ક્સ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં વંચિત અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને અનામત આપવાના ઉદ્દેશ્યને હરાવી દેશે. બંધારણના આર્ટિકલ ૧૬(૪) ની સક્ષમ જોગવાઈએ બંધારણના આર્ટિકલ ૩૪૧ અને આર્ટિકલ ૩૪૨ ની બંધારણીય માળખાને વળગી રહેવાની છે.

૭૬. નિષ્કર્ષ:– રાજ્યોની વાત કરીએ તો, હું બહુમતીના મત સાથે સંમત છું કે જે વ્યક્તિ તેના મૂળ રાજ્યમાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય તરીકે ઓળખાય છે, તે માત્ર તે રાજ્યમાં જ બંધારણ હેઠળ અનામતના તમામ લાભો મેળવવા માટે હકદાર રહેશે અને નહીં. અન્ય રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં અને સ્થળાંતરિત રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં અનામતના લાભો માટે હકદાર નથી.– મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટી રાજ્યોને લાગુ પડે છે અને તે દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સહિત કેન્દ્રશાસિત

પ્રદેશોને સમાન બળ સાથે લાગુ પડે છે. રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ ભેદ ન હોઈ શકે. તેવી જ રીતે, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દિલ્હી અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે કોઈ ભેદ ન હોઈ શકે. જ્યારે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના રાષ્ટ્રપતિના આદેશો દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતી રોજગારમાં PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણને લંબાવતા વિવિધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે સૂચિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે બંધારણીય યોજના અને કાયદાની વિરુદ્ધ હશે. મેરી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટીમાં નીચે.

– ભારતના રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓની જગ્યાઓ માટે UPSC દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી ગ્રુપ 'B' (રાજપત્રિત) સેવાઓ સુધી કેન્દ્રિય ભરતી હોવાથી, તે ભરતી માટે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ માટે PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણ હોવું આવશ્યક છે. યુપીએસસી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે. દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સહિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સેવાઓ હેઠળ આવતી સોફારસ ગ્રુપ 'બી' અને ગ્રુપ 'સી' પોસ્ટ્સ કે જેના માટે સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ભરતી હાથ ધરવામાં આવે છે, રોજગારમાં અનામતનો લાભ (કલમ ૧૬(૪)) માત્ર વિસ્તારવામાં આવશે. સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના રાષ્ટ્રપતિના આદેશમાં ઉલ્લેખિત અનુસૂચિત જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓને. દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સહિત સંબંધિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સ્ટાફ સિલેક્શન બોર્ડ દ્વારા ભરતી કરવામાં આવેલી જગ્યાઓ સુધી,

વિવિધ સેવાઓ હેઠળ આવતી ગ્રુપ 'બી', ગ્રુપ 'સી' અને ગ્રુપ 'ડી' પોસ્ટ્સ માટે PAN ઈન્ડિયા આરક્ષણ હોઈ શકતું નથી. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને આવા PAN ઇન્ડિયા આરક્ષણ બંધારણીય યોજના અને મારી ચંદ્ર શેખર રાવ અને એક્શન કમિટી વિરુદ્ધ હશે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.